

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิด

อุดมการณ์สิทธิมนุษยชน

ในการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ถูกละเมิดโดยรัฐ ศึกษากรณีการแถลงข่าวผลการจับกุมผู้กระทำความผิดของข้าราชการตำรวจ ทฤษฎีและแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษาเป็นแนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยมีรากฐานมาจากทฤษฎีเรื่องธรรมชาติมนุษย์ สิทธิธรรมชาติ กฎธรรมชาติ สิทธิ และเสรีภาพ ของนักปรัชญาตะวันตก ในสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ในขณะที่จะรวมเป็นสังคมมนุษย์ สิทธิธรรมชาติ หรือกฎธรรมชาติซึ่งไม่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นอุดมการณ์จะนำมาใช้ให้ได้ผลในทางปฏิบัติ จึงได้พัฒนามาเป็นกฎหมายในสังคม เพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของมนุษย์ในสังคม และพัฒนาในด้านแนวความคิดของสิทธิมนุษยชน มาเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และประเทศ รัฐส่วนใหญ่ก็ยินยอมรับเอาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาเป็นแนวทางในการกำหนดกฎหมาย โดยเฉพาะกำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ในสังคมแต่ละสังคม โดยมีกฎหมายย่อยๆมารองรับในทางปฏิบัติอีกชั้นหนึ่ง

ที่มาของสิทธิดังกล่าวของมนุษย์ เริ่มมาจากแนวความคิดของนักปรัชญาตะวันตก ซึ่งอ้างถึง “สิทธิธรรมชาติ” (Natural right) ซึ่งสืบเนื่องมาจาก กฎธรรมชาติ (Natural law)

กฎธรรมชาติคืออะไร กฎธรรมชาติหมายถึง กฎซึ่งบุคคลอ้างว่ามีอยู่ตามธรรมชาติ คือ เกิดมีมาเองโดยมนุษย์ไม่ได้ทำขึ้น เป็นกฎที่อยู่เหนือรัฐ และใช้ได้โดยไม่จำกัดกาละเทศะ

ในแนวความคิดของนักปรัชญาแต่ละคนมองไม่เหมือนกัน บางคนมองว่ากฎธรรมชาติเกิดจากธรรมชาติโดยตรง บางคนมองว่า กฎธรรมชาติ เกิดจากพระเจ้า บางคนมองว่ากฎธรรมชาติ เกิดจากความรู้สึกผิดชอบของมนุษย์ แต่กฎธรรมชาติที่แต่ละคนมองมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เป็นกฎที่ใช้ได้โดยไม่จำกัด เวลา คือ ไม่มีเวลาล่วงพ้นสมัย

2. ใช้ได้ทุกแห่งไม่จำกัดว่าต้องใช้ในรัฐหนึ่งรัฐใด

3. อยู่เหนือกฎหมายของรัฐ หรือกฎหมายของมนุษย์หรือกฎหมายที่มนุษย์ทำขึ้น คือ รัฐจะออกกฎหมายขัดแย้งกับกฎธรรมชาติไม่ได้ มิฉะนั้นกฎหมายนั้นบังคับใช้ไม่ได้¹

¹ หยุด แสงอุทัย, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512)

การวิเคราะห์เรื่องสิทธิและเสรีภาพ จะต้องพิจารณาถึงประเด็นในสภาพของสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคมการเมือง (political society) ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสังคม แต่เพื่อให้สามารถเข้าใจเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนถึงสิทธิมนุษยชนและวางขอบเขตที่ชัดเจน จึงต้องย้อนกลับไปแนวความคิดการกำเนิดของสังคมการเมือง และวัตถุประสงค์ของการที่มนุษย์ได้เลือกเข้ามาพิจารณาดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคมการเมือง เพื่อให้การวิเคราะห์และวางกฎเกณฑ์เป็นไปในทางที่แน่นอน เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

สภาวะธรรมชาติ (State of Nature)

การที่จะวิเคราะห์เรื่องสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ในสังคมการเมืองได้โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนชัดเจน ก็จำเป็นต้องย้อนกลับไปดูมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติ ซึ่งเป็นสภาวะที่ยังไม่มีสังคมการเมือง ยังไม่มีรัฐ การศึกษาในแนวนี้เรียกได้ว่าเป็นการนำเอาทฤษฎีสัญญาประชาคม (the social contract theory) มาใช้อธิบายนั่นเอง นักทฤษฎีการเมืองตะวันตกที่มีชื่อเสียง และถูกเรียกว่าเป็นนักทฤษฎีสัญญาประชาคม ก็คือ Thomas Hobbes, John Locke และ Jean Jacques Rousseau ทั้งสามท่านบรรยายถึงต้นกำเนิดของสังคมหรือรัฐ สภาวะความเป็นอยู่ของมนุษย์ก่อนที่จะมีสังคม หรือรัฐ อธิบายเหตุผลในการที่มนุษย์สร้างรัฐขึ้นมา อำนาจหน้าที่ของรัฐตามลำดับ จุดเด่นของนักทฤษฎีสัญญาประชาคมอย่างหนึ่งก็คือ การมองมนุษย์ว่าเป็นผู้มีเหตุผล มีความคิดที่มีเหตุผลในการเลือกเข้ามาอยู่ในสังคมการเมือง หรือรัฐ เป็นสิ่งที่มนุษย์ยินยอมสร้างขึ้น มิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ อย่างที่นักคิดทางการเมืองยุคคลาสสิกเข้าใจ

การพัฒนาการแนวความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติ

เริ่มตั้งแต่สมัยกรีกเป็นต้นมา

โสกราตีส (Socrates ประมาณ 470 - 399 ก่อน ค.ศ.) ถือว่าจิตใจเป็นอมตะ การกระทำของคนควรต้องให้สอดคล้องกับธรรมชาติของจิตใจ แต่โสกราตีสก็รู้ว่าถึงอย่างไรคนก็เป็นสัตว์การเมือง การเจริญเติบโตของคนและสิ่งที่คนเป็นอยู่ย่อมต้องอาศัยรัฐ ถ้าหากหน้าที่ของคนที่มีต่อรัฐขัดกับหน้าที่ของเขาต่ออุดมการณ์อันสูงกว่าเหล่านี้ไซ้ร้ เขาอาจมอบชีวิตให้รัฐ แต่เขาไม่อาจยอมขอมมโนธรรมของเขา เขาจะต้องพูดออกมาในเรื่องที่เป็นความจริงโดยไม่คำนึงถึงการสูญเสียส่วนตัวของเขาเลย² เห็นได้ว่าโสกราตีสให้ความสำคัญแก่รัฐมากกว่าบุคคล แต่ได้พูดถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตไว้ว่าอยู่ที่การหาความรู้ ซึ่งอาจจะมีได้เหมือนกันในมนุษย์ทุกคน

² เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 36 -38

ยุคของเพลโต (Plato ประมาณ 427 - 347 ก่อน ค.ศ.) และอริสโตเติล (Aristotle ประมาณ 384 - 322 ก่อน ค.ศ.) ซึ่งได้รับแนวความคิดมาจากโสกราตีสมีแนวความคิดที่เน้นถึง ประชาคมมีความสำคัญ มากกว่าบุคคล โดยมองว่า พวกนิยมปัจเจกบุคคล จะนำมาซึ่งความล่มสลายของประชาคม โดยเพลโตเชื่อว่าจุดมุ่งหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้ที่อยู่ในโลกแห่งมโนคติ อริสโตเติล เชื่อว่าจุดมุ่งหมายของชีวิตอยู่ที่การถอดสิ่งสากลจากสิ่งเฉพาะหน่วย ซึ่งจะไปสู่การมีชีวิตด้วยความกลมกลืน ทั้งภายในตัวเอง และกับสิ่งแวดล้อม โดยทั้งสองเชื่อว่า จะถึงจุดมุ่งหมายดังกล่าวภายใต้ันครรัฐ เป้าหมายหลักของสังคมการเมืองในสมัยนี้ ได้มุ่งเน้นไปที่ “การมีชีวิตที่ดี” มิใช่เสรีภาพ

หลังยุคของอริสโตเติล สำนักคิดต่างๆ ได้โต้แย้งระบบและอุดมการณ์นครรัฐ โดยเห็นพ้องต้องกันว่า มาตรฐานคุณค่าใหม่ คือมาตรฐานอันยกย่องความสำคัญของบุคคลและลดหย่อนความสำคัญของประชาคมการเมือง³ โดยมีสำนัก เอพิคิวเรียน (Epicurus ประมาณ 342-270 ก่อน ค.ศ.) ซึ่งสอนให้บรรลุถึงความพึงพอใจของตนเอง และพวกชินิก สอนว่าคนทั้งปวงเสมอกันที่จะดำรงชีวิตที่ดี ในยุคดังกล่าวนี้ได้เริ่มมีการพัฒนาแนวความคิดในเรื่องสิทธิของมนุษย์

แนวความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติ มีว่า มนุษย์ทุกคนควรมีสิทธิอันหนึ่ง ประจำตัวทุกๆ คนที่ไม่อาจโอนให้กันได้ และไม่อาจถูกทำลายล้างโดยอำนาจใดๆ

มนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน และพระเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างมนุษย์ ขึ้นมาได้ให้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ สิทธิเหล่านี้ไม่อาจโอนให้แก่กันได้ และไม่มีใครจะล่วงละเมิดได้ ซึ่งได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิที่จะแสวงหาความสุข และรัฐทั้งหลายจะต้องกระทำทุกอย่างเพื่อให้มนุษย์มีสิทธิเหล่านี้อย่างเต็มที่

นักปราชญ์กลุ่ม Stoics ซึ่งเป็นนักทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ เชื่อว่า สิทธิธรรมชาติ เป็นสิทธิที่ตกอยู่กับบุคคลทุกคน และตลอดไป ไม่ใช่สิทธิสำหรับประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคน ทุกสถานะ ต่างได้รับ ทั้งนี้โดยเหตุผลที่ว่าเขาเหล่านั้นเป็นมนุษย์ คิโตสโตอิก (Stoicism ประมาณ 320 ก่อน ค.ศ.) มีความคิดว่า คนดี ความดีเป็นการสอดคล้องกับธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นพลังหนึ่งที่แสวงหาความสมบูรณ์โดยอาศัยความเจริญงอกงามมันเป็นกฎซึ่งปฏิบัติและควบคุมสิ่งมีชีวิตทั้งปวง การแสวงหาสุขสำราญเฉพาะส่วนบุคคลนั้นเป็นจุดมุ่งหมายอันถูกต้องของมนุษยชาติ สโตอิกให้ความสำคัญของบุคคล โดยได้กล่าวว่า ถ้าคนๆ หนึ่งดี ก็ไม่แตกต่างอะไรเลยว่าคุณนั้นจะเป็นชาวกรีกหรือชาวปาเกี้ยน จะเป็นทาสหรือเสรี

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 104

จะรวบหรือจน คนๆหนึ่งจะต้องไม่มัดกันด้วยฐานะที่สัมพันธ์กับคนอื่น ๆ แต่มัดด้วยสิ่งที่เขาเป็นอยู่ในฐานะบุคคลคนหนึ่ง และในขั้นนี้คนเป็นเจ้าของแห่งชะตากรรมของตนเอง⁴ ปาเนติอุส (Panaetius) แห่งโรดส์ (Rhodes) ผู้นำของสโตอิกตอนปลาย ได้เปลี่ยนลักษณะของลัทธิสโตอิก ผ่อนคลายความแข็งกระด้างลง โดยถือว่า คนทั้งหมดได้รับความสามารถที่จะเข้าใจธรรมชาติ และปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ ในแง่นี้คนจึงเสมอเท่าเทียมกัน แม้ว่าจะมีข้อแตกต่างมากมายระหว่างกันในด้านอื่นๆก็ตาม นอกจากนั้น คนดีจะไม่อุทิศตัวเองให้กับหน้าที่ต่อตนเอง แม้ว่าหน้าที่นั้นจะเป็นการต่อสู้ด้วยจิตใจสูงเพื่อความเจริญทางจิตใจซึ่งพวกสโตอิกตอนต้นๆต้องการ แต่อุดมการณ์ของคนดีควรเป็นหน้าที่ต่อส่วนรวม อันเป็นการเกื้อกูลช่วยเหลือต่อเพื่อนมนุษย์⁵

ซีเซโร (Cicero ประมาณ 106 - 43 ก่อน ค.ศ.) กล่าวว่า มีกฎของธรรมชาติ ซึ่งเป็นหลักธรรมนุษย์ของโลก และเป็นอย่างเดียวกันสำหรับทุกคนทุกหนทุกแห่ง

“กฎหมายที่แท้จริง คือเหตุผลอันชอบ สอดคล้องกับธรรมชาติ กฎหมายมีผลใช้ได้สากลไม่เปลี่ยนแปลงและถาวรตลอดกาล กฎหมายเรียกร้องให้ทำหน้าที่ด้วยบัญชาของกฎหมาย ... และจะไม่มีกฎหมายแตกต่างกันในโรมและในเอเธนส์ หรือแตกต่างกันสำหรับเดียนีและในอนาคต หากจะมีแต่กฎหมายเดียวอันสถาพร และไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ จะใช้ได้สมบูรณ์สำหรับชาติทั้งปวงและทุกเวลาและจะมีเจ้าและผู้ปกครองเดียว คือพระเจ้าเป็นเจ้าของเราทั้งหมด เพราะว่าพระองค์ทรงเป็นผู้กำหนดกฎหมายนี้ เป็นผู้ประกาศใช้และเป็นตุลาการบังคับใช้ ผู้ใดก็ตามที่ไม่เคารพเชื่อฟัง เป็นผู้หนีจากตัวเองและปฏิเสธธรรมชาติความเป็นมนุษย์ของตน”⁶

ภายใต้กฎหมายนี้ คนทั้งปวงเสมอเท่าเทียมกัน กฎหมายผูกมัดทุกคนโดยชอบเพราะว่าคนทั้งหมดซึ่งมีความสามารถในการใช้เหตุผล สามารถเข้าใจได้ แม้แต่ทาสในทัศนะของซีเซโรเกี่ยวกับกฎธรรมชาติ ก็มีสิทธิในความเสมอภาค ระบบทาสไม่จำเป็นต้องเล็ดลอดแต่กระนั้นทาสก็เป็นมนุษย์ พร้อมด้วยสามารถใช้เหตุผลและมีสิทธิซึ่งต้องยอมรับนับถือกัน เจ้าของทาสควรปฏิบัติต่อทาสอย่างพิถีพิถันปฏิบัติต่อคนงานรับจ้าง รัฐก็เช่นกันต้องถือหลักการเหล่านี้ รัฐมีพันธะอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องปฏิบัติตามหลักการแห่งกฎธรรมชาติ กฎหมายของรัฐจะต้องวินิจฉัยโดยอาศัยรากฐานที่ว่าสอดคล้องกับกฎของธรรมชาติเพียงไร กฎหมายไม่ได้แสดงถึงความยุติธรรมเพียงเพราะว่ามีประโยชน์ คือเพราะว่า “ใช้ได้” ทั้งกฎหมายก็ไม่จำเป็นต้องยุติธรรม

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 108

⁵ Epicurus, Golden Maxims ใน Walter R. Agard, The Greek Mind, D. Van Nostrand Company, Inc, Princeton, N.J., หน้า 161 - 162 อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 111

⁶ The Republic, III, 22, ใน Cicero, De Re Publica, De Legibus, The Loeb Classical Library, Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1928. อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 116 - 117

เพราะว่าได้รับความยินยอมของประชาชนให้อำนาจแก่กฎหมาย กฎหมายอาจ “กระทำ” ความยุติธรรม และประชาชนอาจยุติธรรม ซึ่งเป็นเช่นนั้นจริงๆ ในเวลาที่ประชาชนต้องการ การกระทำและกฎหมายที่ผิดๆ⁷ จะเห็นได้ว่าซีเซโรยอมรับในกฎธรรมชาติตามแนวความคิดของ สโตอิก ยอมรับในความเสมอภาคของมนุษย์ ความรับผิดชอบของรัฐ และการมีส่วนร่วมของ มหาชน

เซเนกา (Seneca ประมาณ 42 ก่อน ค.ศ. - ค.ศ. 65) เชื่อในลัทธิสโตอิก เช่นเดียวกับซีเซโร ทั้งสองเชื่อว่าธรรมชาติกำหนดมาตรฐานซึ่งคนควรยึดถือในการดำรงชีวิต ทั้งสอง ยอมรับความสมบูรณ์ของหลักความเสมอภาคของมนุษย์ แต่เซเนกาหนักแน่นกว่าซีเซโร เซเนกา ชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างระหว่างนายกับทาสเป็นแต่เพียงเรื่องของข้อตกลงยินยอมทางกฎหมาย เท่านั้น และว่าในฐานะเป็นมนุษย์ ทาสมีกำเนิดเช่นเดียวกับผู้เป็นนาย และย่อมสามารถบรรลุ ถึงคุณธรรมอย่างเต็มที่เช่นกัน⁸ แนวความคิดเดิมของเพลโต, อริสโตเติล รวมทั้งซีเซโร ถือว่ารัฐ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการสร้างคุณธรรมและชีวิตที่ดี แต่สำหรับเซเนกา รัฐเป็นเครื่องแสดงถึง ธรรมชาติอันชั่วร้ายของคน ในการอธิบายความข้อนี้เซเนกาได้เกิดมีความคิดเกี่ยวกับ “ยุคทอง” หรือภาวะธรรมชาติ ซึ่งนับแต่นั้นมามีบทบาทสำคัญอันหนึ่งของวิถีชีวิตของนักคิดรุ่นหลัง

ตามทัศนะของเซเนกา คนแต่ก่อนเคยดำรงชีวิตอย่างผาสุกและบริสุทธิ์ แม้ จะเขลาอยู่บ้างในสภาวะแรกเริ่ม ทรัพย์สินส่วนตัวยังไม่มี ข้าวของทั้งหมดครอบครองและใช้ บริโภคร่วมกัน มีผู้ปกครองหรือผู้นำ แต่ไม่มีกฎหมาย ไม่มีองค์กรบังคับใช้ คนภายใต้การนำของ ผู้ปกครองที่ฉลาดและเป็นธรรมดำเนินตามกฎของธรรมชาติ และเห็นว่าสิ่งอื่นๆ ทั้งหมดไม่จำเป็น เพราะเหตุที่บัญชาของธรรมชาติดำเนินตามธรรมเสมอ คนจึงไม่จำเป็นต้องถูกบังคับให้เคารพปฏิบัติ ตาม คนในสภาวะนี้ไม่สมบูรณ์ในทางจิตใจ หากมีคุณธรรมก็เพราะไม่มีความรู้ในสิ่งชั่ว แต่ สภาวะอันผาสุกเช่นนี้ต้องสลายไปเพราะสถาบันทรัพย์สินส่วนตัว คนไม่พอใจอีกต่อไปที่จะมีส่วนร่วม ทรัพย์สินที่ครอบครอง หากแต่ละคนต้องการสิทธิเฉพาะของตนเอง ความโลภกลายเป็นพลัง อันทรงอิทธิพลทั้งในหมู่ผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง ผู้ปกครองกลายเป็นทรราชย์ และผู้คนพากันต่อสู้ซึ่งกันและกันอย่างละโมภเพื่อให้ได้ทรัพย์สินเพิ่มพูนขึ้น ตอนนี้งจึงเกิดความจำเป็นต้องมี กฎหมาย มีรัฐบาลที่มีอำนาจบังคับ และมีสถาบันทรัพย์สินส่วนตัว เซเนกาไม่เห็นมีอะไรดีใน ตัวเองจากสิ่งที่มีเพิ่มขึ้นมาเหล่านี้ แต่ก็ไม่ได้คิดว่าเป็นสิ่งชั่วหากเป็นเรื่องจำเป็นขึ้นเพราะความเสื่อม

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 117 - 118

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 119

ทราชมของคนที่นั่นเอง ถ้าคนมีคุณธรรม การปกครองกฎหมายและทรัพย์สินส่วนตัวก็คงไม่จำเป็น
สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงถึงว่าคนได้เสียเอื้อยสุญญิตความบริสุทธิ์ของตนไป⁹

กฎหมายและการปกครองจำเป็นเพราะทรัพย์สินส่วนตัว และสิ่งที่ว่าเหล่านี้
อาจเล็กลงไปได้ หากให้ทรัพย์สินอยู่ในความครองครองร่วมกัน และนักคิดก็ได้คิดใฝ่ฝันถึงสังคม
คอมมิวนิสต์ ในสภาวะธรรมชาติดังกล่าว เช่นกา ถือว่าเป็นยุคทองของเสรีภาพ และการสูญสิ้น
ของทรัพย์สินเป็นความหมายประการหนึ่งของ “กฎธรรมชาติ” (jus naturali) และในดับบท
กฎหมายบางตอนของโรมันหลักข้อนี้ใช้คำว่า “กฎหมายทั่วไป” (jus gentium) แทน

ยุคคริสต์ศาสนาตอนต้น ชาวคริสต์ได้ยอมรับเอาปรัชญาสโตอิกเกี่ยวกับ
กับกฎธรรมชาติอย่างอาจไม่รู้ตัว เกี่ยวกับกฎธรรมชาติความเสมอภาค ดังเช่น เซนต์ปอล (St.Paul)
ได้แสดงให้เห็นทราบทศนะของคตคริสต์ตอนต้นเกี่ยวกับกฎธรรมชาติ

“ เพราะเมื่อพวกนกริต ซึ่งไม่มีกฎหมาย กระทำตามธรรมชาติในสิ่งที่ไม่
ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย คนเหล่านี้เพราะไม่มีกฎหมายจึงเป็นกฎหมายสำหรับตนเอง ซึ่งแสดง
ผลงานของกฎหมายอันบัญญัติไว้ในจิตใจของตน มโนธรรมของคนเหล่านี้ยังเป็นประจักษ์พยาน
และขณะเดียวกันความคิดของเขาก็โต้แย้งหรือไม่ก็อภัยซึ่งกันและกัน”

ในข้อความนี้ ปอลถือว่ามีกฎธรรมชาติซึ่งไม่ใช่กฎหมายที่รัฐบาลบัญญัติขึ้น
และทั้งไม่ใช่คำซึ่งพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ หากอาจเข้าใจได้ด้วยเหตุผลของชาวคริสต์และคนนกริต
เช่นเดียวกัน¹⁰

ในยุคที่ผ่านมามีที่กล่าวถึง ที่สำคัญคือ ยุคดังกล่าวเป็นการพัฒนาให้เกิด
ความคิดเกี่ยวกับ อุดมการณ์ความเสมอภาคของมนุษย์ และลัทธิกฎธรรมชาติ

โทมัส อไควนัส (St.Thomas Aquinas ประมาณ ค.ศ.1227 - 1274) ได้
ผสมผสานลัทธิคริสต์กับปรัชญาของปราชญ์สมัยโบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของเพลโต้และ
สโตอิก เขาเชื่อว่าทุกคนเสมอกันต่อหน้าพระเจ้า แต่คนไม่เสมอกันในความสามารถใช้เหตุ
ผลทศนะแบบแบ่งลำดับชั้นของธรรมชาติของเซนต์โทมัส ธรรมชาติต้องการผู้มีปัญญาและความ
สามารถเหนือกว่าทำการปกครอง เขาจึงเชื่อในระบบราชาธิปไตย แต่การปกครองต้องเป็นธรรม
และตามกฎหมายซึ่งไม่ได้กำหนดขึ้นตามความอำเภอใจ และเขากล่าวว่ากฎหมายอยู่ 4 ประเภท

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 121 - 122

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 126 - 127

ประเภทแรกและสูงสุดคือ กฎสภาพ (Eternal Law) ซึ่งโดยสภาวะเป็นหลัก การใหญ่ยิ่งของปัญญาอันศักดิ์สิทธิ์และพระเจ้าทรงใช้ปกครองจักรวาลเป็นสิ่งที่พระเจ้า โดยลำพังสามารถเข้าใจ และแม้จะไม่ขัดกับเหตุผลแต่ก็เกินความสามารถของมนุษย์ที่จะเข้าใจ

กฎชนิดที่สอง คือ กฎธรรมชาติ (Natural Law) อันเป็นส่วนหนึ่งของกฎสภาพ ที่คนในฐานะเป็นสัตว์มีเหตุผลได้มีส่วนร่วมอยู่ด้วยกฎนี้ประกอบด้วยพลังที่ผลักดันมนุษย์ทั้งปวง ให้เข้าสู่การประพฤติที่จำเป็นและเหมาะสม ในส่วนที่เกี่ยวกับคน กฎธรรมชาติอำนวยความสะดวกด้านสัญชาตญาณ ซึ่งคนมีอยู่ร่วมกันกับบรรดาสัตว์ที่ต่ำกว่าที่จะกิน ต้ม นาทีกาบัง และสืบพันธุ์ แต่เพราะคนยังเป็นสัตว์ที่สูงกว่า กฎธรรมชาติดึงกระตุ้นให้คนดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ให้แสวง สัจจะ ให้ปรับปรุงตัวเอง และให้เสริมสร้างสังคมมนุษย์ที่แท้จริง หลักการกฎธรรมชาติกำหนด แน่ชัดได้ด้วยเหตุผลของคนทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นคนเถื่อนหรือชาวคริสต์ และเพราะฉะนั้น ชีวิต ที่ดีทางโลก จึงเป็นไปได้แม้ภายนอกคริสตศาสนา

กฎประเภทที่สาม คือ กฎพระเจ้า (Divine Law) ซึ่งอธิบายได้ว่าเป็น กฎความประพฤติที่พระเจ้าทรงวางไว้ในพระคัมภีร์เก่าและใหม่สำหรับปกครองประชาชนของ พระองค์ กฎเหล่านี้เป็นที่เผยแก่คน และจะไม่ขัดกับเหตุผล แต่คนก็ไม่อาจพบได้เสมอไป เพราะเหตุนี้จึงมีกฎประเภทที่สี่

กฎประเภทที่สี่ คือ กฎหมายมนุษย์ (Human Law) กฎหมายนี้ประกอบด้วย ส่วนของกฎธรรมชาติที่มีอยู่ในประมวลกฎหมาย หรือในธรรมเนียมนิยม โดยอาศัยเหตุผลของ มนุษย์สำหรับใช้กับภาวะการณ์ซึ่งคนเผชิญอยู่บนพื้นพิภพ กฎทั้ง 4 ประเภท เป็นส่วนอัน สมบูรณ์ของระบบอันสมบูรณ์ซึ่งควบคุมจักรวาลทั้งหมดอย่างกลมกลืนกัน

หลักทฤษฎีของอควินัสเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกฎธรรมชาติดับ กฎหมายมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎสภาพ และกฎพระเจ้า คนทำอะไรไม่ได้มากนอกจาก ให้ความเคารพตามวิธีการแนะนำของนักการศาสนาผู้มีคุณวุฒิที่จะเข้าใจ ศรัทธาแต่อย่างเดียว เท่านั้นที่อาจชี้ทางไปสู่แนวประพฤติที่เหมาะสม แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับชีวิตที่ดีในทางโลกแล้ว กฎหมายมนุษย์และกฎธรรมชาติดีความสำคัญเป็นเบื้องต้น กฎหมายมนุษย์ที่ประกอบอยู่ใน กฎธรรมชาติ ได้แก่หลักการควบคุมระเบียบความประพฤติในทางโลกเพื่อให้ชีวิตที่ดีบรรลุได้ถึง หลักการเหล่านี้ค้นพบได้โดยอาศัยเหตุผลของมนุษย์ และเมื่อนำมาใช้จะเป็นทางสถาบัน หรือ โดยกฎหมาย หรือธรรมเนียมก็ตาม หลักการเหล่านี้ประกอบเป็นกฎหมายมนุษย์เพื่อที่จะเป็น ธรรม กฎหมายมนุษย์ต้องสอดคล้องและไม่ขัดกับกฎธรรมชาติ เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะ ต้องปกครองตามหลักการนี้เสมอ กฎหมายมนุษย์ที่เป็นธรรมต้องสอดคล้องกับเหตุผล ต้องเพื่อ

ประโยชน์ส่วนรวม ต้องเป็นกฎหมายที่ชอบในความหมายที่มาจากประชาชน หรือจากตัวแทนที่ประชาชนเลือกขึ้นและในที่สุดต้องมีการประกาศใช้¹¹

มาซิลิโอ แห่งปาต้าว (Marsilio of Padua ประมาณ ค.ศ.1270 - 1342) มีความเห็นว่าอำนาจการเมืองบ้านปลายจะต้องอยู่กับประชาชน ซึ่งมาซิลิโอเรียกรวมๆว่า “ผู้บัญญัติกฎหมาย”¹² ประชาชนในฐานะผู้บัญญัติกฎหมายมิได้ถูกตั้งกรอบจำกัดอยู่ด้วยกฎหมายธรรมชาติ ประชาชนทรงอำนาจสูงสุดโดยแท้จริง โดยที่แม้จะไม่ใช่ผู้ไม่รู้จักผิดพลาดเพราะประชาชนอาจทำการวินิจฉัยที่เลวได้ แต่กฎหมายที่ประชาชนตัดสินบัญญัติขึ้นก็คงมีผลผูกมัดอยู่ในตัวเอง เพราะด้วยวิธีนี้เท่านั้นที่ประชาชนอาจเป็นเสรี คนอาจเป็นเสรีในสังคมเฉพาะเมื่อตนเคารพกฎหมายที่ตนมีส่วนช่วยจัดทำขึ้นเท่านั้น¹³ ศาสตราจารย์ เกเวิร์ท (Gewirth) ได้กล่าวว่า ประชาชนในความหมายของมาซิลิโอคือ กลุ่มชน หรือชนชั้นของงานหน้าที่ต่างๆ ยิ่งกว่าเป็นรายบุคคล แต่ละกลุ่มหรือชนชั้นต้องมีส่วนร่วมและมีสิทธิของตน¹⁴ มาซิลิโอมีทัศนะว่า ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องมีภาระกังวลว่าการปฏิบัติของตนจะสอดคล้องกับกฎหมายธรรมชาติเพียงใด ภาระสำคัญของผู้ปกครองอยู่ที่ต้องทำการปกครองให้เป็นไปตามกฎหมายของประชาชน เพราะประชาชนเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุด ไม่ใช่กฎหมายธรรมชาติ เสรีภาพส่วนบุคคลได้รับการคุ้มครองอย่างระมัดระวังด้วยวิธีการที่มาซิลิโอจัดให้รัฐบาลพลเรือนขึ้นอยู่กับอำนาจสูงสุดของประชาชน

หลังจากยุคคริสต์ศาสนาตอนต้นแล้ว ฝ่ายคริสตจักรได้เข้าก้าวก่ายฝ่ายอาณาจักร โดยถือว่าผู้ปกครองฝ่ายอาณาจักรต้องเชื่อฟังและอยู่ภายใต้บังคับของคริสตจักร เปรียบเสมือน ผู้ปกครองเป็นศิระ ประชาชนคือร่างกาย และคริสตจักรคือจิตใจ และได้มีการโต้แย้งอำนาจของคริสตจักร กับฝ่ายอาณาจักรตลอดมา และภายหลังเนื่องจากความเบี่ยงเบนของฝ่ายคริสตจักรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับฝ่ายอาณาจักรมากโดยไม่ได้สนใจการนำประชาชนเข้าถึงพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของอย่างแท้จริง จึงทำให้เกิดความคิดแตกแยกในคริสตจักรเอง มีทั้งสนับสนุนให้ความเคารพเชื่อฟังกษัตริย์โดยดุษณี และโต้แย้งกษัตริย์ได้หากผู้ปกครองกระทำนอกเหนือกฎของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ แนวความคิดต่างๆได้มีการตีความไปในหลายทางและพัฒนาไปสู่ลัทธิต่อต้านกษัตริย์

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 180 -181

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 194

¹³ Defensor Pacis, I, XIII, 5, in Alan Gewirth (ed.) Marsilius of Padua: The Defender of The Peace, vol. II, The Defensor Pacis (translated with an introduction), Columbia University Press, New York, 1956. p 53 อ้างในเรื่องเดียวกัน, หน้า 195

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 196 - 197

ธีโอดอร์ เบซา (Theodore Beza ประมาณ ค.ศ.1519 -1605) สนับสนุนการแข็งข้อต่อต้านกษัตริย์ซึ่งบัญญัติสิ่งที่ขัดกับกฎพระเจ้าเป็นเจ้า เบซาอ้างว่า ประชาชนได้รับสิทธิธรรมชาติซึ่งได้รับการคุ้มครองจากสัญญาโดยปริยาย แต่ไม่อาจจะเมิดฝ่าฝืนได้ระหว่างผู้ปกครองและคนในบังคับประชาชนจำต้องเคารพเชื่อฟังกษัตริย์ที่ปกครองอย่างเป็นธรรมและไม่ฝ่าฝืนกฎพระเจ้าเป็นเจ้า แต่ถ้ากษัตริย์ละเมิดสัญญาแล้วประชาชนย่อมมีสิทธิต่อต้านพระองค์เพราะว่ากฎพระเจ้าเป็นเจ้าตามนัยแห่งมโนธรรมของประชาชนนั้นอยู่นอกอำนาจทางโลกของผู้ปกครอง¹⁵

และได้มีบทความโต้แย้งกษัตริย์ที่มีชื่อเสียงในเวลาต่อมา ได้แก่ “หลักป้องกันเสรีภาพจากทรราชย์” (Vindiciae Contra Tyrannos - A Defense of Liberty against Tyrants) ภายในตามแฝงว่า สตีเฟน จูนิอุส บรูตัส (Stephen Junius Brutus) ในบทความนี้ หลักป้องกันเสรีภาพ เป็นที่ประจักษ์ชัด ความคิดหลายๆอย่างตลอดจนงานเขียนนี้ มีผลสะท้อนสำคัญต่อความเจริญงอกงามของความคิดทางการเมืองและในเรื่องเสรีภาพในอนาคต ผู้แต่งเรื่องหลักป้องกันเสรีภาพจากทรราชย์ กล่าวว่าการจัดระเบียบขององค์การสังคมทำให้เกิดมีสัญญาขึ้นสองอย่างอันเป็นรากฐานกำหนดสิทธิและหน้าที่ สัญญาหนึ่งเป็นสัญญาระหว่างพระเจ้าฝ่ายหนึ่งกับกษัตริย์และประชาชนอีกฝ่ายหนึ่ง จุดประสงค์ของสัญญานี้คือเพื่ออำนวยความสะดวกและธำรงรักษาศาสนาที่แท้จริง สัญญาอีกอย่างหนึ่งเป็นระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน เป็นการก่อตั้งรัฐบาลฝ่ายทางโลกขึ้น กษัตริย์มีความรับผิดชอบสองอย่างพระองค์มีพันธะต่อพระเจ้าที่จะต้องป้องกันรักษาศรัทธา และโดยที่ประชาชนผูกพันอยู่โดยสัญญาต่อพระองค์เพื่อจุดประสงค์ข้อนี้ ประชาชนจึงต้องคอยให้พระองค์ยึดมั่นต่อหน้าที่ของพระองค์ ถ้าหากกษัตริย์บัญญัติใดที่ขัดต่อพระเจ้าเป็นเจ้า ประชาชนมีหน้าที่ต่อต้านพระองค์และนำศรัทธาอันแท้จริงกลับคืนมา กษัตริย์ยังรับผิดชอบต่อประชาชนที่จะต้องทำการปกครองอย่างเป็นธรรม นั้นเป็นจุดประสงค์ที่พระองค์ได้รับเลือกโดยแท้ พระองค์ไม่ใช่ของค์อธิปัตย์ และพระองค์ไม่ใช่ผู้ให้กำเนิดกฎหมาย พระองค์เป็นแต่เพียงตัวแทนบริหารของประชาชนได้รับเลือกตั้งโดยคะแนนเสียงของประชาชน อำนาจของพระองค์มีเงื่อนไขไม่ใช่เด็ดขาด ประชาชนจำเป็นต้องเคารพเชื่อฟังพระองค์เฉพาะตราบเท่าที่พระองค์ทำการปกครองตามกฎหมายเท่านั้น ผู้แต่งเรื่อง หลักป้องกันเสรีภาพจากทรราชย์ กล่าวอีกว่า ในสัญญาระหว่างกษัตริย์กับประชาชน ประชาชนปฏิบัติการในฐานะ “ผู้บัญญัติ” หมายความว่า “ผู้บัญญัติกฎหมาย” และกษัตริย์ปฏิบัติในฐานะ “ผู้ให้สัญญา” ระหว่างสองฐานะนี้ผู้บัญญัติสำคัญกว่าประชาชนในฐานะผู้บัญญัติมีสิทธิเรียกร้องให้กษัตริย์ปกครองอย่างเป็นธรรม กษัตริย์ในฐานะผู้ให้สัญญาจะต้องรับรองการปฏิบัติเช่นนั้น คำมั่นสัญญาของกษัตริย์เป็นที่เด็ดขาด คำสัญญาของประชาชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ถ้ากษัตริย์ไม่รักษาคำพูดประชาชนก็ “หลุดพ้นตาม

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 279

กฎหมายจากพันธะของตนที่จะต้องเคารพเชื่อฟัง”¹⁶ แนวคิดของธีโอดอร์ดังกล่าวให้ความสำคัญแก่ประชาชน เป็นรากฐานความคิดที่ก่อให้เกิดการพัฒนาแนวความคิดเรื่องสิทธิของประชาชน

ทอมัส ฮอบบส์ (Thomas Hobbes ประมาณ ค.ศ.1588 - 1679) ทศนะของฮอบบส์ ในการมองถึงสิทธิของมนุษย์ ฮอบบส์มองจากธรรมชาติของคน และสภาวะธรรมชาติ โดยมองว่ามนุษย์โดยธรรมชาตินั้นเห็นแก่ตัว ปัจจัยควบคุมในชีวิตมนุษย์ คือ พลังภายในซึ่งผลักดันให้คนแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว เฉพาะอย่างยิ่งในอันที่จะหลีกเลี่ยงการประทุษร้าย ฮอบบส์กล่าวว่า “แต่สิ่งใดก็ตามเป็นของซึ่งคนอยากได้หรือต้องการ นั้นเป็นสิ่งที่เขาเรียกว่าดี ส่วนของที่ตนเกลียด ก็ตรงกันข้ามเป็นสิ่งชั่ว”¹⁷ พลังผลักดันรากฐานสองอย่างของธรรมชาติมนุษย์ คือ อันแรกเป็นความพยายามมุ่งในสิ่งใดก็ตามที่พึงปรารถนา และอันที่สองเป็นการหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา วัตถุประสงค์ใหญ่ของความต้องการของคนคือ การพิทักษ์รักษาตนเอง และสิ่งที่เขาต้องการหลีกเลี่ยงอย่างที่สุดคือการสูญเสียชีวิต ดังนั้นความปลอดภัยจึงเป็นสิ่งดียิ่งใหญที่สุด และความไม่ปลอดภัยเป็นสิ่งชั่วยิ่งใหญที่สุด คนเราแสวงจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน และโดยทั่วไปคนมีความสามารถอย่างเดียวกันที่จะสำเร็จผล

“ธรรมชาติสร้างให้คนเสมอภาคเทียมกันในความสามารถทางกายและใจ ถึงว่าแม้บางครั้งจะมีคนหนึ่งแข็งแรงในทางกาย หรือมีความคิดอ่านที่ปราดเปรื่องกว่าอีกคนหนึ่งก็ตาม ...” (รัฐาธิปัตย์ บท 13) (รัฐาธิปัตย์ แปลมาจาก Leviathan เป็นชื่อหนังสือแต่งโดยฮอบบส์)

“ในด้านกำลังทางจิตใจ...ข้าพเจ้าแลเห็นว่ามีเสมอภาคเทียมกันในหมู่คน ยิ่งกว่าทางกำลังกาย เพราะความสมบูรณ์รอบคอบเป็นเพียงประสบการณ์ซึ่งเวลาเท่าๆกันย่อมอำนวยให้แก่คนทั้งปวงโดยเท่าเทียมกันในเรื่องต่างๆที่เขาปรับตนเองให้เข้ากับประสบการณ์นั้นโดยเท่าเทียมกัน” (รัฐาธิปัตย์ บท 13)¹⁸

ความเสมอภาคเทียมนี้มีอยู่ทั้งในกายและจิตใจ ความเสมอภาคเทียมทางกายเป็นที่เห็นได้ชัดจากข้อเท็จจริงที่ว่า คนอ่อนแอที่สุดก็อาจสังหารคนแข็งแรงที่สุดได้ และทางจิตใจ ยิ่งเห็นได้ชัดเจนกว่าดังกล่าวแล้ว

ฮอบบส์ เห็นว่าในสภาวะธรรมชาติ คนโดยทั่วไปเสมอภาคเทียมกันความสามารถที่จะบรรลุผล จากความเสมอภาคเทียมกันของความสามารถนี้ย่อมเกิดความเสมอ

¹⁶ Thomas I. Cook, History of Political Philosophy from Plato to Burke, p. 353-354 อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 281 - 282

¹⁷ Thomas Hobbes, Levia (introduction by A.D. Lindsay). E.P. Dutton & Co., Inc., New York, 1914 บท 6 อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 312

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 312 - 313

ทัดเทียมกันของความหวังที่จะบรรลุถึงจุดหมายปลายทางของเรา เพราะฉะนั้น ถ้าหากสองคนปรารถนาสิ่งเดียวกัน...เขาก็จะกลายเป็นศัตรูกัน และในสายทางไปสู่จุดหมายปลายทางเขาทั้งสองต่างจะพยายามทำลายหรือเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง นี่แหละเป็นธรรมชาติแท้จริงของคน คนเป็นปัจเจกบุคคล แสวงประโยชน์ส่วนตัว ชี้กั้วและแข่งดีจนถึงขั้นต่อสู้ ถ้าหากเขาเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ที่จะกระทำตามอำเภอใจของเขาเองแล้ว เขาจะเข้าไปพัวพันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ใน “สงครามแบบของคนทุกคนต่อทุกคน”

ดังที่กล่าวไว้ใน รัฐธรรมนูญ บทที่ 13 ว่า

“ในสภาวะเช่นนั้น จะไม่มีที่สำหรับวิสาหกิจ เพราะว่าผลที่ได้ไม่แน่นอน และแล้วก็จะไม่มีวัฒนธรรมของโลก ไม่มีทั้งการเดินเรือ และการใช้สิ่งอุปโภคบริโภคที่อาจนำเข้าโดยทางทะเล ไม่มีสิ่งก่อสร้างอันให้ความสะดวกสบาย ไม่มีเครื่องมือเคลื่อนย้ายสิ่งต่างๆ ที่ต้องอาศัยกำลังมากๆ ไม่มีวิชาความรู้เกี่ยวกับผืนโลก ไม่มีการนับเวลา ไม่มีศิลปะ ไม่มีวรรณกรรม ไม่มีสังคม และที่ร้ายที่สุดก็คือ ความกลัวอันไม่หยุดหย่อน และอันตรายของการตายอย่างรุนแรง และชีวิตของคนจะโดดเดี่ยว แร้นแค้น ทุกข์ยาก เขียวโหด และสิ้น”

“ในทุกสมัย กษัตริย์และบุคคลผู้ครองอำนาจสูงสุดทั้งหลายเนื่องจากเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกันจึงต่างมีความระหยาต่อกันเรื่อยมา และอยู่ในสภาพและฐานะของนักสู้ คอยจ้องอาวุธของตนและจับสายตาต่อกัน กล่าวคือ ตั้งป้อม ตั้งกองทหาร และปืนในแดนอาณาจักรของตน และคอยแต่สืบงานลับเพื่อนบ้านของตน เหล่านี้ซึ่งเป็นฐานะของสงคราม” ฮอบส์ได้แสดงให้เห็นถึงในสภาวะธรรมชาติคือสภาวะแห่งสงคราม

มนุษย์แม้จะถูกผลักดันด้วยความเห็นแก่ตัวแต่เขาก็ยังเป็นสัตว์ที่มีเหตุผลอยู่ด้วย จุดมุ่งหมายสำคัญของคนคือการสงวนรักษาชีวิต ความกลัวสำคัญของคนคือความกลัวตาย คนเข้าใจได้ว่า ทรัพย์สินสมบัติและชีวิตของเขาเองอาจสูญเสียไปได้ เว้นเสียแต่ว่าจะสมัครใจยอมรับระเบียบบังคับซึ่งผู้ทรงอำนาจเหนือกำหนดให้

“ อารมณ์ซึ่งชวนให้คนไฝ่สันติภาพ ได้แก่ความกลัวตาย ความต้องการสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอันสะดวกสบายและความหวังที่จะได้สิ่งเหล่านี้มาด้วยความอดสาหะของตน เหตุผลสอนให้รู้จักกฎเกณฑ์อันอำนวยต่อสันติภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่คนอาจถูกชักนำให้มาตกลงกัน กฎเกณฑ์เหล่านี้่อีกนัยหนึ่งเรียกว่า กฎแห่งธรรมชาติ” (รัฐธรรมนูญ บท 13)¹⁹

ในธรรมชาติมีทั้งสิทธิและกฎหมาย ในสภาวะธรรมชาติแต่ละบุคคลมีสิทธิที่จะกระทำสิ่งใดที่ตนเห็นว่าจะส่งเสริมความปลอดภัยของตนเองรวมทั้งการใช้ “ร่างกายของคนอื่น” ตราบเท่าที่ภาวะเช่นนี้มีอยู่ ย่อมไม่อาจมีอะไรประกัน “การมีชีวิตยืนนานตามที่ธรรมชาติปล่อยให้คนมีอยู่ได้โดยปกติ” อย่างไรก็ตาม เหตุผลทำให้คนสามารถเข้าใจกฎต่างๆของ

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 314 - 316

ธรรมชาติ ซึ่งเมื่อปฏิบัติตามแล้วอาจเป็นทางช่วยได้ ในสภาวะธรรมชาติ กฎหนึ่งของธรรมชาติ ไม่ใช่กฎหมายในความหมายที่แท้จริงเลย การบังคับใช้เป็นปัจจัยจำเป็นที่จะทำให้มันมีความหมายเช่นว่านั้น กฎแห่งธรรมชาติในสภาวะธรรมชาติเป็นแต่ “หลักคติหรือกฎทั่วไปอันค้นพบด้วยเหตุผล ซึ่งห้ามมิให้คนกระทำการที่จะเป็นผลทำลายชีวิตของเขา” (รัฐาธิปัตย์ บท 13) ในบรรดาหลักคติเช่นว่านั้น ก็มีคำสอนให้คน “แสวงหาสันติภาพและมุ่งต่อสันติภาพ” ให้ป้องกันตนเองด้วยวิธีการใดๆ ที่มีอยู่และ “ให้สมัครใจในเมื่อคนอื่น ๆ สมัครใจเช่นนั้นด้วย...ยอมสละสิทธิในสิ่งทั้งปวงนี้เสีย และพอใจอยู่กับอิสรภาพต่อคนอื่น ๆ เท่าที่ตนจะยอมให้คนอื่น ๆ มีต่อตน”(รัฐาธิปัตย์ บท 13)

ฮอบส์อธิบายถึงการตั้งจักรภพเกิดขึ้นอย่างไร

“หนทางเดียวเท่านั้นที่จะก่อตั้งอำนาจร่วมเช่นว่านั้น อันอาจสามารถป้องกันคนทั้งหลายต่อการรุกรานของต่างประเทศ และป้องกันมิให้ประทุษร้ายต่อกัน ซึ่งเป็นการทำให้คนทั้งหลายอาจบำรุงเลี้ยงตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีความสุขด้วยกำลังอุตสาหกรรมของตนเอง และด้วยทรัพย์สินของโลก ก็คือ มอบอำนาจทั้งปวงและกำลังของคนทั้งหลายให้กับคนๆหนึ่ง หรือกับกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง เป็นการทอนเจตจำนงทั้งปวงของเขาจากเสียงหลายๆเสียงลงเป็นเจตจำนงเดียว กล่าวอีกนัยหนึ่งคือแต่งตั้งคนๆหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งให้เป็นตัวแทนของเขาทั้งหลาย และทุกคนเป็นเจ้าของและรับรู้ตนเองว่าเป็นต้นกำเนิดของสิ่งใดๆ ที่ผู้ซึ่งเป็นตัวของเขาทั้งหลายจะกระทำหรือเป็นเหตุทำให้เกิดขึ้นในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวกับสันติภาพและความปลอดภัยร่วมกันและโดยนัยนี้เป็นการมอบเจตจำนงของคนทั้งหลายทุกๆเจตจำนงให้อยู่ภายใต้เจตจำนงของผู้นั้น และให้การวินิจฉัยของคนทั้งหลายอยู่ภายใต้การวินิจฉัยของเขา นี้มีความหมายมากกว่าการยินยอมหรือการตกลง มันเป็นเอกภาพอันแท้จริงของคนทั้งปวงในตัวคนเดียวกัน อันจัดทำขึ้นด้วยกติกาสัญญาของทุกคนกับทุกคนในลักษณะดูจะทุกคนควรจะกล่าวกับทุกคนว่า ข้าพเจ้ามอบและสละสิทธิของข้าพเจ้าในการปกครองตัวเองให้แก่คนๆนี้ หรือกลุ่มนี้โดยมีเงื่อนไขว่า ท่านต้องสละสิทธิของท่านให้แก่เขา และมอบอำนาจกระทำการทั้งปวงให้แก่เขาเช่นเดียวกัน เมื่อเช่นนี้แล้วกลุ่มชนที่รวมกันเข้าเป็นบุคคลหนึ่งเช่นนั้น เรียกจักรภพ (Commonwealth) หรือ ซีวิตัส (Civitas) ในภาษาลาติน นี่เป็นการก่อให้เกิดรัฐาธิปัตย์ (Leviathan) ผู้ยิ่งใหญ่หรือเป็น พระเจ้าผู้เป็นอมตะ ซึ่งเราเป็นหนี้สันติภาพและการคุ้มครองภายใต้ พระเจ้าผู้เป็นอมตะ” (รัฐาธิปัตย์ บท 17)²⁰ ฮอบส์ปฏิเสธทฤษฎีเทวสิทธิ ใช้ทฤษฎีสัญญาสังคมแทน โดยถ้าผู้ปกครองสัญญาคุ้มครองอิสรภาพธรรมชาติของคนในบังคับของตนแล้ว คนในบังคับเหล่านี้ย่อมมีสิทธิอันชัดแจ้งที่จะถอดถอนผู้ปกครองได้ถ้าหากผู้ปกครองล้มเหลวในภาระหน้าที่ ถ้ามีสัญญาระหว่างผู้ปกครองกับคนใน

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 316 - 317

บังคับแล้ว ภาคิฝ่ายหนึ่งย่อมอาจปฏิเสธสัญญาได้ เพราะเหตุที่สัญญาหนึ่งๆ ย่อมบ่งความหมาย ถึงฐานะเสมอภาคของภาคิคู่สัญญา

สรุปได้ว่าฮอบส์เห็นว่าในสภาวะธรรมชาติมนุษย์ทุกคนมีสิทธิทั้งหลายใน สภาวะธรรมชาติ มีความเสมอภาคอันเท่าเทียมกัน มีสิทธิซึ่งคนมีอยู่โดยธรรมชาติที่จะคุ้มครอง ตนเองเมื่อไม่มีคนอื่นใดสามารถคุ้มครองเขา นั้น แต่กระนั้นในธรรมชาติมีคุณลักษณะบางอย่าง ที่จูงใจให้คนมุ่งต่อสันติภาพและเคารพเชื่อฟังกฎหมาย และกฎหมายเป็นบัญญัติขององค์อธิปัตย์ผู้ มีอำนาจแต่ผู้เดียวที่จะบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่มาจากเจตจำนงสูงสุด คุณธรรมของ กฎหมายขึ้นอยู่กับเหตุผล ไม่มีกฎหมายอันแท้จริงอยู่นอกจักรภพไม่มีกฎธรรมชาติ ข้อบกพร่อง ของฮอบส์คือฮอบส์เชื่อมั่นในองค์อธิปัตย์ซึ่งเจตจำนงของทุกคนก่อตั้งขึ้นแล้วจะทำลายไม่ได้เนื่อง จากว่าเป็นเจตจำนงของตนเอง และหากกระทำเช่นนั้นก็อาจตกไปอยู่ในสภาวะธรรมชาติกันอีก ซึ่งเป็นการทำลายสันติภาพ ฮอบส์สนใจเรื่องความปลอดภัยมากกว่าเสรีภาพ แต่ทฤษฎีของ ฮอบส์ก็ยังมีลักษณะเป็นปัจเจกนิยม คือหน้าที่ประการเดียวของรัฐและขององค์อธิปัตย์คือ ให้ความปลอดภัยแก่บุคคล สิ่งเหล่านี้มีอยู่เพื่อจุดประสงค์ของบุคคล ปัจเจกนิยมของฮอบส์เป็น สัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงจากสมัยกลางมาสู่สมัยใหม่

จอห์น ล็อก (John Locke) นักทฤษฎีต่อต้านกษัตริย์ เขียนในหนังสือ “The Letter for Toleration” ยึดถือสิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ซึ่งผู้ปกครองทั้งหลายถูกผูกพันตามกฎหมายธรรมชาติ มีหน้าที่จะต้องยอมรับนับถือสิทธิเช่นนั้น นั้น ล็อกเชื่อว่าสภาวะธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะสองอย่าง คือประการแรก หมายถึง “สภาวะ แห่งเสรีภาพอันสมบูรณ์” โดยคนกระทำตามที่ตนเลือกภายในขอบเขตที่กฎหมายธรรมชาติวางไว้ ประการที่สองหมายถึง “สภาวะแห่งความเสมอภาคสำหรับคนของสภาวะนั้นไม่มีผู้ใดมีสิทธิ มี อำนาจหรือเขตอำนาจมากกว่าผู้ใด คนเกิดมาเสมอกันในแง่นี้ ไม่ใช่เสมอกันในความสามารถ หากในสิทธิต่างๆที่ตนมีอยู่” สภาวะธรรมชาติของล็อกไม่ใช่ความฝันและทั้งไม่ใช่ภาวะสงคราม ลักษณะส่วนที่ช่วยให้อยู่ที่ว่ามีกฎหมายธรรมชาติ “สภาวะธรรมชาติมีกฎหมายธรรมชาติควบคุมอยู่ ซึ่งผูกมัดทุกคน และเหตุผลอันเป็นกฎหมายนั้นสอนมนุษยชาติทั้งปวงซึ่งย่อมจะต้องไปหาว่า โดยที่ เสมอกันและเป็นอิสระกันทั้งหมด จึงไม่มีผู้ใดควรทำอันตรายผู้อื่นในด้านชีวิต สุขภาพ อิศราภาพ และทรัพย์สินสมบัติ” (หนังสือสองเล่ม 2/6)²¹

คนในสภาวะธรรมชาติจึงถูกควบคุมอยู่ด้วยกฎหมายธรรมชาติ กฎนี้สามารถ เป็นที่เข้าใจสำหรับผู้ทรงเหตุผล ในสภาวะธรรมชาติแต่ละบุคคลมีความรับผิดชอบที่จะบังคับใช้

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 347 - 348

กฎธรรมชาติ อำนาจอยู่ในมือของทุกคน และคนส่วนมากมีเหตุผลพอที่จะเข้าใจได้ว่า การปฏิบัติตามกฎธรรมชาติเป็นการจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

สภาวะธรรมชาติในจินตนาการดังกล่าวนั้น ล็อก อธิบายไว้ว่าเป็นสภาวะของเสรีภาพอันสมบูรณ์ที่จะกระทำสิ่งต่างๆ กำหนดหรือจัดวางสิ่งที่ครอบครองหรือผู้คน ตามที่เขาเห็นว่าเหมาะสม ภายในขอบเขตของกฎแห่งธรรมชาติ โดยปราศจากการที่จะต้องไปบอกใครหรือขึ้นอยู่กับเจตจำนงของผู้อื่น และในสภาวะนี้ก็ยังคงเป็นสภาวะของความเสมอภาคกันอีกด้วย ทุกอำนาจรวมทั้งอำนาจในการจัดการเกี่ยวกับการตัดสินความผิด ทุกคนมีอยู่ซึ่งกันและกัน ไม่มีผู้ใดมีอำนาจมากกว่าผู้ใด ความเสมอภาคของมนุษย์ที่เกิดมาในทัศนะของ ล็อก เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นติดตัวมากับทุกคน ในเรื่องความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันนี้ ทอมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) จะอธิบายถึงความหมายของความเท่าเทียมกัน เช่น แม้แต่คนที่อ่อนแอที่สุดก็มีกำลังมากพอที่จะฆ่าคนที่แข็งแรงที่สุดได้ อาจจะใช้วิธีการวางแผนลอบทำร้าย หรือการร่วมมือกับคนอื่น เป็นการอธิบายถึงความเท่าเทียมกันในโอกาส หรือเป็นความเสมอภาคในการใช้พลังกำลังของตนเท่าที่มีอยู่บวกกับวิธีการหรือเครื่องทุ่นแรงอื่นๆ ในการต่อสู้กัน ล็อก ก็มีทัศนคติของความเสมอภาคในการที่ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการปกป้องชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของตน และนอกจากนี้ยังมีความเสมอภาคในการแสวงหาทรัพย์สินสมบัติ การครอบครองทรัพย์สินสมบัติ เหล่านั้นเป็นของตนเองอีกด้วย มนุษย์มีความเสมอภาคกันที่จะใช้ความสามารถของตน แรงงานของตน สร้างทรัพย์สินสมบัติซึ่งตนจะเป็นเจ้าของขึ้นมา ดังนั้น แม้ว่า ทอมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) และ จอห์น ล็อก (John Locke) จะกล่าวถึงในเรื่องของความเสมอภาคในประเด็นนี้แตกต่างกันก็ตามแต่โดยแก่นแล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งสองคนมองมนุษย์นั้นมีความเท่าเทียมกันของโอกาสเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ความหมายของความเสมอภาคของ ล็อก จึงไม่ใช่การที่มนุษย์ทุกคนจะเกิดมามีความเท่าเทียมกันทุกอย่าง เช่น ทรัพย์สินสมบัติ เงินทอง ความสามารถ ความเสมอภาคในที่นี้จึงเป็นความเท่าเทียมกันในโอกาสความเท่าเทียมกันในความมีอิสระในการคิดหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ตนปรารถนา หรือเห็นว่าเหมาะสม โดยมีต้องตกอยู่ในบังคับบัญชาของผู้ใด ความเสมอภาคในการแสวงหาทรัพย์สิน หรือแสวงหาความสุขสบายจากทรัพย์สินสมบัติของตนเอง

แม้ว่าในสภาวะธรรมชาติซึ่งยังไม่มีรัฐนี้ ล็อก จะบอกว่าเป็นสภาวะที่มนุษย์มีเสรีภาพอันสมบูรณ์ก็ตาม แต่มนุษย์จะกระทำอะไรก็ตาม เขาจะต้องเห็นว่ามันเหมาะสม นั่นคือ ล็อก มองว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผลในการที่จะพิจารณาว่าสิ่งใดเหมาะหรือไม่เหมาะสม ความคิดของมนุษย์มิใช่สัญชาตญาณ สัตว์อื่น ๆ นั้นอาจจะกระทำการสิ่งใดลงไปเพราะสัญชาตญาณของมัน แต่มนุษย์จะกระทำอะไรก็แล้วแต่ ก็เพราะมนุษย์ได้คิดพิจารณาแล้วนั่นก็คือ การกระทำ

ของมนุษย์ที่กระทำออกมานั้น ได้ผ่านกระบวนการกลั่นกรองของสมองออกมา ส่วนระดับของความสามารถในการคิดนั้น ก็ยังมีความแตกต่างกัน และสิ่งที่มนุษย์เห็นว่าเหมาะสมนี้ก็จะต้องอยู่ในขอบเขต ของกฎแห่งธรรมชาติ (The Law of Nature) อีกทีหนึ่ง

สภาวะธรรมชาติ ยังมีกฎแห่งธรรมชาติ ที่จะดูแลอยู่เป็นสิ่งที่บังคับทุกคน และด้วยความมีเหตุผล กฎดังกล่าวสอนมนุษย์ทุกคนผู้ซึ่งมีความเท่าเทียมกันและไม่ขึ้นอยู่กับผู้ใด ไม่ควรที่ผู้ใดจะทำอันตรายในชีวิต สุขภาพ เสรีภาพ หรือทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น

ดังนั้น หมายความว่า การที่มนุษย์จะพิจารณาว่าสิ่งใดเหมาะหรือไม่เหมาะที่จะกระทำในสภาวะธรรมชาตินั้น มนุษย์จึงต้องใช้กฎแห่งธรรมชาติมาพิจารณา ในความหมายนี้ก็คือ หากการกระทำใดไม่เป็นการทำอันตรายต่อชีวิต สุขภาพ เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของผู้อื่นแล้ว มนุษย์ทุกคนก็ย่อมมีสิทธิที่จะกระทำสิ่งนั้น กฎแห่งธรรมชาติในทัศนะของ ล็อก นั้น ไม่ได้บอกที่มาของกฎดังกล่าวนอกจากจะบอกว่าเป็นกฎแห่งธรรมชาติ กฎนี้อยู่ในสภาวะธรรมชาติ ไม่ใช่กฎที่มนุษย์สร้างขึ้นแต่อย่างใด เพราะกฎนี้สอนมนุษย์ทุกคน หรือมนุษย์ตระหนักรู้ได้เอง มนุษย์จึงไม่ใช่เป็นผู้สร้างกฎนี้แต่อย่างใด ในสมัยกลางกฎแห่งธรรมชาตินั้นเชื่อกันว่าเป็นกฎของพระเจ้า และถือกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นแบบบรรทัดฐานสำหรับพฤติกรรมของมนุษย์ทุกคน หยั่งรู้ได้โดยพระบัญชาโดยตรงในพระคัมภีร์ไบเบิล และมีเหตุผลของมนุษย์เป็นส่วนประกอบ รัฐบาลและการปกครองทุกรูปแบบจะต้องอยู่ในขอบข่ายของกฎแห่งธรรมชาตินี้ สำหรับ ล็อก นั้นกฎแห่งธรรมชาติ ไม่ได้เป็นคำบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระเจ้าเป็นเจ้าสำหรับมนุษยชาติ แต่เหตุผลของมนุษย์ซึ่งเป็นพรวิเศษจากพระเจ้าเป็นเจ้าเอง ช่วยให้ผู้มองเห็นความถูกต้องเป็นจริงของมัน ล็อก มองกฎแห่งธรรมชาติในแง่ที่เป็นกฎแห่งจริยธรรมซึ่งไม่มีผลบังคับทางการเมือง และไม่จำกัดอยู่ในกรอบรูปของศาสนาหรือเทววิทยา กฎแห่งธรรมชาตินั้นในทัศนะของ ล็อก นั้น เป็นสิ่งที่ไม่มีลัทธิลักษณะอักษร ความคิดในเรื่องกฎแห่งธรรมชาติของ ล็อก ก็จะสอดคล้องกับทัศนะของเขาในเรื่องความมีเหตุผลของมนุษย์เอง เขาไม่ได้มองมนุษย์ในแง่ลบ ล็อก ยังมองมนุษย์ทุกคนแม้ในสภาวะธรรมชาตินั้นก็ยังเป็นผู้มีเหตุผล ดังจะเห็นได้ข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว ในสภาวะธรรมชาตินี้การมีเสรีภาพของมนุษย์ก็คือการที่มนุษย์จะทำอะไรก็ได้ตามที่เขาเห็นสมควร ก็หมายความว่ามนุษย์ยังคงมีความสามารถในการใช้เหตุผลพินิจพิเคราะห์สิ่งๆ ที่ตนเองจะเลือกกระทำให้เหมาะสม ซึ่งแตกต่างกับทัศนะในเรื่องสภาวะธรรมชาติของ ฮอบส์ ซึ่งมักจะมองมนุษย์ไปในแง่ลบ ฮอบส์ มองว่ามนุษย์ในสภาวะธรรมชาตินั้น จ้องที่จะทำสงครามกันตลอดเวลา คำถามที่ตามมาคือ ในเมื่อในสภาวะธรรมชาตินั้นทุกคนมีสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินสมบัติของตนเอง มีความเสมอภาคกันแล้ว มีกฎแห่งธรรมชาติในการบังคับทุกคนแล้ว หากมีผู้ละเมิดกฎแห่งธรรมชาติดังกล่าวแล้วใครจะเป็นผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎแห่งธรรมชาตินั้น เพราะกฎที่ไม่มีความบังคับหรือไม่มีผู้เชื่อฟัง กฎนั้นก็คงไม่มีความหมายแต่อย่างใด

ข้อบกพร่องของสภาวะธรรมชาติคือ ประการแรก ไม่มีกฎหมายที่ยอมรับตกลงและเป็นที่ยุติกัน ประการที่สองไม่มีตุลาการที่รู้จักแน่นอนและเที่ยงธรรมที่จะระงับข้อพิพาทอันเกิดขึ้นภายใต้กฎแห่งธรรมชาติ และประการที่สามไม่มีอำนาจบริหารที่จะบังคับให้เป็นไปตามคำตัดสินต่างๆ

ลોક ได้ให้คำตอบแก่คำถามดังกล่าวไว้ว่า “การบังคับให้เป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติ ในสภาวะธรรมชาตินั้น อยู่ในมือของมนุษย์ทุกคน ทุกคนมีสิทธิที่จะลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎแห่งธรรมชาติ ตามระดับของความผิดเพื่อที่จะยับยั้งขัดขวางความรุนแรงของการละเมิดนั้น” สำหรับในสภาวะของความเสมอภาคอันสมบูรณ์ ซึ่งโดยธรรมชาติไม่มีผู้มีอำนาจสูงสุด หรือตุลาการที่อยู่เหนือผู้อื่น ในเมื่อในสภาวะธรรมชาติก่อนที่มนุษย์จะเข้ามาอยู่รวมกันเป็นรัฐและมีผู้มีอำนาจปกครอง มนุษย์ยังไม่มีสถาบันทางการเมืองหรือศาลใดๆ ดังนั้นอำนาจต่างๆ ที่อยู่ในสถาบันต่างๆ ในปัจจุบันจึงอยู่ในมือมนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันหมด ไม่มีผู้ใดอยู่เหนือผู้ใด ทุกคนมีสิทธิที่จะพิจารณาคำตัดสินว่าผู้ใดละเมิดกฎแห่งธรรมชาติซึ่งเป็นเสมือนกฎหมายที่ใช้ก่อนกำเนิดรัฐขึ้น และนอกจากนี้มนุษย์ในสภาวะธรรมชาตียังมีสิทธิในตนเองที่จะลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎแห่งธรรมชาตินั้นอีกด้วย และดังกล่าวยังได้มองมนุษย์เป็นผู้เลวร้ายไร้เหตุผล การใช้อำนาจตัดสินและลงโทษผู้ละเมิดกฎแห่งธรรมชาตินั้น จะต้องไม่ใช่อย่างเด็ดขาด พลการ และไร้ขอบเขต เป็นการใช้เพียงเพื่อเป็นการตอบแทนในกรรมที่ผู้ละเมิดได้กระทำลงไป และยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำนั้นขึ้นซ้ำอีก

ในเมื่อสภาวะธรรมชาตินั้น มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีสิทธิในการปกป้องชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินสมบัติของตนเอง มนุษย์สามารถที่จะสรรหาความสุขจากทรัพย์สินสมบัติของตนอย่างเต็มที่ โดยในสภาวะดังกล่าวก็มีกฎแห่งธรรมชาติเป็นสิ่งควบคุมความประพฤติของมนุษย์อยู่แล้ว เพราะเหตุใดมนุษย์จึงต้องหลีกเลี่ยงออกจากสภาวะดังกล่าวมาอยู่ในสังคมการเมืองอีก ทั้งนี้ก็เพราะว่า กฎแห่งธรรมชาติดังกล่าว เป็นกฎที่ไม่มีบัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร กฎแห่งธรรมชาตินี้มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคน มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลในการใช้ดังกล่าวแต่กระนั้นก็ตามระดับของความสามารถในการใช้เหตุผลความสามารถในการเข้าใจกฎแห่งธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนก็ยังไม่เท่ากัน นอกจากนั้นมนุษย์ยังมีกิเลสตัณหาในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว การตัดสินหรือลงโทษ ผู้ละเมิดหรือผู้ฝ่าฝืนกฎแห่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นอำนาจที่อยู่ในมือของทุกๆคน ก็ยังขาดมาตรฐานที่เป็นเกณฑ์เดียวกัน ผลประโยชน์ส่วนตัว กิเลสตัณหา ความโกรธแค้นส่วนตัว ทำให้การตัดสินและการกำหนดโทษเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน เหตุผลเหล่านี้นำมาซึ่งความไม่แน่นอน ไม่มั่นคง และปลอดภัยในการที่จะแสวงหาความสุขจากทรัพย์สินสมบัติของตนเอง ทำให้มนุษย์เต็มใจที่จะออกจากสภาวะดังกล่าว ไม่ว่าจะมันจะเป็นสภาวะที่เสรีอย่างไรก็ตาม แต่มันก็เป็นสภาวะที่น่ากลัวและอันตราย

แม้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีความเท่าเทียมกันดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ความเท่าเทียมก็ไม่ได้หมายถึงว่ามนุษย์ทุกคนจะมีทุกสิ่งทุกอย่างที่เท่ากันเหมือนกัน หรือมีความสามารถเท่ากัน มีพลังกำลังที่เท่ากัน แต่ความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคกันนี้ หมายถึง ความเสมอภาคกันในสิทธิของความเป็นมนุษย์ เสมอภาคกันในการใช้ความสามารถและพลังกำลังของตนหาเลี้ยงชีพ แสวงหาทรัพย์สมบัติจากแรงงานของตน เพื่อแสวงหาความสะดวกสบายจากทรัพย์สมบัติของตน ความเสมอภาคกันในความมีเสรีภาพทางความคิด และเลือกทางดำเนินชีวิตของแต่ละคน มนุษย์ยังมีความแตกต่างกันในหลายๆด้านอยู่มาก ลีอก ยืนยันเฉพาะความเท่าเทียมกันในสิทธิเท่านั้น มนุษย์ยังมีสิ่งที่ไม่เท่าเทียมกันอีกมากมาย เช่น อายุ คุณธรรม ทรัพย์สมบัติ ความสามารถ เป็นต้น ดังนั้น หากปล่อยให้มนุษย์แต่ละคนซึ่งอยู่ในสภาวะธรรมชาติ จัดการชีวิตของตนเองภายใต้กฎแห่งธรรมชาติที่พระเจ้าสร้างขึ้นมาโดยปราศจากลายลักษณ์อักษรแล้ว มนุษย์แต่ละคนจะใช้วิจารณ์ญาณของแต่ละคนตัดสินกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นเอง คนที่มีคุณธรรมสูง หรือมีลักษณะจิตใจโอบอ้อมอารี ก็จะตัดสินด้วยความปรานี เป็นธรรม การลงโทษก็จะทำแต่เพียงพอแก่ระดับของความผิดแต่หากผู้ใดซึ่งมีจิตใจที่โหดร้าย ก็จะตัดสินข้อพิพาทด้วยความอคติ เข้าข้างตนเองลงโทษเกินความพอดี สภาพดังกล่าวนี้เองที่ทำให้การใช้ชีวิตของมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติไม่แน่นอน มั่นคง ปลอดภัย

“ดังนั้นมนุษย์ชาติ ทั้งที่มีอภิสิทธิ์ที่ปกป้องของสภาวะธรรมชาติอยู่ แต่โดยที่ตกอยู่ในสภาวะอันเลวร้ายในขณะที่ยังคงอยู่ในสภาวะเช่นนั้น พวกเขาจึงย่อมจะถูกผลักดันให้เข้าสู่สังคมโดยเร็ว” (หนังสือสองเล่ม 2/127)²²

การรวมตัวของมนุษย์เข้ามาอยู่ในสังคมการเมืองนั้น ลีอก ให้ความสำคัญของการรวมกันเข้ามาเป็นสังคมการเมืองว่าจะต้องมาจากการตกลงและยินยอมของมนุษย์เอง เท่านั้น มนุษย์จะต้องไม่อยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองของผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมของเขาเอง การที่มนุษย์ออกจากสภาวะธรรมชาติเข้ามาอยู่ในสังคมการเมืองก็เกิดจากการที่มนุษย์ใช้เหตุผลของตนเอง พิจารณาแล้วเห็นพ้องต้องกันกับผู้อื่นที่จะรวมตัวกันเป็นหน่วยหนึ่ง เป็นสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อความสะดวก สบาย ความปลอดภัย สันติภาพในหมู่มนุษย์เอง และเพื่อที่จะแสวงหาความสุขในทรัพย์สมบัติของตนเองได้อย่างปลอดภัย ความตกลงยินยอมทำขึ้นด้วยความยินยอมเป็นเอกฉันท์ของบรรดาผู้ที่เข้ามาช่วยกัน ไม่มีผู้ใดถูกบังคับให้เป็นภาคีความตกลงนั้น ผู้ที่ไม่ปรารถนาจะก่อตั้งประชาคมก็เพียงอยู่ในสภาวะธรรมชาติต่อไปเท่านั้น

สิทธิของคน - ทรัพย์สิน

ตามหลักของลีอก คนในสภาวะธรรมชาติดีสิทธิบางอย่างที่รวมอยู่ในกฎแห่งธรรมชาติ ข้อเท็จจริงที่ว่าสิทธิเหล่านี้มิได้กำหนดและได้รับความคุ้มครองอย่างเหมาะสม

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 349

ในสภาวะธรรมชาติบังคับให้คนเข้าทำสัญญาระหว่างกันเพื่อก่อตั้งสมาคมการเมือง และตั้งรัฐบาลหลักสี่บเนื่องเป็นที่เห็นได้ชัด สิทธิมีอยู่ก่อนรัฐบาล และรัฐบาลมีอยู่เพื่อคุ้มครองสิทธิเหล่านั้น รัฐบาลและกฎหมายไม่ได้เพิ่มอะไรให้กับสิทธิอันมีอยู่สมบูรณ์ในสภาวะธรรมชาติ กฎหมายไม่ได้สร้างหลักกรรม หากในตัวเองเป็นสิ่งที่วินิจฉัยด้วยหลักกรรมที่กฎหมายพิสูจน์ให้เห็น และนี่เป็นเรื่องที่กำหนดกันโดยอาศัยเทียบเคียงตามเหตุผลกับกฎธรรมชาติ หลักของการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutionalism) เป็นที่เห็นได้ชัดกฎหมายที่รัฐบาลบัญญัติเกี่ยวกับคนจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อไม่ขัดกับกฎหมายที่สูงกว่าเท่านั้นในรัฐการเมือง สิทธิธรรมชาติกลายเป็นสิทธิทางกฎหมายซึ่งรัฐบาลจำต้องบังคับใช้ รัฐบาลที่ตีกระทำเช่นนี้ รัฐบาลที่เลวทำเพื่อจุดมุ่งหมายตัวเองมากกว่าของส่วนรวม สิทธิธรรมชาติซึ่งคนมีอยู่และซึ่งรัฐบาลผูกพันที่จะต้องคุ้มครอง ลีอกรระบุว่าคือ “ชีวิต อิสระภาพ และทรัพย์สิน” ซึ่งเขาเรียกรวมๆว่า “ทรัพย์สิน” (หนังสือสองเล่ม 2/123)²³

การใช้สิทธิของมนุษย์ในสภาวะธรรมชาตินั้น จะถูกควบคุมให้อยู่ในกรอบของกฎแห่งธรรมชาติ (Law of Nature) ซึ่งลีอกรกล่าวไว้ว่ากฎดังกล่าวนี้ไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ มนุษย์แต่ละคนจะเป็นผู้พิจารณาว่าการกระทำของตนนั้นเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ละเมิดต่อกฎธรรมชาติหรือไม่ และการตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดมนุษย์ก็จะเป็นผู้พิจารณาด้วยตนเองว่าจะตัดสินว่าผิดหรือไม่ จะลงโทษสถานใด โดยเป็นไปตามที่มนุษย์คนนั้นจะเห็นสมควร แต่ก็อยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ

เมื่อมนุษย์เข้ามาอยู่ในสังคมการเมืองดังที่กล่าวมาแล้วนั้น สิทธิส่วนบุคคลดังที่มีอยู่ในสภาวะธรรมชาติ คือ การปกป้องทรัพย์สิน จึงยังอยู่กับมนุษย์ทุกคน มิได้สูญหายหรือหมดไปแต่อย่างใด เพียงแต่มนุษย์ได้สถาปนารัฐขึ้นมาเพื่อให้ทำหน้าที่ในการคุ้มครองและปกป้องสิทธิดังกล่าวให้ดีกว่าการที่มนุษย์แต่ละคนจะต้องปกป้องสิทธิของตนด้วยตนเองเท่านั้น แต่ในส่วนของสิทธิในการตัดสินคดีและลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนั้นจะถูกโอนให้มาอยู่กับสถาบันของรัฐทั้งหมด มนุษย์แต่ละคนจะไม่มีสิทธิดังกล่าวเหลืออยู่ โดยในสังคมการเมืองจะใช้กฎหมายที่มนุษย์จัดตั้งขึ้น เป็นสิ่งควบคุมประชาชนในสังคม

จึงต้องมีองค์กรจัดทำกฎหมาย นี้เป็น “องค์กรนิติบัญญัติ” และเป็น “อำนาจสูงสุดในทุกจักรภพ” (หนังสือสองเล่ม 2/143)²⁴ แม้ลีอกรจะอ้างองค์กรนิติบัญญัติเป็น “อำนาจสูงสุดในทุกจักรภพ” แต่มีข้อจำกัดอำนาจนั้นคือ ประการแรก อำนาจนั้นไม่อาจใช้โดยอำเภอใจ ประการที่สองจะต้องมุ่งเพื่อประโยชน์ของสังคม ประการที่สาม ไม่อาจลิดรอนทรัพย์สินของบุคคลใดโดยปราศจากความยินยอมของเขา และประการที่สี่ ไม่อาจยอมสละอำนาจ

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 357 - 358

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 354

จัดทำกฎหมายของตนให้แก่องค์กรหรือบุคคลอื่นใดได้ เพราะเฉพาะประชาชนเท่านั้นที่มีสิทธิมอบหมายอำนาจนิติบัญญัติ

อิทธิพลของลัทธิมีอย่างใหญ่หลวงต่อการปฏิวัติในศตวรรษที่ 18 และ 19 และลัทธิมักจะถูกกล่าวขวัญถึงในฐานะ “ปราชญ์อเมริกัน” ทั้งในด้านความชอบธรรมแก่การปฏิวัติอเมริกันและในด้านวางหลักมูลฐานการก่อตั้งรูปโครงสร้างรัฐบาลในสหรัฐ ทฤษฎีของลัทธิมีบทบาทสำคัญต่อประกาศอิสรภาพ (Declaration of Independence) หลักส่วนมากของระบบรัฐธรรมนูญของสหรัฐยังทำต้นกำเนิดไปถึงลัทธิได้ ดังเช่นหลักความคิดของลัทธิเกี่ยวกับกฎหมายที่สูงกว่า และหลักยืนยันของเขาที่ว่าไม่ขัดต่อกฎหมายที่สูงกว่านั้นเป็นสาระสำคัญของระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญ ข้ออ้างของลัทธิที่ว่า คนโดยธรรมชาติมีสิทธิบางอย่างซึ่งไม่อยู่ในขอบข่ายแห่งอำนาจของรัฐบาล รวมอยู่ในบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 และ 14 ซึ่งห้ามมิให้รัฐบาลของชาติและของมลรัฐลิดรอนทำให้บุคคลใด “สูญเสียชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน โดยที่ไม่ปฏิบัติตามกระบวนการอันถูกต้องแห่งกฎหมาย” หลักการนี้ได้ถูกนำไปขยายความในบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอื่นๆ ซึ่งระบุถึงสิทธิเพิ่มเติมและบัญญัติไว้ว่ายังมีสิทธิอื่นๆอีกที่ไม่ได้ระบุถึง²⁵

ลัทธิยอมรับถึงความจำเป็นที่จะต้องมีทั้งเสรีภาพ และอำนาจ และพยายามคิดสร้างระบบที่จะให้มีดุลย์อันเหมาะสมระหว่างสองอย่างนี้ได้ สำหรับปัญหาขัดแย้งระหว่างหลักปกครองด้วยเสียงข้างมาก และหลักสิทธิของบุคคลนั้น คำตอบของลัทธิดูเหมือนจะเป็นว่าเขาต้องการทั้งสองอย่าง ดังลัทธิได้กล่าวไว้ว่า

“ถ้าหาก...(คน) อาจเป็นสุขขึ้นได้โดยไม่ต้องมีกฎหมายแล้ว กฎหมายในฐานะที่เป็นสิ่งไร้ประโยชน์ย่อมจะสูญสิ้นไปเอง และโรคภัยนั้นสมควรได้ชื่อว่าเป็นเครื่องจำกัดเขตซึ่งเพียงแต่สกัดกั้นให้เราพ้นจากตนและหน้าผาเท่านั้น ดังนั้นถึงจะผิดอย่างไรก็ตามจุดมุ่งหมายของกฎหมายก็ไม่ใช่เพื่อยกเลิกหรือจำกัด หากเพื่อสงวนรักษาและขยายเสรีภาพ เพราะในรัฐทั้งปวงของมนุษย์ที่สามารถมีกฎหมายแล้ว ที่ได้ไม่มีกฎหมายก็ย่อมไม่มีเสรีภาพเพราะอิสรภาพต้องเป็นเสรีที่จำกัด ซึ่งย่อมไม่อาจเป็นได้ในที่ที่ไม่มีกฎหมายแต่ดังที่เราได้รับการบอกเล่าเสรีภาพไม่ใช่อิสรภาพสำหรับทุกคนที่จะกระทำสิ่งที่ตนต้องการ (เพราะว่าใครจะเป็นเสรีได้เล่าในเมื่ออารมณ์ของคนอื่นอาจอยู่เหนือเขา) หากเป็นอิสรภาพที่จะใช้และจัดระเบียบตามที่ตนต้องการสำหรับตนเอง การกระทำ ทรัพย์สินสมบัติ และทรัพย์สินทั้งปวงของเขา ภายในขอบเขตอนุญาตของกฎหมายซึ่งตนอยู่ภายใต้ และไม่ใช่อยู่นับกับขบของเจตจำนงโดยผลการของผู้อื่น หากเป็นไปตามเจตจำนงของตนอย่างเสรี” (หนังสือสองเล่ม 2/57)²⁶

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 365

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 369

เห็นได้ว่าหลักความคิดเกี่ยวกับ สิทธิธรรมชาติ และกฎธรรมชาติได้ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปมากเพราะฮอบส์ และล็อก มันเป็นการยืนยันสิทธิอันไม่อาจลิดรอนได้ของบุคคลซึ่งสังคมถูกห้ามมิให้แทรกแซงมากกว่าจะเป็นหลักการที่อาศัยใช้แสวงประโยชน์ของสังคม หลักความคิดนี้เน้นบุคคลมากกว่าสังคม และเน้นสิทธิมากกว่ากฎหมาย

มองเตสกีเออ (Montesquieu) เป็นนักคิดที่ต่อต้านอำนาจเด็ดขาดของกษัตริย์ และเชื่อว่าปัญหาสังคมไม่สามารถแก้ไขโดยใช้กฎพ้นระทางการเมือง และได้เขียนหนังสือ “เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย” โดยจำกัดความกฎหมายว่า

“กฎหมาย ในความหมายอย่างทั่วไปที่สุด คือสัมพันธ์อันจำเป็นเกิดจากรัฐธรรมนูญของสรรพสิ่งต่างๆ ในแง่นี้ สิ่งมีชีวิตทั้งปวงย่อมมีกฎของตน คือ กฎของพระเจ้า กฎของโลกวัตถุ กฎของสติปัญญาเหนือคน กฎของสัตว์เดียรัจฉาน กฎของคน”²⁷

แสดงให้เห็นว่ามองเตสกีเออ เชื่อว่ากฎธรรมชาติกำหนดมาตรฐานความยุติธรรมซึ่งมาก่อนหน้ากฎหมายบัญญัติ กล่าวคือว่าผู้ไม่สมบูรณ์ย่อมไม่สามารถเสนอไปที่จะดำรงชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติ คนจะต้องได้รับกฎข้อบังคับซึ่งอาศัยรากฐานของกฎธรรมชาติและกำหนดขึ้นในลักษณะเพื่อแก้ไขข้อไม่สมบูรณ์บางอย่างของเขาเท่าที่จะเป็นไปได้ คนมักจะ “ลืมนักสร้างของเขา” และพระเจ้าเป็นเจ้าของพระทานกฎเกี่ยวกับหน้าที่ทางศาสนาของเขา คนอาจ “ลืมนักตนเอง” และเพราะเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีกฎข้อบังคับทางศีลธรรมซึ่งประกาศโดยปราชญ์คนยังอาจ “ลืมนักเพื่อนมนุษย์ของตน” ได้ด้วยเหมือนกันเพราะฉะนั้น นักนิติศาสตร์จึงสร้างกฎหมายการเมืองและเอกชนเพื่อเตือนและควบคุมเขาไว้²⁸

เห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายของมองเตสกีเออ เพื่อคิดค้นถึงเจตนารมณ์มากกว่าเนื้อหาของกฎหมายของสังคมหนึ่งๆ

กฎหมายพึงอาศัยพื้นฐานของกฎธรรมชาติ ไม่ได้หมายความว่ากฎหมายทั้งปวงของคนจะพึงเหมือนกันหมดทุกแห่งทุกกาลเวลา ตรงกันข้ามภาวะการณ์ของคนในสังคมต่างๆ แตกต่างกันอย่างยิ่ง และน่าจะเป็นความบังเอิญอย่างเหลือเกิน ที่กฎหมายของสังคมหนึ่ง จะเกิดเหมาะสมกับอีกสังคมหนึ่งได้ กฎหมายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติจะต้องสัมพันธ์กับภาวะการณ์ซึ่งมีอยู่ต่างๆ มากหลายด้วยกัน “ธรรมชาติและหลัก” ของการปกครองจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ ศาสนา และอื่นๆ มากมาย ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลสัมพันธ์ต่อกฎหมายทั้งสิ้น

²⁷ Baron de Montesquieu: The Spirit of Laws , Hafner Publishing Company, Inc., New York 1949 บทที่ 1 ข้อ 1 ข้อความอ้างอิงถึง เจตนารมณ์แห่งกฎหมายคัดมาจากหนังสือนี้, อ้างในเรื่องเดียวกัน, หน้า 382

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 383

หลักทฤษฎีที่สำคัญของมองเตสกีเออ คืออิสรภาพและการแยกอำนาจ โดยมองเตสกีเออมองอิสรภาพว่า คือเสรีภาพที่จะกระทำสิ่งใดๆซึ่งตนไม่รับผิดชอบไม่ใช้อิสรภาพที่แท้จริง อิสรภาพเดียวที่ทรงค่า คืออิสรภาพที่เราได้รับภายใต้กฎหมาย ประกอบด้วยการได้รับอนุญาตให้กระทำการที่ควรกระทำ และห้ามมิให้กระทำการที่ไม่สมควร กล่าวอีกนัยหนึ่ง “อิสรภาพ คือ สิทธิกระทำการที่กฎหมายอนุญาต และถ้าราษฎรอาจกระทำการที่กฎหมายห้ามไว้ ย่อมไม่มีอิสรภาพอยู่อีกต่อไป เพราะเพื่อนราษฎรของเขาทั้งหมดย่อมจะมีอำนาจแบบเดียวกัน” (เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย11/3)²⁹

สรุป มองเตสกีเออกล่าวว่า ปัจจัยทั้งปวงที่พิจารณากันมา มีอิทธิพลเหนือคนและหลอมให้เกิด “เจตนารมณ์ทั่วไป” อย่างหนึ่งภายในชาติหนึ่งๆ ซึ่งนักนิติบัญญัติและผู้นำจะต้องคำนึงถึง รัฐธรรมนูญและกฎหมายจะบังเกิดผลก็ต่อเมื่ออาศัยเจตนารมณ์เช่นนั้นเป็นรากฐาน³⁰

แนวความคิดในเรื่องกฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาตินี้ ได้กล่าวถึงสิทธิของมนุษย์ที่มีอยู่ในธรรมชาติอย่างเท่าเทียมและยังคงมีอยู่เสมอแม้ในสังคม และสังคมต้องให้ความคุ้มครอง สิทธิดังกล่าวมีทั้งสิทธิชีวิต ทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตในเชิงของปรัชญาดังกล่าวนี้หมายถึง ส่วนของร่างกาย และส่วนของจิตใจซึ่งเป็นนามธรรมด้วย แนวความคิดสิทธิธรรมชาติได้ถ่ายทอดจากบรรดานักปราชญ์ไปสู่นักการเมืองและประชาชนทั่วไป จนทำให้เกิดปฏิกิริยาทางการเมืองเพื่อต่อต้านจำกัดอำนาจของกษัตริย์และผู้มีอำนาจปกครองสำคัญหลายครั้ง และแต่ละครั้งได้มีการจัดทำเอกสารรับรองสิทธิของบุคคลให้เป็นที่แน่นอน การกระทำดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ เช่น โดยการปฏิวัติหรือการประกาศอิสรภาพของดินแดนที่อยู่ใต้การปกครองของประเทศอื่น หรือในบางกรณีผู้มีอำนาจปกครองก็ได้มีเจตนาจะให้การรับรองสิทธิแก่ประชาชนไว้เป็นหลักฐานด้วยตนเอง ดังเช่นการจัดทำมหากฎบัตร(แมกนาคาร์ตา), การประกาศอิสรภาพของมลรัฐอาณานิคมในทวีปอเมริกา, การปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส ค.ศ.1789

มหากฎบัตร(แมกนาคาร์ตา)

เอกสารทางประวัติศาสตร์ซึ่งแสดงถึงการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีชื่อเสียงทั่วโลก และสมควรกล่าวถึงในอันดับแรกคือ แมกนาคาร์ตา (Magna Carta) ของอังกฤษ มูลเหตุที่มีการจัดทำเอกสารฉบับนี้ คือ ในสมัยของพระเจ้าจอห์น (John) แห่งอังกฤษ พระองค์ทรงขัดแย้งกับพวกพระและขุนนาง เพราะพระองค์ใช้อำนาจเกินขอบเขต พวกพระและขุนนางจึงบังคับให้พระองค์ลงพระปรมาภิไธยในเอกสารฉบับหนึ่ง เมื่อ ค.ศ.1215 ซึ่งเรียกกันว่า “GREAT

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 395 - 396

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 404

CHARTER” หรือแมกนาคาร์ตา (Magna Carta) เป็นเอกสารที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ราษฎรชาวอังกฤษ โดยมีบทบัญญัติทั้งสิ้น 63 ข้อ ข้อความสำคัญก็คือ บุคคลใดจะถูกจับกุม, กักขัง, ขับไล่ออก หรือวิบัติภัยหาได้ไม่ เว้นเสียแต่จะได้รับการพิจารณาโดยบุคคลชั้นเดียวกับเขา (HIS PEERS) และตามกฎหมายของแผ่นดิน ทำให้เกิดเสรีภาพส่วนบุคคล (Personal Liberty) ภายหลังก็ได้มีการเรียกร้องให้คุ้มครองวางหลักประกันสำหรับเสรีภาพของปัจเจกชน ในปี ค.ศ. 1689 รัฐสภาของอังกฤษได้ตราเอกสารเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน เรียกว่า The English Bill of Rights³¹

คำประกาศเอกราชของอเมริกา The Declaration of Independence

พัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์อังกฤษ และคำสอนแนวสิทธิธรรมชาติ กฎหมายธรรมชาติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ไม่สามารถโอนให้กันได้ นับว่าเป็นรากฐานทางความคิดที่จะมีการรวมเอาเสรีภาพทั่วไปที่สำคัญเข้าไว้เป็นบทบัญญัติหรือข้อกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐาน และประกาศเป็นกฎหมายต่อไป เหตุการณ์ดังกล่าวปรากฏว่าได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่ทวีปอเมริกาเหนืออันเป็นผลมาจากสถานการณ์ทางการเมืองที่นั่นในสมัยนั้นนั่นเอง ผู้ที่เข้าไปตั้งรกรากในอเมริกาเหนือต่างก็ยึดมั่นทางความคิดเรื่องอิสรภาพและเสรีภาพ คนอเมริกันส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของพวก Puritans ซึ่งต้องอพยพไปอยู่ทวีปอเมริกาก็เพื่อเสรีภาพในทางศาสนาผู้สุดสสารสละบ้านเกิดมาเพื่อหาดินแดนใหม่ เพื่อให้ความเชื่อของตนดำรงอยู่ได้ต่อไป ในแผ่นดินที่กว้างขวางแต่มีคนอยู่น้อยของทวีปอเมริกาเหนือในยุคนั้น ทำให้การจำกัดเสรีภาพของปัจเจกชนกลายเป็นเรื่องไม่จำเป็น ไม่มีที่ใดในโลกที่แนวความคิดลุ่มๆแล้งๆทางการเมืองได้รับความยอมรับให้เป็นแนวปฏิบัติในทางความเป็นจริง สำหรับคนอเมริกันแล้วนี่ไม่ใช่เป็นทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ สิทธิธรรมชาติ แต่เป็นความจริงที่จับต้องได้

ในเอกสาร the General Fundamentals แห่ง New Plymouth ซึ่งทำขึ้นในปี ค.ศ.1671 ก็มีการคุ้มครองความเสมอภาคในกฎหมายและคำพิพากษา ความเคารพในร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน และคุ้มครองเสรีภาพในความเชื่อ มโนธรรม และวัฒนธรรม (มาตรา 3

The Bill of Rights of Virginia ลงวันที่ 12 มิถุนายน ค.ศ.1776 นับได้ว่าเป็นแบบแผนที่มีลรัฐอื่นๆ ถู้อปฏิบัติตามโดยการประกาศออกมาในลักษณะเดียวกัน เริ่มต้นด้วยมาตราแรก ซึ่งกำหนดให้ “มนุษย์ทุกคนโดยธรรมชาติแล้วมีเสรีภาพอย่างเสมอหน้ากัน ตนเป็นอิสระและมีสิทธิบางประการติดตัวมาแต่กำเนิด กล่าวคือ สิทธิที่จะใช้ชีวิต หรือมีชีวิต และเสรี

³¹ กุลพล พลวัน, พัฒนาการสิทธิมนุษยชน พิมพ์ครั้งที่ 3(กรุงเทพฯ:บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2538) หน้า 30 - 31

ภาพของตน รวมถึงโอกาสที่จะได้มาและครอบครองซึ่งกรรมสิทธิ์และโอกาสที่จะไขว่คว้าและได้มาซึ่งความสุขและความมั่นคง”³²

เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงทางด้านคุ้มครองสิทธิของบุคคลอีกฉบับหนึ่งคือ The Declaration of Independence แห่งสหรัฐอเมริกา มูลเหตุที่มีการประกาศเอกสารฉบับนี้ก็เนื่องจากบรรดามลรัฐอาณานิคมต้องการเป็นเอกราชไม่ยอมขึ้นกับอังกฤษอันเป็นเมืองแม่ อังกฤษจึงส่งกำลังทหารมาปราบปราม เป็นเหตุให้เกิดสงครามระหว่างทหารอังกฤษกับทหารของบรรดามลรัฐอาณานิคม เมื่อสงครามดำเนินมาได้ประมาณหนึ่งปี มลรัฐอาณานิคม 13 มลรัฐของสหรัฐอเมริกาก็ได้ประกาศเอกสารฉบับนี้เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ.1776 ซึ่งมีข้อความที่รับรองสิทธิของประชาชนอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากอารัมภบทของคำประกาศเอกราชวรรคสองมีข้อความว่า “ เราถือความจริงซึ่งได้ประจักษ์แก่ตัวเองแล้วว่า มนุษย์เราเกิดมาพร้อมเท่าเทียมกัน และพระเจ้าผู้สร้างได้มอบสิทธิบางประการที่จะจำหน่ายจ่ายโอนมิได้ไว้ และบรรดาสิทธิเหล่านี้ได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุขและเพื่อที่จะป้องกันสิทธิเหล่านี้จึงได้จัดตั้งขึ้นซึ่งรัฐบาลได้รับอำนาจอันชอบธรรมด้วยความยินยอมของประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองเมื่อเป็นเช่นนี้หากรัฐบาลดำเนินการปกครองไปในทางที่เป็นปรปักษ์ต่อหลักการดังกล่าวเมื่อใดเมื่อนั้นก็เป็นสิทธิของประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเลิกล้มรัฐบาลนั้นเสียได้ และกลับสถาปนารัฐบาลใหม่ขึ้นตามที่เห็นว่าจะทำให้เขาได้รับความปลอดภัยและยังความผาสุกให้เกิดขึ้นมากที่สุด...”³³

เมื่อสงครามสิ้นสุดลงก็ได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาขึ้น และได้ประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ.1789 โดยได้รับรองสิทธิต่างๆไว้หลายประการด้วยกันและได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงหลายอีกหลายครั้ง เมื่อ ค.ศ.1791 ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญหลายข้อเพื่อให้รับรองสิทธิของประชาชนอเมริกันบางประการ และได้ห้ามมิให้รัฐสภาออกกฎหมายซึ่งเป็นการละเมิดเสรีภาพส่วนบุคคลเช่นว่านี้ ให้ประกันเสรีภาพในทางศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ เสรีภาพในการประชุม เสรีภาพในการเรียกร้องต่อรัฐบาล ฯลฯ³⁴

รัฐธรรมนูญอเมริกาเป็นรากฐานของการประยุกต์ใช้ได้จริงของแนวความคิดต่างๆ ที่ปรากฏในคำประกาศเอกราช แสดงให้เห็นว่า “เราประชาชน” อธิบายความหมายของ

³² บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ:รัฐธรรมนูญเยอรมัน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2535) หน้า 44 - 46

³³ อเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน เจมส์ เมดิสัน จอห์น เจย์ สมบัติ จันทรวงศ์ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ เกษียร เตชะพีระ วิกิจ สุขสำราญ สุวรรณ วาศไวยวรรณ แปล, เดอะเฟเดอรัลลิสต์เปเปอร์:เอกสารความคิดทางการเมืองอเมริกัน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2530), หน้า 627

³⁴ กุลพล พลวัน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 31 - 32

คำว่า “ชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข” เน้นย้ำถึงคุณค่าพื้นฐาน ได้แก่ เสรีภาพ ชุมชน ความเป็นระเบียบ ความอิสระ สิทธิของปัจเจกชน โครงสร้างและเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ ก็คือแบบอย่างของคุณค่าและปรัชญา อารัมภบทเน้นเกี่ยวกับชุมชนในความหมายรวมของ “เราประชาชน” และวัตถุประสงค์ของอารัมภบทนี้ก็เพื่อความผาสุกของประชาชนโดยรวม บทแก้ไขของรัฐธรรมนูญก็เน้นปัจเจกชนและการป้องกันสิทธิของปัจเจกชนจากรัฐ วัตถุประสงค์สำคัญของรัฐธรรมนูญอเมริกันก็คือจะสร้างระบบซึ่งรัฐและบุคคลจะต้องเข้ามารวมกัน แต่ขณะเดียวกัน ความเป็นตัวของตัวเองและความเป็นอิสระของปัจเจกชนจะต้องไม่ถูกคุกคาม³⁵

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา นับว่าเป็นกฎหมายว่าด้วยการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (The Bill of Rights) ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Bill of Rights ในชั้นแรกมุ่งที่จะเป็นข้อจำกัดอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยเกรงว่ารัฐบาลมีอำนาจมากเกินไปจนไปทำการรุกรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เช่นบทบัญญัติเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 บัญญัติห้ามการตรวจค้นและจับกุมโดยไม่มีเหตุอันควร บทบัญญัติเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 ห้ามใครจะถูกล่ามหรือทำผิดทางอาญาโดยรัฐบาลจะกักขังคนไว้โดยหาว่ากระทำความผิดที่มีโทษประหารชีวิตหรือความผิดร้ายแรงอื่นไม่ได้ เว้นแต่จะมีการกล่าวต่อคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury) บุคคลจะถูกลงโทษซ้ำเพราะการกระทำผิดเดียวกันไม่ได้ บุคคลจะถูกทำให้ปราศจากชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินโดยไม่ถูกตามกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ บทบัญญัติเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 บัญญัติรับรองคนที่ถูกฟ้องในคดีอาญาจะได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและรวดเร็ว โดยลูกขุนที่มีความเที่ยงธรรมในมลรัฐและจังหวัดที่ความผิดเกิดขึ้น สิทธิของจำเลยที่จะได้รับแจ้งถึงสภาพและสาเหตุของข้อหา สิทธิของจำเลยที่จะเผชิญหน้ากับพยานที่ให้การเป็นปฏิปักษ์แก่จำเลย ฯลฯ บทบัญญัติเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 8 เป็นการจำกัดอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ และเป็นประกันสิทธิบางอย่างของพลเมืองว่า จะลงโทษในลักษณะผิดปกติไม่ได้ บทบัญญัติเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 บัญญัติว่า การที่จะระบุนิติบัญญัติบางอย่างของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นไม่ได้หมายความว่า เป็นการปฏิเสธสิทธิอื่นที่ประชาชนพึงมีอยู่แล้วซึ่งหมายความว่าสิทธิอื่นๆ แม้จะไม่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญก็ตาม ถ้าหากว่าเป็นสิทธิของประชาชนอยู่แล้วก็จะไปตัดสิทธิของเขาไม่ได้³⁶

³⁵ วิริยา ศ.ชินวรรโณ, ชัยชนะ อิงคะวัต, รัฐธรรมนูญสหรัฐ...ทัศนะจากเมืองไทย.(กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2533), หน้า 160-162

³⁶ ดวงจิตต์ กำประเสริฐ, กฎหมายแองโกลอเมริกันเบื้องต้น.(กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง), หน้า 84 - 86

ตามบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิของอเมริกัน บุคคลถ้าถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิดใดๆ ย่อมได้รับโอกาสที่จะแก้คดีได้เต็มที่ และต้องสันนิษฐานว่าผู้นั้นบริสุทธิ์ก่อนจนกว่า จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิดจริง โดยการพิจารณาพิพากษาที่กระทำอย่างถูกต้องและเปิดเผย³⁷

ปฏิญญาแสดงสิทธิของมนุษย์และของพลเมือง

ในฝรั่งเศส สมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 พระองค์ดำเนินนโยบายผิดพลาด หลายประการและขณะนั้นเศรษฐกิจของประเทศฝรั่งเศสกำลังตกต่ำ แต่พระองค์กลับนำเงินมาใช้ จ่ายฟุ่มเฟือยในราชสำนักเป็นเหตุให้เงาแห่งการปฏิวัติเกิดขึ้นราวๆ เมื่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ขึ้น ครองราชย์พระองค์เป็นกษัตริย์ที่มีลักษณะสวนตัวอ่อนแอ ประกอบกับขณะนั้นฝรั่งเศสมีปัญหา ภายในเรื่องรังฆาต ช่วงนี้มีความพยายามที่จะวางหลักทั่วไปโดย Montesquieu (ค.ศ.1689 - 1755) ให้มีการจำกัดอำนาจรัฐ และแนวความคิดเสรีประชาธิปไตยสำหรับพลเมืองซึ่งเสนอโดย Rousseau รวมทั้งการเรียกร้องของผู้มีฐานะในสังคมเกี่ยวกับเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกชน จน ในที่สุดปัญหาภายในประเทศก็ได้กดดันให้ชาวฝรั่งเศสก่อการปฏิวัติใหญ่ขึ้น เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ.1789 มีการทำลายคุกบาสติลอันเป็นที่คุมขังนักโทษการเมือง และเป็นสัญลักษณ์ ของการลงโทษตามอำเภอใจของกษัตริย์ จักรกษัตริย์ ราชีนี และพวกขุนนางประหารชีวิตเป็น จำนวนมากแล้วยกเลิกระบอบฟิวดัลเสีย ต่อมาเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ.1789 สมัชชาแห่งชาติ ของฝรั่งเศสก็ได้ประกาศใช้ “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และของพลเมือง” (Declaration des droits de l’ Homme et du Citoyen) ซึ่งมีคำอารัมภบทว่าบรรดาผู้แทนของประชาชนฝรั่งเศสซึ่ง ประกอบด้วยสมัชชาแห่งชาติได้พิจารณาเห็นว่า ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความหลงลืม ความไม่น่า พาศ่อสิทธิมนุษย์ เป็นต้นเหตุนำมาซึ่งภัยพิบัติแก่ประชาชนและความเหลวไหลของรัฐบาล ผู้ปกครองทั้งหลายจึงพร้อมกันให้ประกาศเป็นปฏิญญาโดยชัดแจ้ง แสดงถึงสิทธิตามธรรมชาติ ของมนุษย์อันศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจโอนให้แก่กันได้เพื่อให้ปฏิญญานี้ ซึ่งปรากฏอยู่ต่อหน้าบรรดา สมาชิกของสังคมเสมอนั้น จัดได้เตือนให้ทุกคนคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของตนอยู่ทุกเมื่อ เพื่อให้ การกระทำของอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อันเป็นไปตามความมุ่งหมายของการจัดการ ปกครองบ้านเมือง ซึ่งแต่นี้สืบไปจะมีมูลฐานอยู่บนหลักกรรมดา(อ้างเช่นนี้) และไม่อาจจะคัดค้าน ได้นั้น มุ่งไปในทางที่จะผดุงรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญและความเจริญสุขของประชาชน ฉะนั้น สมัชชาแห่งชาติจึงรับรู้และขอประกาศสิทธิต่อไปนี้ของมนุษย์และของพลเมือง ต่อหน้าและภายใต้ ความคุ้มครองของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก...”

³⁷ แคนเธอริน เชกเคลอร์-ฮัดสัน นิพนธ์ ศศิธร แปล, สหรัฐอเมริกาถูกรับโดยประชาชน, (กรุงเทพฯ: สำนักงานข่าวสารอเมริกัน), หน้า 26

ปฏิญญาดังกล่าวมีอยู่ทั้งหมด 17 ข้อ โดยรับรองสิทธิของประชาชนที่สำคัญ; คือ ย้ำว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมาโดยมีความเป็นอิสระและสิทธิเท่าเทียมกัน วัตถุประสงค์ของสมาคมทางการเมืองทุกแห่งก็คือการรักษาไว้ซึ่งสิทธิตามธรรมชาติและโอนกันมิได้ของมนุษย์ : สิทธิดังกล่าวนี้ก็คือสิทธิในเสรีภาพ ในทรัพย์สิน ความปลอดภัย และการต่อต้านการกดขี่” และอธิบายคำว่าเสรีภาพว่า คือ “อำนาจที่จะกระทำการสิ่งใดได้ โดยมีก้ออันตรายต่อบุคคลอื่น” นอกจากนี้จะยอมรับว่าสิทธิในทรัพย์สินที่เป็นสิทธิที่ล่วงละเมิดมิได้แล้ว ยังได้ระบุถึงสิทธิในการพูด โดยเสรี การพิมพ์โดยเสรี เสรีภาพในการนับถือศาสนา และเสรีภาพจากการจับกุมตามอำเภอใจอีกด้วย³⁸

การปฏิวัติใหญ่ของฝรั่งเศสนั้นรุนแรง มีผลกระทบกระเทือนทั่วไปทั้งโลก เพราะนำหลักการที่แข็งแกร่งออกเผยแพร่และชักจูงคนให้เห็นคล้อยตามได้มากกว่าเป็นการทำให้บังเกิดผลขึ้นอย่างรวดเร็ว ปฏิญญาแสดงสิทธิของมนุษย์และของพลเมือง ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสได้ลงมติรับรองเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ.1789 ภายหลังจากการปฏิวัติใหญ่ นับเป็นต้นแบบที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ปฏิญญานี้ผู้บัญญัติขึ้นมิได้ประสงค์แต่จะให้เพียงประกาศรับรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ต้องการให้ใช้กับมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา ทุกยุคทุกสมัยและทุกหนทุกแห่งในโลกนี้ด้วย³⁹

ปฏิญญาแสดงสิทธิ (Les Declarations des droits) ในยุคปลายศตวรรษที่ 18 และที่ 19 นั้นเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นของความคิดทางเสรีนิยมซึ่งเข้าใจไปว่ารัฐเป็นศัตรูสำคัญของเสรีภาพแห่งบุคคล ปฏิญญาเหล่านี้ยืนยันความเป็นอิสระของบุคคล สิทธิมนุษยชนตั้งอยู่บนรากฐานของการที่รัฐถูกห้ามมิให้จับกุมบุคคลโดยพลการ รัฐถูกห้ามมิให้รบกวนบุคคลในทางความคิดเห็นของเขา หรือในทางความเชื่อถือของเขา จะห้ามการเผยแพร่ของหนังสือพิมพ์ไม่ได้ จะล่วงล้ำเข้าไปในกรรมสิทธิของบุคคลมิได้ เสรีภาพของบุคคลเป็นสิ่งแสดงถึงความเป็นอิสระโดยตนเองของบุคคลซึ่งประสงค์จะได้รับการคุ้มครองป้องกัน มิให้อำนาจในการปกครอง (หรืออำนาจรัฐ) ขยายตัวมีอิทธิพลก้าวก่ายเข้าไปทำความเสียหายให้แก่บุคคลนั้น⁴⁰

ในศตวรรษที่ 19 - 20 ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักการปกครองประเทศ ก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญของตน เช่น รัฐธรรมนูญของสวีเดน ปี ค.ศ.

³⁸ กุลพล พลวัน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 35 - 36

³⁹ Rene Brunet : La garantie internationale des Droits de L' homme, Geneve, 1947. หน้า 24-28 อ้างใน ไพโรจน์ ชัยนาม, สถาบันการเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญ ภาค 1 ความนำทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ:สารศึกษาการพิมพ์,2524), หน้า 99

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 228

1089, ฮอลแลนด์ ค.ศ.1815 หรือแม้แต่ประเทศรัสเซียซึ่งยึดถือความคิดของมากซ์เป็นหลัก ก็รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนรัสเซียเหมือนกับบรรดาประเทศที่ถูกเรียกว่าประเทศนายทุน ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญสหภาพโซเวียต ค.ศ.1936 และฉบับแก้ไข ปี ค.ศ.1947 บัญญัติในมาตรา125 ว่า “ประชาชนแห่งสหภาพโซเวียตได้รับประกันโดยกฎหมายซึ่งเสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการพิมพ์ เสรีภาพในการสมาคมรวมทั้งการชุมนุมกัน เสรีภาพในการเดินขบวนในท้องถนนและการชุมนุมกันเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ฯลฯ”⁴¹

แนวความคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งแต่เดิมถือว่าเป็นเรื่องภายในรัฐใดรัฐหนึ่งโดยเฉพาะนั้น ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงมาเป็นการร่วมมือกันระหว่างประเทศเพื่อหาทางคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้ดีขึ้น ความเคลื่อนไหวดังกล่าวทำให้สถาบันบางแห่งเกิดความคิดที่จะจัดทำเอกสารรับรองสิทธิของบุคคลระหว่างประเทศขึ้น ดังเช่นในปี ค.ศ.1929 The Institute of International Law ซึ่งเป็นสถาบันทางกฎหมายระหว่างประเทศ ได้จัดร่าง The Declaration of the International Rights of Man เพื่อรับรองสิทธิของบุคคลระหว่างประเทศ เอกสารดังกล่าวระบุถึงสิทธิของบุคคลไว้เป็นที่แน่นอน และสิทธิที่กำหนดในเอกสารฉบับนี้ผู้ร่างมีเจตนารมณ์ว่าจะให้เป็นรากฐานของบทบัญญัติในสนธิสัญญาที่ประเทศต่างๆจะจัดทำขึ้นภายหลัง สิทธิต่างๆเหล่านี้ประกอบด้วยสิทธิในชีวิต, สิทธิในทรัพย์สิน, เสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือการเชื่อถือ เสรีภาพในการใช้ภาษาและเสรีภาพในการศึกษาในภาษาที่ตนเลือก และระบุว่าสิทธิเหล่านี้จะละเมิดมิได้

เมื่อวันที่ 6 มกราคม 1941 ประธานาธิบดีรูสเวลท์แห่งสหรัฐอเมริกาได้รายงานต่อรัฐสภาถึงหลักการแห่งเสรีภาพสี่ประการ ซึ่งรูสเวลท์มุ่งจะให้เกิดขึ้นทุกแห่งในโลก คือ

1. เสรีภาพในการพูดและการแสดงความคิดเห็น (Freedom of speech and expression)
2. เสรีภาพในการนับถือศาสนา (Freedom of worship)
3. เสรีภาพจากความขาดแคลน (Freedom from want)
4. เสรีภาพจากความหวาดกลัว (Freedom from fear)

โดยได้กล่าวว่าเสรีภาพสองชนิดแรกและสองชนิดหลังต่างกัน สองชนิดแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจำกัดอำนาจของรัฐบาล (Negative) สองชนิดหลังย้มาถึงหลักการปฏิบัติของรัฐบาลในการบริการแก่เอกชน (Positive)⁴² เห็นได้ว่าเสรีภาพจากความหวาดกลัวเป็นการให้ความคุ้มครองในชีวิตร่างกาย และความรู้สึกของบุคคล

ต่อมาเมื่อวันที่ 15 เมษายน ค.ศ.1945 ก็ได้มีการประชุมใหญ่สหประชาชาติที่ซานฟรานซิสโกและลงมติรับรองกฎบัตรสหประชาชาติ ถ้อยคำในกฎบัตรสหประชาชาติได้

⁴¹ กุลพล พลวัน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 35 - 36

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 37

แสดงให้เห็นถึงความพยายามของผู้ร่างที่จะให้มีร่างเอกสารระหว่างประเทศเพื่อรับรองสิทธิของบุคคล (International bill of rights) โดยคำปรารภกล่าวในนามสหประชาชาติว่า “จะยืนยันความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชน อันเป็นหลักการในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษย์บุคคล ในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี และของประชาชนใหญ่น้อย...”⁴³ บทบัญญัติดังกล่าวทำให้มีการร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในโอกาสต่อมา และสหประชาชาติยังได้อาศัยบทบัญญัติเหล่านี้เป็นข้ออ้างทางกฎหมายในการเข้าเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ

มนุษย์ได้ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิอันเป็นสิทธิประจำตัวไม่อาจโอนให้แก่กันได้ และไม่อาจถูกทำลายล้างโดยอำนาจใดตลอดมา ผลที่ได้รับคือทำให้ความคิดในทางปรัชญาดังกล่าวข้างต้นได้วิวัฒนาการมาสู่หลักของกฎหมาย โดยประเทศต่างๆได้บัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของบุคคลไว้ให้เป็นที่ยืนยัน โดยนำหลักกฎหมายระหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ คือองค์การสหประชาชาติเข้ามาร่วมในการคุ้มครองด้วย โดยผลงานชิ้นแรกคือ การประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1948 ซึ่งเป็นการนำเอาความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิของมนุษย์ อันมีผู้คิดนานนับพันปีมาบัญญัติในเอกสารฉบับเดียวกัน เพื่อรับรองสิทธิของมนุษย์เป็นมาตรฐานสากล⁴⁴

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญานี้เริ่มด้วยคำปรารภว่า

ด้วยเหตุที่การยอมรับศักดิ์ศรีประจำตัว และสิทธิซึ่งเสมอกันและไม่อาจโอนให้แก่กันได้ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในพิภพ

ด้วยเหตุที่เป็นสิ่งจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าไม่พึงประสงค์ให้มนุษย์ต้องถูกบีบบังคับให้หาทางออก โดยการกบฏต่อพระราชและการกดขี่อันเป็นที่พึงแห่งสุดท้าย

ด้วยเหตุที่ประดาประชาชนแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตัวบุคคล และในความเสมอกันแห่งสิทธิของทั้งชายและหญิง และได้ตัดสินใจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมตลอดจนมาตรฐานแห่งชาติให้ดีขึ้นได้ มีเสรีภาพมากขึ้น⁴⁵

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21

⁴⁵ คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนและสันติภาพ, สิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งแรก(กรุงเทพฯ:คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน,2540) หน้า 3

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ค.ศ.1948)⁴⁶

มาตรา 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาามีอิสระ และเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์ และสิทธิต่างมีเหตุผล และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

มาตรา 3 ทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน

มาตรา 5 บุคคลใดๆ จะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

มาตรา 11 (1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผยซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

มาตรา 12 บุคคลใดๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสารหรือจะถูกลบล้างในเกียรติยศ และชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอดหรือการลบล้างดังกล่าวนั้น

มาตรา 30 ไม่มีบทใดๆ ในปฏิญญานี้ที่จะอนุমানว่าให้สิทธิใดๆ แก่รัฐหมู่คนใดหรือบุคคลใดในอันที่จะดำเนินกิจกรรมใดๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพดังกล่าวไว้ ณ ที่นี้

ตามบทบัญญัติของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในมาตราต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ได้ระบุสิทธิในชีวิตซึ่งรวมถึงจิตใจของปัจเจกชนที่ไม่อาจถูกละเมิดได้ เห็นได้ชัดเจนในมาตรา 12 ซึ่งคุ้มครองถึงสภาวะทางจิตใจที่ไม่อาจถูกลบล้างและจะต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย

เราอาจจำแนกสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองออกได้เป็น 2 ประเภท ซึ่งในรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติเรียกว่า “สิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง” (Civil and Political Rights) และ “สิทธิทางเศรษฐกิจและทางสังคม” (Economic and Social Rights)⁴⁷ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิประเภทแรกนี้ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติ 21 ข้อแรกของตัวปฏิญญาฯ และเป็นการกล่าวถึงสิทธิตามธรรมชาติที่มีมาแต่เดิมคือ สิทธิในการดำรงชีวิต, เสรีภาพ, ทรัพย์สิน, ความเสมอภาค, ความยุติธรรม, และการแสวงหาความสุข (The right, to life, liberty, property, equality, justice and the pursuit of happiness) ซึ่งหมายความว่ารวมถึงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวด้วย

⁴⁶ แปลโดย สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ อ้างใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, บุญทิพย์ ผ่องจิตร แลนเกรฟ, ประธาน วัฒนวานิชย์ และอภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งแรก (สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำรา สหาคคมสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529) หน้า 11

⁴⁷ กุลพล พลวัน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 48

ส่วนสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมจะเป็นหนึ่งในเรื่องของความมั่นคงของสังคม

ว่าโดยสถานะทางกฎหมายแล้ว ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 เป็นเพียงคำประกาศลอยๆ มิได้มีค่าหรือผลบังคับใดๆทางกฎหมาย นี่เป็นเหตุผลสำคัญที่ช่วยให้ทุกฝ่ายรวมขอมยอมรับกันได้ รวมทั้งประเทศไทย ก็ให้การยอมรับนับถือในฐานะประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ โดยแท้จริงแล้ว ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นผลของการเมืองระหว่างประเทศ โดยอาศัยการประนีประนอมระหว่างมหาอำนาจ 2 ค่าย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีจุดยืนขัดแย้งกัน กล่าวคือ มหาอำนาจฝ่ายตะวันตกมีแนวโน้มเน้นหนักไปในด้านสิทธิของพลเมืองและการเมือง (Civil and Political Rights) ส่วนมหาอำนาจฝ่ายสังคมนิยม โน้มเอียงไปทางด้านสิทธิเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Rights) ในฐานะผู้ชนะสงครามใหม่ๆ มหาอำนาจทั้งสองฝ่ายสามารถรวมขอมกันได้ โดยรวมหลักการของสิทธิทั้ง 2 ประเภทเข้าไว้ในเอกสารฉบับเดียวกันในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ ครั้นเมื่อการดำเนินงานเรื่องสิทธิมนุษยชน ก้าวมาถึงขั้นที่ต้องการให้เกิดผลบังคับขึ้นในรูปของ “กติกาสัญญาระหว่างประเทศ” (International Covenant) การเจรจาต่อรองระหว่างมหาอำนาจทั้งสองจึงต้องใช้เวลาถึงเกือบ 30 ปี มาบรรลุผลเอาในปี ค.ศ.1976 แต่กระนั้นก็ยังต้องแยกทำเป็น 2 ฉบับ คือ กติกาสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม ค.ศ.1976 และกติกาสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิการและการเมือง ค.ศ.1976 ทั้งนี้โดยปล่อยให้เป็นเรื่องของแต่ละประเทศที่จะรับรองให้สัตยาบัน มิใช่มีผลบังคับเป็นการสากล⁴⁸

นอกจากข้อ 20 วรรคสองของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนชี้ให้เห็นว่าในขณะที่คนเรามีสิทธิในการสื่อสารนั้น ก็อาจมีสิทธิที่จะไม่สื่อสาร (Right not to Communicate) ด้วย สิทธิหลังนี้เกี่ยวโยงไปถึงสิทธิคุ้มครองเรื่องส่วนตัวของบุคคล และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ปัญหานี้ละเอียดอ่อนมาก ยกตัวอย่างเช่น เคยมีคำกล่าวว่าการสื่อสารมีส่วนกระทบสิทธิส่วนตัวของบุคคลอย่างมาก และอาจมีส่วนสร้างจักรวรรดินิยมด้านวัฒนธรรมด้วย ยังมีข้อความปฏิญญาข้อ 12 และ 18 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบุคคลมีสิทธิในการไม่สื่อสารด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว (Privacy)

ข้อ 12 กล่าวว่า “การเข้าไปแทรกสอดโดยพลการในกิจส่วนตัว ครอบครัว เคนะสถาน การส่งข่าวสารตลอดจนการโจมตีต่อเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลนั้นจะทำได้ ทุกๆคน มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกสอดและโจมตีดังกล่าว”⁴⁹

⁴⁸ บุญเลิศ ศุภดิลก, เรื่องเดียวกัน, หน้า (5) - (6)

⁴⁹ คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนและสันติภาพ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 5

Fisher Harms ศาสตราจารย์ทางการสื่อสารมหาวิทยาลัย Hawaii ที่ให้เห็นว่าสิทธิการสื่อสารประกอบด้วยสิทธิย่อยอีกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิการสื่อสารนั้นประกอบด้วยสิทธิย่อยสำคัญตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 3 ประการ

1. สิทธิในด้านข่าวสาร (Information right)
2. สิทธิในการสมาคมหรือมีส่วนร่วม (Association right)
3. สิทธิในการพิทักษ์เรื่องส่วนตัว (Privacy/ preservation rights)

ประการสำคัญสิทธิเฉพาะดังกล่าวจะแฝงไว้ด้วย เสรีภาพและความรับผิดชอบ ความคู่ไปด้วยเสมอ Harms เห็นว่าการใช้สิทธิการสื่อสารนั้น บุคคล หรือชุมชน มิใช่จะมีเสรีภาพอย่างเดียวแต่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบด้วย⁵⁰

มีผู้กล่าวไว้ว่า ขณะที่คนเรามีสิทธิในการสื่อสารนั้น ก็อาจมีสิทธิที่จะไม่สื่อสารด้วย

อย่างไรก็ตาม เราจะต้องยอมรับรู้อีกด้วยในขณะเดียวกันว่า สภาพทางสังคม - วัฒนธรรม และปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสังคมกำลังพัฒนา รวมถึงสังคมไทยเราย่อมมีมิติและลักษณะแนวทางที่แตกต่างกันออกไป และแม้ในบรรดาสังคมที่กำลังพัฒนาด้วยกัน ความแตกต่างลึกล้นย่อมมีอยู่เป็นธรรมดาด้วยเหตุผลของความเป็นจริงในข้อนี้ การศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนจึงจำเป็นต้องแยกแยะกันให้ทีละหว่าง ปรัชญา อุดมการณ์ และหลักการด้านหนึ่งกับอีกด้านหนึ่ง ความเป็นไปได้และลักษณะรูปแบบรวมทั้งวิถีทางของการพัฒนาสิทธิมนุษยชนภายในสังคมหนึ่งๆ โดยเฉพาะ⁵¹

ลักษณะทางกฎหมายของสิทธิมนุษยชน

สิ่งที่ควรพิจารณาคือ การที่ปฏิญญาฯ ได้ให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนดังกล่าวข้างต้นโดยระบุไว้ในข้อต่างๆว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิ...” สิทธินั้นหมายความว่าอย่างไร โดยทั่วไปเข้าใจว่า การมีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งหมายถึงการมี “ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและป้องกันให้”⁵² กฎหมายในที่นี้ คือกฎหมายที่แท้จริงของรัฐ เป็นข้อบังคับของรัฐซึ่งกำหนดความประพฤติของมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ ดังนั้นการมีสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดโดยแท้จริงก็ขึ้นอยู่กับรัฐที่เราอาศัยอยู่ได้ให้สิทธิแก่เรามากน้อยเพียงใด โดยการออกเป็นกฎหมายรับรองสิทธินั้นๆไว้

แต่สำหรับสิทธิมนุษยชนนั้นสืบเนื่องมาจากแนวความคิดเรื่องทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติโดย “มีสิทธิต่างๆอยู่ในตัวเองเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งกฎหมายของรัฐไม่

⁵⁰ บุญเลิศ ศุภดิลก, เรื่องเดียวกัน, หน้า 9

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า (8)

⁵² หยุด แสงอุทัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 280

อาจทำลายได้”⁵³ สิทธิมนุษยชนซึ่งระบุไว้ในปฏิญญาฯ ก็เช่นเดียวกับสิทธิตามธรรมชาติ คือ แม้ข้อความต่างๆของปฏิญญาฯ จะระบุว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิ...” สิทธิเช่นว่านี้ยังไม่มีฐานะเป็นสิทธิตามกฎหมายอย่างแท้จริง เป็นเพียงการยอมรับว่า ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์นั้นควรมีสิทธิเช่นว่า ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับรัฐต่างๆ จะได้นำไปบัญญัติเป็นสิทธิตามกฎหมายภายในต่อไป สิทธิทั้งหลายเหล่านี้ยังมีปัญหาขัดแย้งและมีฐานะไม่แน่นอนอีกด้วย⁵⁴ ดังนั้นคำว่าสิทธิมนุษยชนจึงมีแนวโน้มเฉียงไปในทางปรัชญาอยู่มาก ในปัจจุบันรัฐที่ร่วมลงมติรับรองปฏิญญาฯ เห็นสมควรที่จะรับรองหรือคุ้มครองสิทธิมนุษยชนประเภทใดแล้วนำไปบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายภายในมากน้อยตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียมและระบบกฎหมายท้องถิ่นของตน เมื่อรัฐนำสิทธิมนุษยชนไปบัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ในกฎหมายภายในแล้ว สิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นสิทธิตามความคิดเห็นก็จะเปลี่ยนเป็นสิทธิตามกฎหมายไป เห็นได้ชัดเจนว่าสิทธิตามธรรมชาติจะมีผลบังคับต่อเมื่อนำไปบัญญัติรับรองตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ในรูปของอนุสัญญา หรือตามกฎหมายภายใน เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้แนวความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาตินี้ก็มียุทธศาสตร์สำคัญในการทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเพื่อรับรองหรือคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้ดียิ่งขึ้น และทำให้เกิดการปฏิวัติหรือการจัดทำเอกสารเพื่อรับรองสิทธิของบุคคลที่สำคัญหลายครั้ง เช่น การประกาศเอกราชของบรรดามลรัฐอาณานิคมในสหรัฐอเมริกา, การปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส ค.ศ.1789 และการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติมีอิทธิพลอยู่มาก ผู้พิพากษาอเมริกาในยุคต่างๆ ได้เพ่งเล็งเรื่องเสรีภาพของประชาชน เช่น เสรีภาพในความคิดและการนับถือศาสนา ฯลฯ โดยถือหลักเรื่องสิทธิตามธรรมชาตินี้เอง และเมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 14 เมื่อปี ค.ศ.1868 โดยบัญญัติว่า “ไม่มีรัฐใดสามารถทำให้สิ้นไปซึ่งชีวิต, เสรีภาพหรือทรัพย์สินของบุคคลโดยไม่ผ่านกระบวนการทางกฎหมาย หรือปฏิเสธไม่ยอมให้การคุ้มครองโดยกฎหมายเท่าเทียมกันแก่บุคคลที่อยู่ในเขตแดนของตน” ข้อความดังกล่าวนี้ได้ถูกแปลว่าเป็นการให้อำนาจแก่ศาลสูงสหรัฐอเมริกา (Supreme Court) ที่จะคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติและให้อำนาจที่จะวินิจฉัยว่ากฎหมายฉบับใดขัดต่อรัฐธรรมนูญเพราะเป็นการรบกวนสิทธิในชีวิต, เสรีภาพหรือทรัพย์สินของเอกชนโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร⁵⁵ ภายหลังจากที่มีการประกาศ

⁵³ George Whitecross Paton, Jurisprudence, (Oxford University Press, 1964) p.103 อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 50

⁵⁴ Hans Kelsen, Principle of International Law, (Second edition, revised and edited by Rodeat M. Tucker) pp.226-242 อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 50

⁵⁵ Paton, Loc. cit., p. 105 อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 53

ใช้กฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว ศาลอเมริกันได้นำหลักสิทธิมนุษยชนไปใช้อ้างในการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น คดี Sei Fujii โจทก์ รัฐคาริฟอร์เนีย จำเลย คือ Mr.Sei Fujii คนสัญชาติญี่ปุ่นได้ซื้อที่ดินในรัฐคาริฟอร์เนีย ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าที่ดินเป็นของรัฐ ศาลอุทธรณ์พิพากษาว่า กฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญและขัดต่อกฎบัตรสหประชาชาติ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน เคารพต่อหลักแห่งเสรีภาพในเชื้อชาติ เพศ ภาษาหรือศาสนา ดังบัญญัติไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติซึ่งรัฐสภาสหรัฐได้รับรองให้สัตยาบันไปแล้วนับว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของสหรัฐ กฎหมายดังกล่าวขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 17 ซึ่งมีข้อความว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจึงพิพากษากลับให้ โจทก์มีสิทธิในที่ดินได้⁵⁶ เห็นได้ว่าศาลอเมริกาได้นำหลักสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ และหลักสิทธิมนุษยชนไปใช้เป็นแนวทางการพิจารณาวินิจฉัย ทั้งด้วยบทกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติ กำหนดขึ้น และพฤติกรรมของมนุษย์ในคดีต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงการดำเนินการต่างๆของรัฐเจ้าหน้าที่ รัฐที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกชนด้วยเช่นกัน

โดยที่ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” นั้นเป็นเพียงเอกสาร แลกเปลี่ยนร่วมกันของบรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ เพื่อแสดงเจตนารมณ์ในการ ค้ำครองสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ แต่ปฏิญญาฯ มิได้มีลักษณะเป็นอนุสัญญาหรือ สนธิสัญญาระหว่างประเทศในตัวเองจึงไม่ก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายโดยตรงแก่บรรดา ประเทศที่ร่วมลงมติรับรอง แต่ก็ส่งผลให้ประเทศต่างๆนำแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนใน ปฏิญญาดังกล่าวไปเป็นแนวทางในการออกกฎหมายภายในประเทศ จึงส่งผลให้การคุ้มครองสิทธิ มนุษยชนจากแนวความคิดไปสู่การคุ้มครองในความเป็นจริงมากขึ้น

การทำสิทธิมนุษยชนให้เป็นสิทธิตามกฎหมาย

จากแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ดังกล่าว ประเทศต่างๆทั่วโลกได้พยายามให้แนวความคิดดังกล่าวเป็นรูปธรรมและมีผลบังคับใช้มาขึ้น ประเทศในแถบทวีปยุโรปได้มีการดำเนินการก่อตั้งสภายุโรป เริ่มก่อตั้งมีสมาชิก 17 ประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี สหราชอาณาจักร ตุรกี เบลเยียม กรีซ เนเธอร์แลนด์ ออสเตรีย สวิตเซอร์ แลนด์ สวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์ ไอร์แลนด์ ไชปรัส ลักเซมเบิร์ก มอลตา และเปิดโอกาสให้ ประเทศอื่นในทวีปยุโรปเข้าเป็นสมาชิกได้อีก การร่วมมือของสภายุโรปได้ร่วมกันจัดทำอนุสัญญา เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐาน (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) อนุสัญญานี้เริ่มมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 3 กันยายน 1953

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 54

และประเทศภาคีในขณะนั้นต่างให้สัตยาบัน (ยกเว้นฝรั่งเศสและสวีเดน) จุดมุ่งหมายของอนุสัญญาเพื่อประกันโดยสากลและมีประสิทธิภาพซึ่งการยอมรับและรักษาไว้ซึ่งสิทธิต่างๆ การอ้างและทำให้ประจักษ์ผลซึ่งสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐาน

มาตรา 1 ได้บัญญัติว่า รัฐคู่สัญญาทั้งหมดจะต้องให้ประกันแก่บุคคลทุกคนที่อยู่ในเขตอำนาจของตนซึ่งสิทธิและเสรีภาพต่างๆ ที่ระบุไว้ในหมวดที่ 1 ของอนุสัญญานี้

หมวดที่ 1 ได้ระบุถึงสิทธิต่างๆ ที่ได้รับการคุ้มครองดังนี้ คือ มาตรา 2 - 5 ยืนยันสิทธิในการครองชีวิตภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายเสรีภาพจากการเป็นทาสหรือการบังคับใช้แรงงานและเสรีภาพจากการจับกุมหรือกักขัง เว้นแต่จะได้อำนาจตามกระบวนการของกฎหมายซึ่งประกอบด้วยสิทธิที่จะดำเนินวิธีการ "Habeas Corpus" (การดำเนินการตามกระบวนการสอบสวน)

มาตรา 6 - 7 บัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา เช่น บุคคลที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจะต้องได้รับการพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรมและเปิดเผย โดยศาลที่เป็นอิสระและตั้งขึ้นโดยกฎหมาย บุคคลที่ถูกกล่าวหาในทางคดีอาญาจะได้รับการสันนิษฐานก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมาย มาตรา 8 - 12 บัญญัติถึงสิทธิส่วนตัวและชีวิตภายในครอบครัว.....⁵⁷

นอกจากอนุสัญญาแห่งยุโรป ประเทศในทวีปอเมริกาโดยองค์การรัฐแห่งทวีปอเมริกา The Organization of American States (OAS) ได้ร่วมกันจัดทำอนุสัญญาขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วย

แนวความคิดในเรื่องการทำอนุสัญญาในส่วนภูมิภาคเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเช่นของสภายุโรปได้แพร่ขยายออกไปเรื่อยๆ ดังเห็นได้จากในการประชุม The African Conference on the Rule of Law ที่กรุงลากอส ค.ศ.1961 ก็ได้มีการเสนอให้จัดทำ An African Convention และเมื่อมีการประชุม The UN Seminar on Human Rights in Developing Countries ที่ กรุงดาการ์ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1966 ก็ได้มีการเสนอให้จัดทำอนุสัญญาทำนองเดียวกันนั้น ในการประชุมคณะกรรมการนิสิตศาสตร์สากล ที่ประเทศศรีลังกาเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.1966 ก็ได้มีการเสนอให้จัดทำอนุสัญญาเช่นว่านี้สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และย่านแปซิฟิกด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ดีกฎหมายระหว่างประเทศก็สร้างแนวทางให้บรรดารัฐต่างๆ ทำข้อตกลงเพื่อยกเว้นสถานะเขตอำนาจของตนบางส่วนทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การปฏิบัติตามคำวินิจฉัยขององค์กรระหว่างประเทศตามอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐานและสัญญาระหว่างประเทศอื่นๆ ดังกล่าวไม่ได้ทำให้รัฐภาคีต้อง

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 90 - 92

สูญเสียอำนาจอธิปไตยของรัฐ เพียงแต่รัฐยอมรับว่าหลักการเดิมที่ว่ารัฐย่อมมีอำนาจสูงสุดภายในเขตแดนไม่อาจอยู่โดดเดี่ยวได้อีกแล้ว จำต้องมีความสัมพันธ์ติดต่อกันและกันต้องร่วมมือกันกับประเทศอื่นๆ เพื่อความก้าวหน้าของตนเอง เพื่อประโยชน์ในเรื่องนี้จึงต้องยอมยกเว้นเปลี่ยนแปลงหรือจำกัดขอบเขตอำนาจภายในของตนลงไปบ้างเพื่อจะสามารถอยู่ร่วมกับสังคมนานาชาติได้เป็นอย่างดี จึงเป็นผลพวงให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ได้ขยายวงออกไปเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ค.ศ.1966 (Covenant on Civil and Political Rights, 1966)⁵⁸

อารัมภบท

รัฐภาคีแห่งกติกานี้ พิจารณาว่า ตามหลักการที่ได้ประกาศไว้ในกฎบัตรสหประชาชาตินั้น การยอมรับในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดและสิทธิที่เท่าเทียมกันและไม่อาจเพิกถอนได้ของสมาชิกทั้งปวงของมวลมนุษยชาตินั้นเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

ยอมรับว่า สิทธิเหล่านี้มาจากศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์

ยอมรับว่า ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อุดมการณ์ที่ว่าเสรีชนอุปโภคเสรีภาพทางพลเมือง และเสรีภาพทางการเมือง และโดยปราศจากความกลัวและความต้องการนั้นสามารถสัมฤทธิ์ผลหากมีการสร้างสภาวะซึ่งทุกคนจะอุปโภคสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

พิจารณาถึง พันธกรณีแห่งรัฐภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติที่จะส่งเสริมการเคารพและการยอมรับโดยสากลต่อสิทธิมนุษยชน

ตระหนักว่า บังคับบุคคลซึ่งมีหน้าที่ต่อบังคับบุคคลอื่นและต่อประชาคมของตน มีความรับผิดชอบที่จะเพียรพยายามในการส่งเสริมและการยอมรับสิทธิที่รับรองไว้ในกติกานี้

ตกลงกันในข้อต่อไปนี้

ภาค 1 ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยอาศัยสิทธินั้น จะกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินการอย่างเสรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 218 - 227

ภาค 2 ข้อ 2

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพและประกันแก่ปัจเจกบุคคล ทั้งปวงภายในดินแดนของตน และภายใต้เขตอำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้ โดยปราศจากการแบ่งแยกใดๆ อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

3. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะ

(ก) ประกันว่า บุคคลใดที่สิทธิหรือเสรีภาพของตนซึ่งรับรองไว้ใน กติกานี้ถูกละเมิดต้องได้รับการเยียวยาอย่างเป็นผลจริงจัง โดยไม่ต้องคำนึงว่าการละเมิดนั้นจะ กระทำโดยบุคคลผู้ปฏิบัติตามหน้าที่

ข้อ 14

2. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการ สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

ข้อ 16

บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุก แห่งหน

ข้อ 17

1. บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือ การติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้ และจะถูกหลบหลู่เกียรติและชื่อเสียง โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้

2. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้ถูกแทรกแซงหรือหลบหลู่เช่นนั้น

ข้อ 19

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง

2. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อ ประการอื่นตามที่ตนเลือก

3. การใช้สิทธิตามบทบัญญัติในวรรค 2 ของข้อนี้ ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดนั้น ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ

(ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน

เห็นได้ว่าความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นได้มีมาช้านาน ตั้งแต่ก่อนมีการประกาศ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติ” และประเทศต่างๆ ก็ได้นำไปบัญญัติรับรองไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ประกาศรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น “แมกนาคาร์ตา” ของอังกฤษ ซึ่งประกาศเมื่อ ค.ศ.1215 “ปฏิญญาแห่งสิทธิมนุษยชนและของพลเมือง” (The Declaration of Independence) เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ.1776 และในประเทศไทยก็ได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญเพื่อรับรองสิทธิของมนุษย์และพลเมืองด้วยเช่นกันฯ

รัฐธรรมนูญในประเทศต่าง ๆ ซึ่งให้ความคุ้มครองสิทธิปัจเจกชน

จากแนวความคิดความเป็นมาในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิ สิทธิของมนุษย์ สิทธิของปัจเจกชน สิทธิในชีวิต สิทธิในร่างกาย ซึ่งย่อมรวมถึงวิญญาณและจิตใจของปัจเจกชน ทุกรัฐทุกสังคมจึงได้บัญญัติกฎหมายขึ้นมาและมีการแก้ไขพัฒนากฎหมายมาอย่างต่อเนื่องเพื่อการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญในประเทศต่างๆ ที่บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในชีวิตของปัจเจกชน

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา⁵⁹

มาตรา 5 ... บุคคลจะถูกจำกัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน โดยไม่ต้องด้วยกระบวนการแห่งกฎหมายไม่ได้....

มาตรา 9 บรรดาสิทธิที่ได้จำแนกไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ จะตีความให้เป็น การปฏิเสธหรือรื้อถอนสิทธิของผู้อื่น ไม่ได้

มาตรา 14 ข้อ 1 ...มลรัฐใดจะออกกฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมายที่เป็น การตัดทอนเอกสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ชอบด้วยกระบวนการแห่งกฎหมายมิได้...

สิทธิส่วนตัวในอเมริกา

ศาสตราจารย์ William L. Prosser ผู้เขียนหนังสือเรื่อง Privacy ได้แยกแยะ การละเมิดสิทธิส่วนตัวออกไปเป็น 4 รูปแบบ ตามแบบอย่างที่แตกต่างกันของคดีและผลประโยชน์ ที่แตกต่างกัน ซึ่งมุ่งคุ้มครองต่อรูปแบบที่แตกต่างกันของการละเมิด คือ

ก. การรบกวนแทรกแซงความสันโดษหรือกิจกรรมส่วนตัว (Intrusion) ได้แก่ การล่วงเกินขอบเขตส่วนตัวของใจทัก โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือเข้าไปยุ่งในกิจกรรมส่วนตัว

⁵⁹ แคนเธอริน เชกเคอร์-ฮัดสัน ,เรื่องเดียวกัน, หน้า 172 - 175

ของเขา เช่นลอบฟังการสนทนาส่วนตัวด้วยการใช้ไมโครโฟน หรือดักฟังทางโทรศัพท์ ลอบสังเกตในที่อยู่อาศัยของโจทก์

ข. การเปิดเผยเรื่องราวส่วนตัว (Public Disclosure of Private Facts) ได้แก่ การพิมพ์เผยแพร่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของบุคคลโดยไม่มีอำนาจ แม้จะเป็นความจริงแต่ก็ทำให้น่าอับอายขายหน้า ซึ่งคดีเหล่านี้มักจะยุ่งยากที่จะชั่งน้ำหนักผลประโยชน์ส่วนตัวที่จะเกิดความลับในชีวิตส่วนตัวของเขากับผลประโยชน์ของสาธารณชนที่จะได้รับการแนะนำทราบข่าวและความบันเทิง

ค. การไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนความจริง (False Light in The Public Eye) ได้แก่ การทำให้โจทก์ต้องเป็นที่เสื่อมเสียในสายตาของประชาชน โดยการใช้ชื่อโจทก์หรือภาพแสดงถึงเรื่องที่เขาไม่ได้เกี่ยวข้องกับ

ง. การใช้ชื่อหรือภาพของบุคคลเพื่อประโยชน์โดยไม่ได้รับความยินยอม (Appropriation) ได้แก่ การใช้ชื่อหรือภาพของโจทก์โดยที่เขาไม่ได้ยินยอมเพื่อเขียน หรือถ่ายทำภาพยนตร์โฆษณา หรือใช้เป็นชื่อบริษัทหรือสินค้าเพื่อประโยชน์ของตน⁶⁰

ในสหรัฐอเมริกาความคิดที่ว่า บัจเจกชนควรได้รับความคุ้มครองทั้งในร่างกายและทรัพย์สินนั้น เป็นหลักเก่าแก่ของคอมมอนลอว์ แต่ถึงนานวันเข้าก็ยิ่งพบว่ามีควมจำเป็นที่จะต้องกำหนดความหมายและขอบเขตที่แน่นอนในการคุ้มครองเช่นนี้ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้เกิดสิทธิใหม่ๆขึ้น ซึ่งคอมมอนลอว์จะต้องสนองความต้องการของเขา ขอบเขตสิทธิตามกฎหมายเหล่านี้ได้ขยายขึ้นทีละเล็กทีละน้อย จนทุกวันนี้สิทธิในชีวิตได้หมายถึงสิทธิที่จะสนุกสนานในชีวิต และสิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง⁶¹

หลักการคุ้มครองต่อการแทรกแซงสิทธิส่วนตัวนี้ได้เริ่มต้นจากบทกฎหมายที่สำคัญของ Warren และ Brandeis “กิจการหนังสือพิมพ์ได้ก้าวล่วงเข้าไปในขอบเขตที่เด่นชัดของระเบียบแบบแผนและความบังควร เรื่องซุบซิบนินทาไม่ใช่เรื่องเหลวไหลอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นการค้า เป็นการบังอาจเพื่อสนองตอบต่อนหาราคะ ได้มีการพิมพ์เรื่องเพศสัมพันธ์ในคอลัมน์ต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ประจำวันอย่างแพร่หลาย เพราะอาจหามาได้ง่ายโดยเพียงแต่ล่วงรู้ถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวเท่านั้น โดยความรุนแรงและซับซ้อนของชีวิต อันเป็นผลจากความก้าวหน้าแห่งอารยธรรม ทำให้มนุษย์มีความจำเป็นต้องแยกตัวออกจากโลก เพราะความต้องการสันโดษ เมื่อมนุษย์เกิดรู้สึกหวั่นไหวต่อการถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนเพราะวัฒนธรรมที่ตีความความสันโดษและความเป็นส่วนตัวจึงกลายเป็นสาระสำคัญแห่งปัจเจกชน แต่กิจการและประดิษฐ์กรรมสมัยใหม่ได้เข้าแทรกแซงต่อชีวิตส่วนตัวของเขา ทำให้เกิดความปวดร้าวทางจิตใจ

⁶⁰ William I. Prosser, Privacy, 48 Calif. I. Rev. 383, 389 (1960) อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 5 - 6

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12

ทำให้ทบทวนทฤษฎีความถูกต้องมากกว่าความถูกต้องจากการถูกทำร้ายร่างกาย”⁶² ซึ่งมีอิทธิพลต่อกฎหมายของสหรัฐอเมริกามากที่สุดในระยะนั้น แม้ในระยะแรกจะมีศาลจำนวนน้อยที่ยอมรับความคิดในการคุ้มครองสิทธิส่วนตัว แต่เมื่อศาลสูงของรัฐจอร์เจียได้ตัดสินในคดี *Pavesich v. New England Mutual Life Insurance Co.*, 122 Ga.190, 50 S.E.68 (1905) จำเลยใช้ชื่อและภาพของโจทก์ในการโฆษณากิจการประกันภัย ศาลจอร์เจียยอมรับว่าสิทธิส่วนตัวของโจทก์ถูกละเมิดและห้ามการกระทำนั้น โดยให้เหตุผลว่ากรณีนี้ที่คอมมอลลอว์ไม่ได้กล่าวถึง มิได้หมายความว่าไม่มีอยู่ แม้จะไม่มีแบบอย่างบรรทัดฐานก็เป็นที่ยอมรับด้วยกฎหมายธรรมชาติและเป็นสิทธิเสรีภาพที่มีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันว่า “เสรีภาพย่อมรวมถึงสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ตามที่เขาต้องการ ... บางคนอาจต้องการมีชีวิตอยู่ตามลำพัง” การใช้ชื่อและภาพของโจทก์โดยไม่ได้รับความยินยอมเพื่อวัตถุประสงค์ในการโฆษณานั้นเป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของโจทก์ จึงเป็นคดีตัวอย่างซึ่งศาลอื่นได้ถือเป็นแนวทางยอมรับคุ้มครองสิทธิส่วนตัวตั้งทุกวันนี้เกือบจะทุกรัฐ⁶³

ในอเมริกานับแต่ Warren และ Brandeis ได้เรียกร้องให้มีการยอมรับสิทธิส่วนตัวในปี 1890 ก็มีศาลเป็นจำนวนน้อยที่ยอมรับการคุ้มครองสิทธิเช่นนี้ เพราะไม่เคยมีแนวคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานมาก่อน และคงให้การคุ้มครองเฉพาะกรณีหมิ่นประมาท ซึ่งเป็นการล่วงเกินเกียรติของบุคคล โดยบุคคลอื่นได้เปิดเผยแก่บุคคลที่ 3 ถึงเรื่องราวที่ทำให้เขาเป็นที่น่ารังเกียจ เกลียดชัง และได้รับการดูถูกและตกต่ำลงตามความคิดของวิญญูชน ซึ่งการคุ้มครองจะมีเฉพาะกรณีที่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณะ เช่น การที่จำเลยกล่าวหาว่าโจทก์กระทำผิดอาญาร้ายแรง ใส่ความเป็นโรคติดต่อที่น่ารังเกียจ ใส่ความผู้หญิงไม่บริสุทธิ์หรือประพฤติดังประเวณี เหล่านี้เป็นการกระทำที่สามารถฟ้องร้องได้ อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีอาจไม่จำเป็นต้องพิจารณาการกระทำผิดของจำเลยโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย ถ้าพิมพ์ข้อความโดยมุ่งหมายจะให้เป็นการหมิ่นประมาท นอกจากจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความนั้นเป็นความจริง หรือมีสิทธิพิเศษ(privilege) หรือเอกสิทธิ์ ที่จะอ้างข้อความนั้น และสิทธิพิเศษนี้ย่อมขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง อาจเป็นสิทธิพิเศษเด็ดขาด (absolute privilege) หรือสิทธิพิเศษที่มีข้อจำกัด (qualified privilege)

สิทธิพิเศษเด็ดขาด (absolute privilege) เป็นข้อความที่เป็นการหมิ่นประมาทโดยศาล ลูกขุน ทนายความ พยาน หรือคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือเป็นข้อความที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำการตามหน้าที่ หรือสมาชิกรัฐสภาได้แสดงความคิดเห็นในสภานิติบัญญัติ ซึ่งในกรณีเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเจตนาหรือกริยาที่เผยแพร่ข้อความนั้น

⁶² Samuel D. Warren & Louis D. Brandeis, *The Right To Privacy*, 4 Harv. L.Rev. 193, (1890). อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 12

⁶³ William L. Prosser, *Privacy*, 48 Calif..L.Rev. 383 (1960) อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 13

สิทธิพิเศษที่มีข้อจำกัด (qualified privilege) บุคคลอ้างได้ว่าเขามีสิทธิพิเศษที่จะพูดก้าวล่วงเข้าไปในเรื่องส่วนตัวตามกฎหมายหรือผลประโยชน์ของสาธารณะ แต่เขาจะต้องพิสูจน์ว่าเขาเชื่อว่าข้อความนั้นเป็นความจริง และเขาได้เลือกวิธีการเผยแพร่ที่เป็นอันตรายน้อยที่สุดแล้ว และเขามีได้ตั้งใจที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด และในกรณีที่เป็นกรณีหมิ่นประมาทเพราะการแสดงความคิดเห็นก็อาจอ้างได้ว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต⁶⁴

Warren และ Brandeis แยกการละเมิดสิทธิส่วนตัวออกจากการหมิ่นประมาทอย่างแน่ชัดว่า การเปิดเผยเรื่องส่วนตัวต่อสาธารณะเป็นการดูถูกซึ่งละเมิดต่อบุคลิกภาพ แต่กรณีหมิ่นประมาทเป็นเรื่องเสื่อมเสียชื่อเสียงเท่านั้น ความเสียหายต่อชื่อเสียงเป็นการลดคุณค่าหรือราคาที่มีมนุษย์มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในสังคมเป็นความคาดหวังของคนในสังคม โดยการหมิ่นประมาทก่อให้เกิดความเข้าใจผิด แต่การเปิดเผยเรื่องส่วนตัวซึ่งเป็นความจริงย่อมทำให้เข้าได้รับความอับอายเพราะการเปิดเผยนั้น เพราะฉะนั้นสิ่งที่ได้รับความเสียหายในกรณีนี้มิใช่ชื่อเสียงแต่เป็น “บุคลิกลักษณะ” (individuality) ของบุคคล⁶⁵

ในปี 1931 ศาสตราจารย์ Sir Percy Henre Winfield ได้เสนอว่า ควรจะมีการยอมรับว่า การแทรกแซงที่น่ารังเกียจในเรื่องส่วนตัวของผู้อื่นเป็นการละเมิดอีกรูปแบบหนึ่ง และในปี 1961 Lord Mancroft ก็ได้เสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิส่วนตัวต่อสภาสูง ซึ่งกำหนดให้บุคคลมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้ ในกรณีที่รายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวหรือกิจกรรมส่วนตัวของเขาได้ถูกเผยแพร่โดยหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ เว้นแต่จำเลยจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นการเผยแพร่ที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะมีสิทธิพิเศษตามกฎหมายเรื่องหมิ่นประมาท หรือเป็นผลประโยชน์ของสาธารณะชนที่สมควร ร่างกฎหมายนี้ได้รับเสียงส่วนใหญ่ในสภาสูงแต่ก็ไม่สามารถออกมาเป็นกฎหมาย เพราะคำว่า “ผลประโยชน์ของสาธารณะชนที่สมควร” (Reasonable public interest) นั้นยากที่จะใช้ในทางปฏิบัติ⁶⁶

รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

กฎหมายพื้นฐานของเยอรมันยอมรับว่าสิทธิมนุษยชนที่จะละเมิดมิได้ และโอนไม่ได้นั้นเป็นพื้นฐานของทุกประชาคมของสันติภาพและของความยุติธรรมในโลก ในมาตรา 1 อนุมาตรา 2 เน้นว่าอำนาจรัฐไม่มีสิทธิออกคำสั่งโดยไม่จำกัดกับพลเมืองของตน อำนาจรัฐจะเป็นอำนาจรัฐอันชอบธรรมต่อเมื่ออำนาจรัฐนั้นคุ้มครองและปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ปัจจุบันมิได้มีชีวิตอยู่เพื่อเป็นข้าแผ่นดินรัฐต่างหากที่เป็นรูปองค์กรที่ให้ความ

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20 - 23

⁶⁵ Bloustein, supra note 19, p.981. อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 63

⁶⁶ Right to Privacy Bill อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 39 - 40

คุ้มครองมนุษย์ให้มีโอกาสได้ใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของตนอย่างแท้จริง สิทธิขั้นพื้นฐานเป็นข้อกำหนดฐานะของแต่ละปัจเจกบุคคลที่มีต่อรัฐ และขณะเดียวกันสิทธิขั้นพื้นฐานก็บังคับให้รัฐต้องเคารพสถานะของปัจเจกบุคคลด้วย⁶⁷

เงื่อนไขพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญคือ เสรีภาพ ตามความหมายนี้ได้แก่ มาตรา 2 อนุมาตรา 1, มาตรา 2 อนุมาตรา 2, มาตรา 4, มาตรา 5 อนุมาตรา 1 ประโยคแรก มาตรา 8 - 13 มาตรา 16 อนุมาตรา 1 และอนุมาตรา 2 ประโยคแรก สิ่งที่คล้ายคลึงกันที่ได้รับความคุ้มครองคือ ชีวิต สุขภาพ ชื่อเสียงและเกียรติยศ รวมทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁶⁸ สิทธิเสรีภาพแทบทุกสิทธิไม่แต่เพียงคุ้มครองเสรีภาพในทางปฏิฐานที่จะลงมือกระทำการเท่านั้น แต่คุ้มครองไปถึงเสรีภาพในทางปฏิเสธ ที่จะงดเว้นกระทำการหรือเสรีภาพที่จะไม่ทำอะไรเลย⁶⁹

สิทธิในบุคลิกภาพของเยอรมัน ตามกฎหมายเยอรมันใช้คำรวมถึงสิทธิในตัวบุคคล “สิทธิในบุคลิกภาพ” ซึ่งเป็นความหมายทำนองเดียวกับ “สิทธิส่วนตัว” และปรากฏความหมายตามแนวคำพิพากษาและตำราที่อธิบายถึงสิทธิในบุคลิกภาพดังนี้

ก. การล่วงเกินขอบเขตส่วนตัวของบุคคล ได้แก่ การลอบถ่ายภาพบุคคลในสถานที่ส่วนตัว การลอบอัดเสียง การลอบฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ การชักจูงให้ซื้อสินค้าโดยการใช้อุปกรณ์ทางจิตวิทยาจนถึงขนาดที่ผู้ซื้อไม่อยู่ในฐานะที่จะตัดสินใจเองได้ การผ่าตัดชิ้นส่วนของร่างกายออกจากร่างกายของผู้ตายโดยไม่ได้รับความยินยอมจากญาติของผู้ตาย

ข. การเปิดเผยเรื่องราวส่วนตัว ได้แก่ การเปิดเผยจดหมายและเอกสารลับโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เขียน หรือผิดไปจากลักษณะที่ผู้เขียนได้ให้ความยินยอม การเปิดเผยใบตรวจโรคแก่บุคคลที่สามซึ่งไม่ใช่ผู้ที่ควรมีสิทธิทราบ การสร้างภาพยนตร์หรือการบรรยายเกี่ยวกับชีวิตโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ถูกกล่าวถึง การปลอมแปลงประวัติของบุคคลในนวนิยายหรือบทความ โดยไม่เปลี่ยนแปลงถึงขนาดที่คนอ่านเข้าใจได้ว่าเป็นคนอื่น การเปิดเผยชื่อที่เจ้าของปกปิดเป็นความลับ

ค. การนำรูปภาพ รูปถ่าย ชื่อ เครื่องหมาย หรือสิ่งอื่นในทำนองเดียวกัน เพื่อการโฆษณาโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของหรือผู้ถูกกล่าวถึง

ง. การล่วงเกินเกียรติยศของบุคคล⁷⁰

⁶⁷ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: รัฐธรรมนูญเยอรมัน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2535), หน้า 61

⁶⁸ BVerfGE 4, 15f. อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 58

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51 - 53

⁷⁰ E.J.Cohn, Manual of German Law, Volume I General Introduction Civil Law, 2 ed. (London : Oceana Publication, Inc., 1968) p.65 อ้างใน ชูชีพ ปิณฑะสิริ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4 - 5

ในประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศเยอรมัน มาตรา 823 ซึ่งเป็นรากฐานแห่งกฎหมายละเมิดของเยอรมันนั้น จะถือหลักทั่วไปที่คุ้มครองสิทธิต่างๆของบุคคล หรือคุ้มครองเฉพาะสิทธิที่ระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจง ในระยะแรกศาลจะคุ้มครองให้เฉพาะสิทธิที่มีกฎหมายบัญญัติรับรอง เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิในชื่อ ภาพถ่าย และสิทธิในชื่อเสียงเกียรติคุณ ส่วนในกรณีอื่นๆก็อาจอาศัยมาตรา 826 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองต่อการละเมิดสิทธิส่วนตัว โดยถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี แต่ในที่สุดศาลเยอรมันก็ได้ตัดสินว่าการละเมิดสิทธิส่วนตัวหรือสิทธิในบุคลิกภาพนั้น เป็นการกระทำละเมิดตามมาตรา 823 โดยอ้างถึงการคุ้มครองด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีของมนุษย์และสิทธิในบุคลิกภาพโดยตรง⁷¹

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด จำต้องทำการทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการนั้น”⁷² ในระยะแรกศาลจะอนุญาตให้เรียกค่าเสียหายได้เฉพาะกรณีละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย อนามัยและเสรีภาพซึ่งเป็นเพียงการคุ้มครองต่อการทำร้ายทางกายภาพเท่านั้น มิได้คุ้มครองถึงการละเมิดเกียรติยศหรือเรื่องส่วนตัวของบุคคลแต่อย่างใด

ในระหว่างศตวรรษที่ 19 นักกฎหมายเยอรมันที่สำคัญหลายคน เช่น Gierke และ Kohler ได้ยืนยันว่ากฎหมายว่าด้วยละเมิดจะต้องคุ้มครองสิทธิในบุคลิกภาพทั่วไปของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในเกียรติยศ และสิทธิในเรื่องส่วนตัวของบุคคล แต่ประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน (German Civil Code (BGB) 1896) ก็ไม่ปรากฏบทบัญญัติเช่นนี้ ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิในบุคลิกภาพจึงเป็นการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาของศาล โดยปกติแล้วศาลจะอาศัยบทบัญญัติแห่งมาตรา 826 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดโดยจงใจก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยอาการที่ฝ่าฝืนศีลธรรมอันดี จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น”⁷³ มาตรานี้เป็นบทบัญญัติทั่วไปซึ่งคุ้มครองต่อการละเมิดในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างไม่จำกัด เป็นการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจและเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี คือเป็นการฝ่าฝืนความรู้สึกอันดีงามของบุคคลซึ่งคิดเห็นโดยชอบโดยถือเอาตามความคิดเห็นของบุคคลธรรมดา ไม่ใช่ถือความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่เคร่งครัดหรืออนุโลมเป็นหลักมาตรฐาน ไม่อาจกำหนดตายตัวได้ตลอดเวลา ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เกิดการกระทำและเหตุการณ์แวดล้อม มาตรา 826 นี้ มีความสำคัญมากในการคุ้มครองสิทธิในบุคลิกภาพ เพราะ

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16

⁷² Harry D. Krause, The Right to Privacy in Germany : Pointers for American Legislation, Duke L.J. 481, 518 (1965). อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 17

⁷³ Krause, supra note 1, p.518. อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 18

อาจใช้ได้ทั้งในกรณีที่การกระทำนั้นมิใช่กฎหมายบัญญัติอย่างชัดแจ้งว่าเป็นความผิด และกรณีที่มิได้มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้โดยชัดแจ้ง: เช่น ในคดี 115 R.G.Z. 416(1927) การที่สำนักงานนักสืบได้รายงานข้อเท็จจริงแก่ลูกค้าของเขาว่า โจทก์ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาญาในปี 1907 ศาลได้เปรียบเทียบผลประโยชน์ของโจทก์ที่จะไม่ให้มีการเปิดเผยเรื่องนี้ และตัดสินว่าการเปิดเผยรายละเอียดเกินกว่าจำเป็นแก่พฤติการณ์ย่อมเป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดี ผลประโยชน์ของลูกค้าในอันที่จะได้รับทราบมีเพียงแต่ข้อความทั่วไปเท่านั้น ไม่ได้รวมถึงรายละเอียดของการกระทำความผิดอาญาและการลงโทษ สำนักงานนักสืบควรใช้ข้อความว่า “ในวัยเด็กโจทก์ได้ปล่อยให้ตัวเขาไปพัวพันกับเหตุการณ์ที่นำเขาไปสู่ความขัดแย้งกับกฎหมายอาญา”⁷⁴

เมื่อศาลสูงของประเทศเยอรมันตะวันตก ได้เริ่มยอมรับสิทธิทั่วไปแห่งบุคลิกภาพ (General Right of Personality) ศาลได้อาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญปี 1949 (Basic Law หรือ *the Grundgesetz*) ซึ่งบัญญัติในมาตรา 1 วรรคแรกว่า “ศักดิ์ศรีของมนุษย์ไม่อาจถูกทำลายได้” และมาตรา 2 วรรคแรก “ทุกคนมีสิทธิที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้อย่างอิสระ เท่าที่จะไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเกี่ยวกับศีลธรรม” สิทธิพื้นฐานนี้มีคุณค่าทางกฎหมายโดยตรง และคดี 20 B.G.H.Z. 345 (1956) ศาลได้ตัดสินว่าสิทธิพิเศษมิได้คุ้มครองถึงการถ่ายภาพโจทก์ในการโฆษณาสินค้าซึ่งเขาไม่ปรารถนาจะเกี่ยวข้องกับตัว จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินในสิทธิเกี่ยวกับบุคลิกภาพ⁷⁵ ในปี 1957 ศาลสูงก็ได้ตัดสินอย่างชัดเจนว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญที่รับรองและคุ้มครองสิทธิในบุคลิกภาพนั้น ย่อมหมายถึงสิทธิทั่วไปในบุคลิกภาพก็คือ สิทธิอื่นๆตามความของมาตรา 823 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งนั่นเอง คดี 24 B.G.H.Z. 72,77 (1957) ศาลได้ตัดสินว่าแม้สิทธิที่จะไม่เปิดเผยความลับ จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในสิทธิเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ขอบเขตแห่งสิทธินั้นก็จะต้องแตกต่างกันในแต่ละกรณี โดยการชั่งน้ำหนักแห่งคุณค่าและผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง⁷⁶

การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวในประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ประมวลกฎหมายแพ่งสวิส (the Swiss Civil Code) และประมวลกฎหมายหนี้ของสวิส (the Swiss Code of Obligations) ได้สร้างหลักทั่วไปในสิทธิแห่งบุคลิกภาพ ซึ่ง Oser นักกฎหมายคนสำคัญของสวิสได้ระบุว่า สิทธิแห่งบุคลิกภาพได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศสวิสนั้นได้แก่ ชีวิต สุขภาพ ความปลอดภัยในร่างกายและจิตใจ เสรีภาพ

⁷⁴ Zweigert & Kotz, *supra* note 3, p.344. อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 18

⁷⁵ Krause, *supra* note 1, p.489, 522. อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 19

⁷⁶ Krause, *supra* note 1, p.522 - 523. อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 20

ของบุคคล เกียรติยศ ความเป็นส่วนตัว ชื่อ ภาพ ชีวิตในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา เสรีภาพในทางการค้าและเศรษฐกิจ เป็นต้น สิทธิเหล่านี้มิได้มีบัญญัติเฉพาะเจาะจงในประมวลกฎหมาย แต่การคุ้มครองขึ้นอยู่กับขอบเขตที่กว้างขวางของมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งที่ขยายความโดยมาตรา 49 แห่งประมวลกฎหมายนี้ และบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายสวิสทั้ง 2 ฉบับนี้มีแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิในบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ที่สุดในบรรดาประมวลกฎหมายของยุโรป⁷⁷

มาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งสวิสบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกทำให้เสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งผลประโยชน์ส่วนบุคคลอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งระงับความเสียหายนั้นได้ การฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือฟ้องให้ชำระเงินเพื่อความเสียหายทางจิตใจ ให้กระทำได้เพียงแต่ในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนด”

มาตรา 49 แห่งประมวลกฎหมายนี้บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกทำให้เสียหายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อซึ่งผลประโยชน์ส่วนบุคคล อาจเรียกค่าเสียหายในความเสียหายทางทรัพย์สินและในกรณีที่ได้รับคามเสียหายเป็นพิเศษ ก็อาจเรียกค่าเสียหายในความเสียหายทางจิตใจได้ซึ่งศาลมีอำนาจที่จะชดใช้ด้วยวิธีอื่นแทน”⁷⁸

ซึ่งศาลสวิสได้พิจารณาด้วยความรอบคอบ และมีความยากลำบากในการให้คำจำกัดความเพราะเป็นไปได้ที่จะกำหนดมาตรฐานให้แน่นอนตายตัว เช่น กระทำให้น้ำอับอาย อาจเป็นละเมิดบุคลิกภาพของผู้หญิง แต่ไม่ใช่เรื่องที่สำคัญหรือน่าสนใจสำหรับผู้ชาย ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับเหตุการณ์แต่ละคดีและความเข้าใจในเรื่องเชื้อชาติ สังคม ศาสนา และบุคลิกพิเศษของคู่ความที่เกี่ยวข้องโดยการชั่งน้ำหนักและถ่วงดุลผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย⁷⁹

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้ให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติมาแต่ต้น และให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกๆด้าน ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะยังไม่เข้าร่วมเป็นภาคีกติกา สนธิสัญญาหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศในกรณีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนก็ตาม

⁷⁷ H.C.Gutteride, The Comparative Law of the Right to Privacy, 47 L.Q.Rev. 203, 211 - 212 (1931).

อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 27

⁷⁸ H.C.Gutteride, The Comparative Law of the Right to Privacy, 47 L.Q.Rev. 203, 213 (1931). อ้างใน

เรื่องเดียวกัน, หน้า 27 - 28

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29

ส่วนการดำเนินการภายในประเทศประเทศไทยได้ยกเลิกแก้ไขกฎหมายเดิมที่ขัดแย้งกับปฏิญญาฯ และบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับให้สอดคล้องกับปฏิญญาฯ มากที่สุด โดยเริ่มกระทำตั้งแต่กฎหมายสูงสุด คือ รัฐธรรมนูญ และกฎหมายระดับรองลงมา ได้แก่ กฎหมายอาญา พระราชบัญญัติ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชน โดยเห็นว่าการแทรกแซง หรือการก้าวล่วงเข้าไปในชีวิตส่วนตัวของบุคคลอันเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ทางร่างกาย และจิตใจของบุคคลทั้งในด้านร่างกาย ชื่อเสียงเกียรติคุณ และความเป็นส่วนตัวมากเกินไป ขอบเขต ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความรำคาญและวุ่นวายใจเท่านั้น หากยังเป็นการรุกราน ล่วงเกิน ลบลู่ ความเป็นมนุษย์อีกด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538⁸⁰

หมวด 3

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 24 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรา 29 ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

มาตรา 47 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับการคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ หรือชื่อเสียงและความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

ตามรัฐธรรมนูญฯ ในมาตรา 29 และ 47 เป็นการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชน

⁸⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนที่ 7 ก ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2538, หน้า 1 - 10

สิทธิพิทักษ์เรื่องส่วนตัว สิทธินี้มีความสำคัญมากเช่นกัน ถ้าวิเคราะห์โดยถี่ถ้วน จะพบว่ารัฐธรรมนูญไทยเกือบทุกฉบับได้บัญญัติรับรองสิทธิพิทักษ์เรื่องส่วนตัวเอาไว้ เพียงแต่อาจไม่บังคับเท่าที่ตนเอง สิทธิและเสรีภาพนี้ปรากฏในมาตราที่กล่าวถึงเสรีภาพเกี่ยวกับการนับถือศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม สิทธิในครอบครัว และเคหะสถาน และสิทธิในการสื่อสารประชณีย์ โดยปราศจากตรวจค้น ตลอดจนการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของยุวชน⁸¹

เนื่องจากความไม่ชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิในเรื่องต่างๆ ประเทศไทย จึงได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมแห่งกาลเวลาโดยมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนอย่างแท้จริง และให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยมากที่สุดเท่าที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิปัจเจกชน ปรากฏดังนี้

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 27 สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมีได้

⁸¹ บุญเลิศ ศุภดิลก, เรื่องเดียวกัน, หน้า 30

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

มาตรา 31 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 33 ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

มาตรา 34 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ⁸²

การคุ้มครองในสิทธิในเรื่องส่วนตัวประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายลูกเพื่อให้มีผลในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว และสำหรับกรณีศึกษาในเรื่องนี้กฎหมายที่คุ้มครองสภาวะทางจิตใจของมนุษย์ คือ

ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง

⁸² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2541, หน้า 2 - 13

มาตรา 326 “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 2 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 328 “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำการโฆษณาด้วยเอกสารภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรืออักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใดแผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียงอย่างอื่น กระทำโดยการกระจายเสียงหรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีใด จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 329 “ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตน ตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(3) ตีชม ด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือการประชุม

ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อหาที่ว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

ตัวอย่างคำพิพากษากฎีกา

เสนอข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ว่า โจทก์ต้องหาชั้นสอบสวนตำรวจว่ากระทำความผิดทางอาชญาฐานข่มขืนกระทำชำเรา โจทก์กระทำแก่เด็กอย่างไรความปราณี ดังนี้มีมูลความผิดฐานหมิ่นประมาท จะว่าเป็นการเสนอข่าวตามวิสัยธรรมดาของหนังสือพิมพ์ มิได้ยืนยันตามข่าวนั้นหาได้ไม่ เพราะข้อความเท่าที่ปรากฏนั้น โฆษณาทางหนังสือพิมพ์เป็นหมิ่นประมาทได้ (ฎีกาที่ 1112/2500)⁸³

⁸³ สุบิน พูลพัฒน์, ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2-3 ความผิด-ลหุโทษ มาตรา 276 ถึง มาตรา 398, (กรุงเทพฯ : โฆษิตการพิมพ์), หน้า 343

จำเลยเที่ยวพูดประจานโจทก์ว่าเป็นผู้ร้ายลึกลับหลักเหล็ก ต่อหน้าคนและในวันพิจารณาคดีในศาล จำเลยพูดว่าโจทก์เป็นผู้ร้ายต่อหน้าศาล ด้วยอีกครั้งหนึ่ง จำเลยผิดฐานหมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 630//2468)⁸⁴

จำเลยลงภาพโจทก์และเขียนข้อความลงใต้ภาพโจทก์ว่า “คนชายชาติอดีตกำนัน ยี่ จันท์ คนไทยผู้ยอมเป็นลูกมือเขมรสืบราชการลับ เมื่อถูกตีแผ่ความผิดถึงกับเป็นลมกลางศาล” นั้นไม่ใช่เป็นเรื่องการแจ้งข่าวเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาล แต่เป็นถ้อยคำของหนังสือพิมพ์ของจำเลยเอง ประชาชนผู้อ่านหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ย่อมเข้าใจได้ว่าโจทก์เป็นคนชายชาติ เป็นคนไทยผู้ยอมเป็นลูกมือเขมร สืบราชการลับซึ่งไม่ตรงต่อความเป็นจริงเพราะความจริงโจทก์เพียงแต่ถูกฟ้องร้องต่อศาลเท่านั้น เมื่อจำเลยลงข่าวแสดงความคิดเห็นเสียเองเช่นนี้ จึงเป็นการใส่ความโจทก์โดยประการที่น่าจะทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังได้ จึงเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ประกอบกับ มาตรา 328 และการแจ้งข่าวต่อนี้ไม่ใช่การแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลจึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 329(4) (ฎีกาที่ 990/2508)⁸⁵

มาตรา 397 “ผู้ใดในที่สาธารณะสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล กระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอาย หรือเดือดร้อนรำคาญต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ไม่ได้บัญญัติรับรองสิทธิส่วนตัวโดยตรง จึงเป็นปัญหาว่าจะยอมรับคุ้มครองสิทธิส่วนตัวหรือไม่

มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

เห็นได้ว่ามิได้ระบุถึงสิทธิส่วนตัวแต่อย่างใด แต่สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด จะรวมถึงสิทธิชนิดใด จะรวมถึงสิทธิส่วนตัวด้วยหรือไม่ ในคำพิพากษาฎีกาที่ 124/2487 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า พูดถึงสิทธิ หากจะกล่าวโดยย่อและรวบรัดแล้ว ก็ได้แก่ประโยชน์อันบุคคลมีอยู่ แต่ประโยชน์จะเป็นสิทธิหรือไม่ ก็ต้องแล้วแต่ว่าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพ ประโยชน์นั้นก็จะเป็นสิทธิ กล่าวคือได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย คือจะต้องเป็นสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมาย คือ กฎหมายบัญญัติคุ้มครองไว้ ซึ่งทำให้สิทธิส่วนตัวได้รับ

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 338

⁸⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 352

ความคุ้มครองไม่ทั่วถึง คือกฎหมายไม่อาจรับรองและคุ้มครองประโยชน์ที่บุคคลต้องการได้ทุกสิ่งทุกอย่าง ประโยชน์ใดที่กฎหมายรับรองคุ้มครองคือมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นประโยชน์จึงเป็นสิทธิ ในกฎหมายลักษณะละเมิดของเรารับรองประโยชน์ที่บุคคลต้องการ ก็จะจำกัดเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 420 คือคุ้มครองชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล ถ้าทำให้เสียหายนอกจากนี้หาเป็นละเมิดไม่ สิทธิในการใช้ชื่อและสิทธิในชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นเป็นสิทธิส่วนตัวที่กฎหมายคุ้มครองอย่างแน่ชัด ที่เหลือนอกนั้นคงเป็นปัญหาใน “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด” ตามมาตรา 420 ตามแนวคำพิพากษาของศาลย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงไปจากหลักที่ว่า ต้องเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรอง คือมีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้นสิทธิส่วนตัวที่ได้รับความคุ้มครองจากศาลทุกวันนี้ นอกจากสิทธิในการใช้ชื่อ และสิทธิในชื่อเสียงเกียรติคุณ ก็คงมีกรณีคุ้มครองการหมิ่นประมาท การเปิดเผยความลับ และความอับอาย ตามประมวลกฎหมายอาญา⁸⁶

มาตรา 423 “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างดีๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อนั้นไม่จริง แต่หากควรรู้ได้”

ตามมาตรานี้ข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายต้องเป็นข้อความที่ไม่เป็นความจริง ไม่ตรงกับความจริง ถ้าตรงกับความจริงแล้วก็ย่อมเป็นการกล่าวที่ไม่ก่อนให้เกิดความเสียหายไม่ผิดตามมาตรานี้ ซึ่งต่างจากเรื่องหมิ่นประมาทไม่จำกัดว่าต้องเป็นความไม่จริงเป็นความจริงก็อาจผิดฐานหมิ่นประมาทได้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 723/2525 ศาลตัดสินว่าการนำเรื่องราวชีวิตจริงของโจทก์มาแสดงละครเงินหรือจิว โดยบิดเบือนให้เห็นว่าโจทก์ซึ่งเป็นภริยาน้อยมีนิสัยไม่ดี ชอบอิจฉาริษยาและก่อเรื่องวุ่นวายขึ้นในครอบครัวจนเป็นเหตุให้สามีถูกบุตรสาวใช้ป็นยิงถึงแก่ความตาย ทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง อาจถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังได้ การกระทำของจำเลยจึงเป็นการร่วมกันทำละเมิดต่อโจทก์ และมีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา ความว่า

คดีนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยยกไปทำนองที่ว่าพวกจำเลยได้กระทำการหมิ่นประมาทโจทก์โดยการนำเอาชีวิตจริงในอดีตของโจทก์มาแสดงเป็นจิว แต่บิดเบือนข้อเท็จจริงบางประการ ทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น และถูกเกลียดชัง การกระทำของจำเลยจึงเป็นการทำละเมิดต่อสิทธิในชื่อเสียงและเกียรติคุณของโจทก์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423

⁸⁶ ชูชีพ ปิณฑะสิริ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 75

เคยมีข้อเท็จจริงทำนองเดียวกันนี้เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ บริษัทสร้างภาพยนตร์แห่งหนึ่งได้นำชีวประวัติของหญิงซึ่งเคยเป็นโสเภณีและเคยตกเป็นจำเลยในคดีฆาตกรรม เมื่อ 7 ปีมาแล้ว มาสร้างเป็นภาพยนตร์ออกฉายเผยแพร่ต่อประชาชน ศาลสูงแห่งแคลิฟอร์เนียตัดสินว่าบริษัทสร้างภาพยนตร์กระทำละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคล ต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่หญิงนั้น (Melvin v. Reid 1931, 112 Cal.App.285,297 p.91) สิทธิส่วนบุคคลนี้เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศมานานแล้วว่าเป็นสิทธิเด็ดขาดชนิดหนึ่งของบุคคล เป็นสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกรบกวนในเรื่องส่วนตัว และมีสิทธิในอันที่จะไม่ถูกเปิดเผยข้อเท็จจริงอันเป็นเรื่องส่วนตัวในชีวิตของเขาต่อสาธารณชนโดยเขาไม่ยินยอม ไม่ว่าข้อเท็จจริงนั้นจะทำให้เขาเสียชื่อเสียงหรือไม่ก็ตาม สำหรับกฎหมายไทยมีปัญหาว่าข้อเท็จจริงตามตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้จะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลด้วยหรือไม่ เพราะไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิส่วนบุคคลไว้โดยแจ่มชัด ไม่เหมือนกับสิทธิในชื่อเสียง เกียรติคุณ ซึ่งมีเรื่องหมิ่นประมาทและดูหมิ่นในกฎหมายอาญารับรองอยู่ อย่างไรก็ตามเรื่องสิทธิส่วนบุคคลนี้คงจะต้องรอฟังบรรทัดฐานของศาลฎีกาต่อไป⁸⁷

มาตรา 438 “ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ การคืนทรัพย์สิน อันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สิน รวมทั้งค่าเสียหายอันพึงจะบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย”

คำว่าความเสียหายอย่างใด ๆ จึงไม่น่าจำกัดเฉพาะความเสียหายทางทรัพย์สินเท่านั้น ในการละเมิดสิทธิส่วนตัว ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมเป็นความเสียหายทางศีลธรรมอันเป็นความเสียหายต่อจิตใจซึ่งควรได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย แต่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789/2502 ความเสียอกเสียใจ ศาลไม่ถือเป็นความเสียหาย สามีย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เกิดความว่าเหว่ เพราะสูญเสียภรรยาผู้เคยปฏิบัติให้ชีวิตของสามีมีความสุข เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกค่าเสียหายได้ และฎีกาที่ 378/2493 (24 ธ.ศ.573) ความอับอายเนื่องจากจำเลยทำลายความบริสุทธิ์ของบุตรใจทักนั้น ไม่เป็นความเสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายได้ แสดงว่าศาลไม่อนุญาตให้เรียกค่าเสียหายในความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน นอกจากนี้ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ตาม มาตรา 446 เฉพาะกรณีที่ทำให้เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ เท่านั้น

การวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์แห่งสิทธิส่วนตัวที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญเพราะผลประโยชน์อะไรที่ควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากการขาดความแน่ชัดในการวินิจฉัยคดีของศาลถึงผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนตัว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องชี้แจงนำหนักผลประโยชน์ตามกฎหมาย ซึ่งบางครั้งสิทธิส่วนตัวอาจถูกจำกัดด้วยสิทธิพิเศษของอีกฝ่ายหนึ่ง แนวคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นถึงการ

⁸⁷ เข็มชัย ชุตินวงศ์ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 723/2525 คำพิพากษาศาลฎีกาประจำพุทธศักราช 2525 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2525) หน้า 689 - 690

เปรียบเทียบสิทธิส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะ โดยเน้นในเรื่องการพูด การเขียน หรือการพิมพ์โฆษณาอันเป็นเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และศาลได้พยายามระมัดระวังที่จะชั่งน้ำหนักผลประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่ายในการตัดสินคดี และในขอบเขตของกฎหมายละเมิดที่คุ้มครองถึงสิทธิส่วนตัวนั้น ผลประโยชน์ปัจเจกชนมักจะมีน้ำหนักน้อยกว่าผลประโยชน์แห่งสาธารณะ⁸⁸

การพิจารณาว่ากรณีใดเป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวหรือไม่นั้นต้องคำนึงถึงสาธารณประโยชน์และสาธารณบุคคลประกอบด้วย

สาธารณประโยชน์

การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวที่ถูกระงับในแง่นี้ ก็คือเมื่อผลประโยชน์ส่วนรวมมีน้ำหนักมากกว่าบุคคลย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิส่วนตัวและผู้ก่อการรบกวนกลับมีสิทธิพิเศษที่จะกระทำได้ เช่น การเสนอข่าวตามหน้าที่ที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือแสดงความคิดเห็นอันเป็นวิสัยที่ประชาชนพึงกระทำหรือการที่สื่อมวลชน เช่นหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือภาพยนตร์ ได้เสนอข่าวภายในขอบเขตแห่งหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่สาธารณะ

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 1112/2501 เสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ว่าโจทก์ต้องหาชั้นตำรวจว่ากระทำผิดอาญา กระทำอย่างไรความปราณี ดั่งนี้มีมูลความผิดฐานหมิ่นประมาทจะว่าเป็นการเสนอข่าวตามวิสัยธรรมดาของหนังสือพิมพ์มิได้ยืนยันตามข่าวนั้นหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 990/2508 หน้า 1579 จำเลยลงรูปถ่ายของโจทก์แล้วเขียนได้ภาพว่า “คนชายชาติอดีตกำนันยึดคนไทยผู้ยอมเป็นลูกมือเขมร สืบราชการลับ” ไม่ใช่เป็นเรื่องการแจ้งข่าวเรื่องการดำเนินการในศาล แต่เป็นถ้อยคำของหนังสือพิมพ์จำเลยเองอธิบายภาพที่ลงไว้ในนั้น ประชาชนผู้อื่นดูหนังสือพิมพ์เมื่อเป็นภาพของโจทก์และคำอธิบายได้ภาพย่อมจะเข้าใจได้ในทันทีว่าภาพนั้นคือภาพของโจทก์ซึ่งเป็นคนชายชาติ ซึ่งไม่ตรงต่อความเป็นจริง โจทก์เพียงแต่ถูกฟ้องร้องในข้อหาเท่านั้น ศาลกำลังพิจารณาอยู่ว่าโจทก์ได้กระทำผิดตามที่ถูกฟ้องร้องจริงหรือไม่เท่านั้น หนังสือพิมพ์ย่อมเป็นสื่อมวลชนในอันที่จะแพร่ข่าวให้ประชาชนทราบแต่การลงข่าวย่อมมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องระมัดระวังมิให้เป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่น การลงข้อความตอนนี้มีใช่เป็นการแจ้งข่าว จึงไม่ได้รับความคุ้มครองตาม มาตรา 229(4)

สาธารณบุคคล

สาธารณบุคคลหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง (public figure) ได้แก่ บุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมเพราะทำกิจการอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน เช่น ข้าราชการ นักประดิษฐ์ นักสำรวจ วีรบุรุษ นักการเมือง รวมทั้งนักแสดง นักกีฬา ฯลฯ บุคคลเหล่านี้ย่อมจะสูญเสียสิทธิส่วนตัวบางอย่างของตน เพราะความที่เป็นคนของประชาชนและเขาได้เป็นที่ต้องการของ

⁸⁸ ซูชีพ ปิณฑะสิริ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 56

สาธารณชนด้วยความยินยอมของตนเอง เมื่อความมีชื่อเสียงและกิจกรรมของเขากลายเป็นที่เปิดเผยแล้ว ย่อมหมายความว่าเขาได้สละความเป็นส่วนตัว การเผยแพร่หรือรายงานข่าวเกี่ยวกับบุคคลประเภทนี้จึงเป็นสาระสำคัญของกฎหมายในแง่สาธารณประโยชน์ และเป็นหน้าที่ของหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนตามที่เป็นที่สนใจและต้องการ นอกจากนี้ บุคคลที่ต้องตกเป็นข่าวเกี่ยวกับสาธารณประโยชน์ตามที่กล่าวแล้วข้างต้นก็นับว่าเป็นสาธารณบุคคลในวงเวลาที่ตกเป็นข่าวนั้นด้วย จึงย่อมไม่มีสิทธิส่วนตัวในประเด็นนั้น

เราต้องพิจารณาถึงประโยชน์ของสาธารณะในอันที่จะควรได้รับทราบข่าวกับข้อเท็จจริงของเรื่องส่วนตัวที่ต้องถูกเปิดเผย ในกรณีที่บุคคลนั้นต้องตกเป็นข่าวซึ่งเป็นที่สนใจอย่างกว้างขวางของประชาชนความเป็นส่วนตัวของเขาจะถูกจำกัดมาก เช่น จำเลยในคดีฆาตกรรมที่ทารุณโหดร้าย จะเป็นที่น่าสนใจของประชาชนมากกว่าที่ถูกจับในคดีความผิดเกี่ยวกับกฎจราจร แม้บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือต้องตกเป็นข่าวจะถูกจำกัดสิทธิส่วนตัวเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะก็ยังคงมีขอบเขตที่เหมาะสมว่าสาธารณชนจะควรมีสิทธิล่วงรู้เรื่องราวส่วนตัวของบุคคลนั้นๆ เพียงใด ดังนั้น เรื่องส่วนตัวบางอย่างที่การเปิดเผยมิได้เป็นประโยชน์แก่สาธารณะย่อมคงอยู่เป็นสิทธิส่วนตัวของเขาอันจะล่วงละเมิดมิได้⁸⁹

พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 ตามกฎหมาย เด็กหมายถึงบุคคลที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ เยาวชนหมายถึงบุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์

มาตรา 57 ห้ามมิให้ผู้ใดถ่ายรูปและห้ามมิให้หนังสือหรือนิตยสารลงรูปเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดหรือลงข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาของศาล ซึ่งอาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชน หรือลงข้อความแสดงถึงที่อยู่หรือโรงเรียนของเด็กหรือเยาวชนนั้น

ตามที่ได้มีการบัญญัติห้ามอย่างชัดแจ้งใน พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนตามมาตรา 57 เป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะอันเนื่องจากไม่มีกฎหมายอื่นให้ความคุ้มครองในลักษณะนี้โดยเป็นการทั่วไป เท่ากับว่าหากผู้ต้องหาเป็นผู้ใหญ่ก็ไม่มี การคุ้มครองโดยกฎหมาย

จากกรณีศึกษาการแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจ ผู้ศึกษามุ่งศึกษาเฉพาะผู้ต้องหาที่กระทำผิดจริงว่ามีสิทธิได้รับการคุ้มครองในเรื่องของการถูกจับมานั่งแถลงข่าวเพื่อให้นักข่าวถ่ายภาพเผยแพร่ต่อสาธารณชน เช่น ในคดีฉ้อโกงผู้ต้องหาได้กระทำการฉ้อโกงทรัพย์ โดยวิธีการหลอกลวงต่างๆ และได้ทรัพย์จากผู้เสียหายไปหลายสิบล้าน ความ

⁸⁹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 77 - 81

เสียหายที่ได้รับประชาชนหลายคนได้รับความเสียหายบางรายหมดทรัพย์สินถึงกับคิดจะฆ่าตัวตาย การแถลงข่าวในกรณีดังกล่าวนับว่าเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนเพื่อให้สามารถระวังตัวจากกลุ่มผู้ต้องหาดังกล่าวได้ และผู้เสียหายรายอื่นๆสามารถทราบข่าวการจับกุมและมาชี้ตัวผู้กระทำผิดให้ได้รับโทษได้ในทางกฎหมายเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงสามารถกระทำได้เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณชน ปัญหาจึงอยู่ที่ว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องนำตัวผู้ต้องหาซึ่งมีชีวิตจิตใจมานั่งถ่ายภาพเพื่อให้เผยแพร่ออกไป การศึกษาถึงในทางกฎหมาย หรือการคุ้มครองโดยกฎหมาย ผู้ศึกษาพบว่าการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์โดยกฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้น มักเป็นการคุ้มครอง ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ มีการคุ้มครองในด้านชื่อเสียง เกียรติยศ ในด้านนามธรรมบ้าง แต่หากเพื่อประโยชน์สาธารณะก็จะได้รับการยกเว้น แสดงให้เห็นว่ากฎหมายที่มีอยู่มิได้มุ่งคุ้มครองสิทธิส่วนตัว ทั้งที่เป็นสิทธิที่สำคัญแห่งคุณค่าความเป็นมนุษย์อย่างยิ่ง หรืออีกนัยหนึ่งมนุษย์ไม่สามารถสร้าง หรือบัญญัติกฎหมายที่เป็นรูปธรรม ให้มาคุ้มครองจิตใจภายในซึ่งเป็นในนามธรรมได้ ฉะนั้นสิ่งที่จะคุ้มครองจิตใจได้ ก็คือจิตใจมนุษย์นั่นเอง

ความสัมพันธ์ของชีวิตและจิตใจ

กฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่สังคมกำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรบังคับใช้นั้นไม่สามารถเขียนได้ครอบคลุม คุ้มครองถึงชีวิตมนุษย์อย่างแท้จริงได้ ในที่นี้ชีวิตมนุษย์หมายถึงสภาพร่างกายภายนอก และสภาวะจิตใจภายใน ดังนั้นการกระทำที่ทำให้สภาวะจิตใจได้รับผลกระทบกระเทือนจึงไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายไม่เชื่อว่าสภาวะจิตใจมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ และไม่สามารถมีเครื่องมือวัดความรุนแรงที่ได้รับในสภาวะจิตใจได้ การกระทำที่ทำให้เกิดสภาวะจิตใจได้รับการกระทบกระเทือนจะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของมนุษย์ได้อย่างไร ผู้ศึกษาพบว่าจากทฤษฎีทางการแพทย์ได้กล่าวถึงชีวิตมนุษย์กายและใจ มีส่วนผูกพันเกี่ยวเนื่องกันเสมอ โดยนายแพทย์อภิเชษฐ อนาคต ได้กล่าวไว้ในคำนำ หนังสือเรื่องชีวิตจิตใจว่า “จิตใจของคนเราจะละเอียดอ่อน ซับซ้อน และแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ดังนั้นชีวิตของแต่ละปัจเจกบุคคลจึงเป็นลักษณะเฉพาะตัว การที่เข้าใจและประเมินผลหรือพิจารณาโรค จึงจำเป็นต้องสังเกต สอบสวน พุดคุย ปรับทุกข์ ฯลฯ จึงทำให้การรักษาโรคของแพทย์ พยาบาล ต่อผู้ป่วยในแต่ละบุคคลเป็นลักษณะที่มีชีวิตจิตใจ คนต่อคน ไม่ใช่คนต่อเครื่องจักร หรือหุ่นจำลองที่วิ่งไปตามทฤษฎีอย่างเดียว” และยังมีทฤษฎีอีกมากที่ยืนยันได้ว่าจิตใจและร่างกายไม่สามารถแยกจากกันได้ ดังนี้

แพทย์พบว่าการทำงานของหัวใจนั้น ก็ถูกควบคุมด้วยสมอง และระบบประสาทอีกทอดหนึ่ง ดังนั้นผลอะไรก็ตามที่เกิดต่อสมองต่อจิตใจ ก็จะมีผลส่งโดยตรงมายังหัวใจอีกด้วย

เวลาคนนอนหลับ จิตใจสงบพบว่าชีพจรหรือการเต้นของหลอดเลือด การเต้นของหัวใจสม่ำเสมอ ช้าและแรง เวลาที่ตื่นขึ้น ชีพจรและการเต้นของหัวใจก็จะเร็วขึ้นอีก เล็กน้อย ถ้าคนเรตกใจจะมีการกระตุ้นระบบประสาททางซั้วบวมมาก มีผลส่งให้หัวใจเต้นเร็ว ชีพจรจึงเร็วตามไปด้วย ความดันโลหิตพลอยลอยตัวขึ้นสูง บางครั้งการเต้นอาจจะผิดปกติจนทำให้ เกิดอาการใจสั่น

คนที่มึ่เรื่องกังวลกลัวมึ่ใจเรื้อรังอยู่นานๆ จึงมีผลให้การทำงานของหัวใจ แปรปรวน ทำงานหนักขึ้น กล้ามเนื้อหัวใจจึงต้องการปริมาณเลือดและออกซิเจนมาหล่อเลี้ยง มากขึ้นเช่นเดียวกับกล้ามเนื้อส่วนอื่นๆของร่างกาย ซึ่งหากมีความผิดปกติจากหลอดเลือดดังกล่าวเพียงเล็กน้อย เช่นผนังอาจจะยืดหยุ่นได้ไม่ดีเท่าที่ควรหรือการอุดตันเพียงบางส่วน การที่หัวใจต้องทำงานหนักจากความตึงเครียดทางอารมณ์ดังกล่าว จึงอาจจะมีส่วนทำให้หลอดเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจเกิดการอุดตันมากขึ้นหรือเกิดการอุดตันถาวรจนเกิดกล้ามเนื้อหัวใจวายและตายคาที่ ได้ง่ายๆ

เรื่องของอารมณ์จิตใจใช้ว่าจะก่อผลทางซั้วบวมอย่างเดียว ทางด้านซั้วลบกัมีเช่นกัน คนที่เป็นลมเพราะความเสี๊ใจอย่างรุนแรง คนเหล่านั้นจะมีการหดตัวของเส้นเลือดฝอยทำให้เลือดไปเลี้ยงผิวหนังน้อยลงเราจึงเห็นว่าปากคอซีดหมด หัวใจและชีพจรเต้นช้า และเบา ถ้าวัดความดันโลหิตจะพบว่าความดันต่ำ ผู้ป่วยจะมีอาการหมดสติเป็นครั้งคราว เวียนหัว คลื่นไส้ อาการเหล่านั้นจะเกิดขึ้นในผู้ป่วยที่โคกเศร้า เสี๊ใจอย่างรุนแรง หรือศััพท์ชาวบ้านเรียกว่า ซ็อคไปนั่นเอง⁹⁰

ความกังวลเป็นอาการที่เกิดจากสภาวะภายในจิตใจ หากเป็นมากทาง การแพทย์เรียกว่า “โรคกังวล” คือมีลักษณะผู้ป่วยที่มีความกังวลมากผิดปกติต่อสถานการณ์ในชีวิต พร้อมกันนั้นผู้ป่วยจะมีอาการจากความเครียดและประสาทอัตโนมัติทำงานมากกว่าปกติ โดยที่ไม่มีโรคทางกายหรือพิษจากยา

สาเหตุอาจเกิดจากผู้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ หวาดหวั่นง่าย มีความวิตกกังวลอยู่เสมอ ความเครียดง่าย ครุ่นคิดว่าตัวเองมีปมด้อย สาเหตุทางจิตใจ ได้แก่ ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาครอบครัวชีวิตสมรส เศรษฐกิจ หน้าที่การงาน และการสูญเสีย ผลกระทบที่เกิดกับร่างกาย อาการระบบหัวใจและการหายใจพบบ่อยที่สุด ได้แก่ ใจสั่น หายใจลำบาก หอบเหนื่อย เจ็บหน้าอก ใจหวิว วิงเวียนศรีษะ และหน้ามืด หายใจหอบและเร็ว อาการอื่นที่พบได้ คือ ปวดศรีษะโดยเฉพาะบริเวณท้ายทอย ปวดมึนๆ หรือปวดเมื่อย ตื้อตันง่าย นอนไม่หลับเป็นแบบหลับยาก มือสั่น เหงื่อออกมาก ซาวบวม

⁹⁰ อภิเชษฐี นาคเลขา, ชีวิตจิตใจ, (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์อาทิตย์), หน้า 67 - 69

ตามตัวและแขนขา ปวดเมื่อยตามตัว อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย ไม่มีแรง เบื่ออาหารและคลื่นไส้ อาเจียน

อาการระบบทางเดินอาหาร มีอาการปวดท้อง ท้องเสีย แน่นอึดในท้อง และคลื่นไส้ และพบว่าผู้ป่วยร้อยละ 25 มีอาการซึมเศร้าร่วมด้วย⁹¹

โรคซึมเศร้าเป็นสภาวะทางจิตใจ ซึ่งจะมีอาการหดหู่ เชื่องซึมเด่นชัด ร่วมกับอาการสำคัญอย่างอื่น เช่น มีความรู้สึกเบื่อ หดความสนใจในสิ่งต่างๆ เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ อ่อนเพลียไม่มีแรง ไม่มีสมาธิ รู้สึกไร้ค่า และมีความคิดอยากตาย สาเหตุที่สำคัญคือ พันธุกรรม ความผิดปกติของชีวเคมีของสมอง ภาวะเครียด และสาเหตุอื่น

ผลกระทบต่อร่างกาย เกิดได้กับอวัยวะทุกระบบ ที่พบบ่อยเช่น ปวดท้อง ท้องอืดเพื่อ อาหารไม่ย่อย คลื่นไส้ อาเจียน ปวดศีรษะ เจ็บหน้าอก ปวดเมื่อยตามตัว⁹²

ดังนั้นการกระทำที่มีผลต่อจิตใจย่อมมีผลกระทบต่อสภาพร่างกาย การประทุษร้ายต่อร่างกายถือเป็นการละเมิดสิทธิของปัจเจกชนโดยชัดแจ้งตามกฎหมายอยู่แล้ว ฉะนั้นการกระทำที่ทำให้เกิดการกระทบกระเทือนทางสภาวะจิตใจเท่ากับเป็นการกระทำต่อร่างกายด้วยจึงเป็นการละเมิดสิทธิของปัจเจกชน และสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกัน ปัญหาที่มีอยู่ในสภาวะของจิตใจนั้นมนุษย์ยังไม่มีมาตรวัด เครื่องมือวัด ที่แน่นอนหรือปรากฏให้เห็นชัดเจนออกมา จึงไม่สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ กฎหมาย หรือตีความกฎหมายให้คุ้มครองสภาวะจิตใจของบุคคลแต่ละคนที่ได้รับการละเมิดได้ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่ากระทำที่กระทบต่อสภาวะจิตใจไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิ

สรุปการแถลงข่าวผลการจับกุมของข้าราชการตำรวจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่นั้น ควรมาพิจารณาก่อนว่าสิทธิมนุษยชนคืออะไร

สิทธิมนุษยชน เป็นคำที่กว้างมากจากการศึกษาสิทธิมนุษยชนหมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ของมนุษย์ทุกคน ที่มีสิทธิอยู่อย่างเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ หากมองลงไปอีกก็หมายถึงสิทธิของมนุษย์แต่ละคนหรือเรียกอีกอย่างว่าสิทธิของปัจเจกบุคคลอันพึงมีอยู่ในธรรมชาติอย่างเท่าเทียมกัน ที่จะมีชีวิต มีเสรีภาพ ที่จะแสวงหาความสุข หรือมีความเสมอกันที่จะดำรงชีวิตที่ดี

ดังนั้นหากมนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้เพื่อให้ตนมีชีวิตที่ดี การกระทำดังกล่าวอาจเป็นการกระทำให้อีกคนหนึ่งเดือดร้อน ภายใต้วงคัมมนุษย์จึงได้สร้าง

⁹¹ สมภพ เรื่องตระกูล และคณะ, คู่มือจิตเวชศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2536), หน้า 22 - 23

⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 93 - 96

ระเบียบและพัฒนามาเป็นกฎหมายเพื่อคุ้มครองทุกคนมิให้การใช้สิทธิของตนไปละเมิดอีกฝ่ายหนึ่ง หากมีผู้ใดกระทำละเมิดอีกฝ่ายหนึ่งบุคคลนั้นก็จะต้องถูกรื้อถอนสิทธิของตนไปโดยสังคมนซึ่งการรื้อถอนสิทธิดังกล่าวจะต้องกระทำโดยกฎหมายของสังคมให้อำนาจไว้ ในปัจจุบันการละเมิดสิทธิของบุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมายมีดังนี้ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ทรัพย์สิน จ้างกุม คุมขัง เป็นต้น และจะเห็นได้ว่ากฎหมายจะไม่กำหนดให้การละเมิดเป็นไปในรูปของการทรมานทางกาย และทางจิตใจอย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น การโบยตี การประจาน การกระทำให้อาย ซึ่งจะมีกฎหมายว่าด้วยชีวิตร่างกาย และกฎหมายว่าด้วยเรื่องดูหมิ่น หมิ่นประมาทบัญญัติคุ้มครองไว้ เป็นต้น

หากเรากลับมาดูการแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจ สิทธิของผู้ต้องหาได้ถูกจำกัดโดยกฎหมายคือต้องถูกจับกุม คุมขัง ไม่สามารถมีอิสระเช่นเดิมทั้งนี้ เพื่อนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลต่อไปอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่โดยกฎหมายให้อำนาจไว้ ส่วนสิทธิอื่นของผู้ต้องหายังคงมีอยู่เช่นเดิมมิได้ถูกจำกัดหรือหายไป และในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจกฎหมายก็ให้อำนาจในการจับกุม คุมขัง และกระทำการเพื่อเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานเท่านั้น การแถลงข่าวการปฏิบัติหน้าที่กรณีแถลงผลการจับกุมผู้ต้องหาโดยสุจริตใจเพื่อเป็นการป้องกันการปราบปรามการกระทำความผิดของผู้ต้องหาเพื่อให้ประชาชนโดยรวมได้รับประโยชน์ในการป้องกันตนเองหรือระมัดระวังจากบุคคลดังกล่าวอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ถึงแม้ไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้แต่ก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดหรือห้ามไว้แต่อย่างใด และจากการศึกษาพบว่าในทางกฎหมาย และคำพิพากษาฎีกาใกล้เคียงยังไม่แน่ชัดว่าการแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาเป็นความผิดหรือเป็นการละเมิดตามกฎหมายหรือไม่ เนื่องจากยังไม่เคยมีคำพิพากษาฎีกาในกรณีนี้แต่อย่างใด แม้แต่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า

“มาตรา 34 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ”

การบัญญัติไว้ดังกล่าวจะเห็นว่ามีข้อยกเว้นไว้ว่าหากเป็นการกระทำอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะสามารถกระทำได้

กรณีการแถลงข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจหากกระทำเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะจึงไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย การแถลงข่าวไม่ได้กระทำให้ผู้ต้องหาได้รับอันตรายหรือทรมานทางร่างกาย ส่วนทางจิตใจเป็นสิ่งที่มีมนุษย์มองไม่เห็นเป็นลักษณะ

ภายในของแต่ละบุคคลแต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการที่จับผู้ต้องหานั่งแกลงขาต่อหน้าสื่อมวลชนจะไม่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกหรือจิตใจของผู้ต้องหา สืบเนื่องจากมนุษย์ยังไม่มีขีดความสามารถเพียงพอที่จะสร้างเครื่องมือวัดถึงสภาพจิตใจว่าอย่างไรถึงเรียกว่าเป็นการละเมิด ประกอบกับสภาวะทางจิตใจนั้นอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจากตัวของผู้ต้องหาเองอันไม่ได้เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก หรืออาจเรียกได้ว่าสภาวะทางจิตนี้เป็นดินแดนของพระเจ้าที่มนุษย์ไม่อาจก้าวล่วงได้ เมื่อขีดความสามารถของมนุษย์มีจำกัด การที่จะสร้างเครื่องมือหรือกฎหมายให้เป็นมาตรฐานออกมาคุ้มครองสภาวะทางจิตใจจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถไปถึงหรือกระทำได้ แต่การมองข้ามไปหรือสรุปว่าสภาวะทางจิตใจของมนุษย์ไม่จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองถึงขนาดนี้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพียงแต่ปัจจุบันมนุษย์ไม่สามารถคุ้มครองได้เท่านั้นอันเนื่องมาจากข้อจำกัดของขีดความสามารถของมนุษย์ และมีข้อโต้แย้งว่าจะมีอะไรสนับสนุนว่าการแกลงขาผลการจับกุมผู้ต้องหาของข้าราชการตำรวจเป็นการละเมิดสิทธิของมนุษย์ขั้นพื้นฐาน ผู้ศึกษาพบว่าในแนวความคิดทางปรัชญาตะวันตกให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สิทธิปัจเจกบุคคลทั้งชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน และรวมไปถึงจิตใจของมนุษย์อันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตร่างกาย

กลุ่มสิทธิธรรมชาติกล่าวไว้ว่า มนุษย์ทุกคนควรมีสสิทธิตั้งหนึ่งประจำตัวทุกคนที่ไม่อาจโอนให้กันได้ และไม่อาจถูกทำลายล้างโดยอำนาจใดๆ กลุ่ม Stoics เชื่อว่าสิทธิตั้งกล่าวตกอยู่กับทุกคนตลอดไป เป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคน ทุกสถานะต่างได้รับ โดยเหตุผลว่าเขาเหล่านั้นเป็นมนุษย์ คนเป็นเจ้าของชะตากรรมของตนเอง ทอมัส ฮอบส์ กล่าวไว้ว่า ธรรมชาติสร้างให้คนเสมอภาคเทียมกันในความสามารถทางกายและใจถึงแม้ว่าบางครั้งจะมีคนหนึ่งแข็งแรงในทางกาย หรือมีความคิดอ่านที่ปราดเปรื่องกว่าอีกคนหนึ่งก็ตาม ความเสมอภาคนี้มีอยู่ทั้งในกายและจิตใจ ทฤษฎีของฮอบส์ มีลักษณะเป็นปัจเจกนิยม คือ หน้าที่ประการเดียวของรัฐและขององค์อธิปัตย์คือให้ความปลอดภัยแก่บุคคล สิ่งเหล่านี้มีอยู่เพื่อจุดประสงค์ของบุคคล จอห์น ล็อก มองสภาวะธรรมชาติ คือ สภาวะแห่งเสรีภาพอันสมบูรณ์ โดยคนกระทำการตามที่ตนเลือกภายในขอบเขตที่กฎแห่งธรรมชาติวางไว้ มองว่าเป็นสภาวะแห่งความเสมอภาคไม่มีผู้ใดมีสิทธิมีอำนาจหรือเขตอำนาจมากกว่าผู้ใด คนเกิดมาเสมอภาคกันไม่ใช่เสมอภาคในความสามารถ แต่เสมอภาคในสิทธิต่างๆที่ตนมีอยู่ เสมอเท่าเทียมกันในโอกาส และความเสมอภาคของมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดติดตัวมากับทุกคน โดยในสภาวะธรรมชาติดังกล่าวกฎแห่งธรรมชาติควบคุมอยู่ คนในสภาวะธรรมชาตินี้จึงถูกควบคุมอยู่ด้วยกฎธรรมชาติ ซึ่งผูกมัดทุกคน และเหตุผลอันเป็นกฎนั้นสอนมนุษยชาติทั้งปวงซึ่งย่อมจะต้องใฝ่หาว่า โดยที่เสมอภาคและเป็นอิสระกันทั้งหมด จึงไม่มีผู้ใดควรทำอันตรายผู้อื่นในด้านชีวิต สุขภาพ อิศรภาพ และทรัพย์สินสมบัติ หากการกระทำใดไม่เป็นการทำอันตรายต่อชีวิต สุขภาพ เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของผู้อื่นแล้ว มนุษย์ย่อมมีสิทธิที่จะกระทำสิ่งนั้น เห็นได้ว่าจอห์น ล็อก ยึดถือสิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ซึ่งผู้ปกครองทั้งหลายถูก

ผูกพันตามกฎหมายธรรมชาติมีหน้าที่จะต้องยอมรับนับถือสิทธิเช่นว่านั้น รัฐจะต้องอยู่ในขอบข่ายของกฎหมาย กฏแห่งธรรมชาติของลોક ไม่ได้เป็นคำบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระเป็นเจ้าสำหรับมนุษย์ แต่เหตุผลของมนุษย์เป็นพรวิเศษจากประผู้เป็นเจ้าของให้มนุษย์มองเห็นความถูกต้องเป็นจริงของมัน กฏแห่งธรรมชาติของลોકเป็นสิ่งไม่มีลายลักษณ์อักษร แต่เป็นความมีเหตุผลของมนุษย์เอง มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคน มนุษย์แต่ละคนจะเป็นผู้พิจารณาว่าการกระทำของตนนั้นเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ละเมิดต่อกฎธรรมชาติหรือไม่

มนุษย์ในสภาวะธรรมชาติภายใต้กฏแห่งธรรมชาติ จึงมีสิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ สิทธิในทรัพย์สิน มีความเสมอภาคกันในสิทธิความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิในการปกป้องชีวิต เสรีภาพ ทรัพย์สินของตน รัฐบาลและกฎหมายไม่ได้เพิ่มอะไรให้กับสิทธิอันมีอยู่สมบูรณ์ในสภาวะธรรมชาติ กฎหมายไม่ได้สร้างหลักธรรม สิทธิธรรมชาติของมนุษย์จึงต้องได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายซึ่งรัฐต้องบังคับใช้

จากข้อสรุปดังกล่าวผู้ศึกษาพบว่าสิทธิที่ไม่ได้บัญญัติคุ้มครองอย่างชัดเจนโดยกฎหมายมิได้หมายความว่าสิทธิดังกล่าวไม่มีอยู่ หรือสูญหายไปแต่อย่างใด แต่ยังคงมีอยู่ในสภาวะธรรมชาติ ดังนั้นสิทธิมนุษยชนที่จะได้รับการคุ้มครองจากรัฐในด้านของชีวิต ถึงแม้จะไม่ได้กล่าวถึงร่างกายและจิตใจ ชีวิตในที่นี้ก็ย่อมรวมถึงทั้งร่างกายและจิตใจซึ่งไม่สามารถแยกจากกันได้ อันมีทฤษฎีทางการแพทย์ปัจจุบันสนับสนุนได้ว่าร่างกายและจิตใจไม่สามารถแยกจากกันได้ เช่น แพทย์พบว่าการทำงานของหัวใจนั้น ก็ถูกควบคุมด้วยสมอง และระบบประสาทอีกทอดหนึ่ง ผลลัพธ์จากอะไรก็ตามที่เกิดต่อสมองต่อจิตใจ ก็จะมีผลโดยตรงมายังหัวใจ หรือร่างกายอีกด้วย ดังนั้นหากการทำให้เป็นผลกระทบต่อจิตใจย่อมเป็นการกระทำต่อร่างกายด้วยอันเป็นการละเมิดต่อชีวิต และสิทธิของมนุษย์อันมีอยู่อย่างสมบูรณ์ในสภาวะธรรมชาติ ตามทฤษฎีทางปรัชญาตะวันตก

การจับกุมผู้ต้องหาและนำมาแถลงข่าวผลการจับกุมของข้าราชการตำรวจต่อสื่อมวลชนโดยผู้ต้องหาไม่ได้ยินยอมพบว่าผู้ต้องหาเกิดความอาย เครียด ประหม่า หลยรายพยายามหลบหน้า หลบกล้อง และหลบเพื่อไม่เห็นผู้คนเห็นได้ชัด แต่เป็นภาวะจำยอมที่ไม่สามารถขัดขืนได้ต้องนั่งอยู่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งทำการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เหตุการณ์ดังกล่าวถึงแม้ว่าจะยืนยันไม่ได้ว่าสภาวะจิตใจภายในของผู้ต้องหาเป็นอย่างไรแต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าจะไม่มีผลอะไรต่อสภาวะจิตใจของผู้ต้องหาเลย การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาตามแนวความคิดปรัชญาตะวันตก แต่การละเมิดดังกล่าวจะสามารถกระทำได้หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนหรือไม่ยอมขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละสังคมซึ่งเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

อย่างไรก็ตามสิทธิมนุษยชน สิทธิปัจเจกชน หรือเรียกว่าสิทธิส่วนตัวย่อมมีความเชื่อมโยงกับกฎหมายอย่างใกล้ชิด เพราะกฎหมายเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่สำคัญที่มีไว้ป้องกันสิ่งที่มีคุณค่าซึ่งเรียกว่า “สิทธิ” การพิจารณาว่า “สิทธิ” จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่ ทำให้ต้องประสบกับปัญหาต่างๆมากมาย ในสภาพสังคมที่ซับซ้อนนั้นแม้จะสันนิษฐานได้ว่า สิทธิส่วนตัวที่กฎหมายคุ้มครองก็ยังคงถูกจำกัดเมื่อมีผลประโยชน์แห่งสาธารณะเข้ามาเกี่ยวข้อง⁹³ ดังนั้น สิทธิส่วนตัว สิทธิของปัจเจกชน หรือสิทธิมนุษยชน มีขอบเขตเพียงใดที่ได้รับความคุ้มครองจึงต้องศึกษาสภาพความเป็นจริงในสังคมนั้นๆเพื่อเป็นแนวทางหรือบรรทัดฐานที่สอดคล้องกับสังคม ซึ่งผู้ศึกษาจะได้ศึกษาหาข้อมูลจากสังคมไทยในบทต่อไป

⁹³ ชูชีพ ปิณฑะสิริ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 8